

**STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY
MOKRSKO**

*Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr XX/112/16
Rady Gminy Mokrsko
z dnia 30 maja 2016 roku*

GLÓWNY PROJEKTANT:

mgr inż. PIOTR ULRICH - posiada kwalifikacje do wykonywania zawodu urbanisty na terytorium RP uzyskane na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów

Spis treści

I	Wprowadzenie.....	7
1.	Podstawa i zakres opracowania	7
2.	Rola studium w systemie planowania przestrzennego.....	8
3.	Materiały wejściowe	9
II	Uwarunkowania Zagospodarowania Przestrzennego.....	11
1.	Położenie i powiązania zewnętrzne	11
2.	Struktury funkcjonalno-przestrzenne	12
2.1.	Struktura funkcjonalna	12
2.2.	Struktura zagospodarowania i użytkowania	13
2.3.	Stan prawny gruntów	16
2.4.	Stan ład przestrzennego	17
2.5.	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	18
3.	Zasoby i stan środowiska przyrodniczego	18
3.1.	Rzeźba terenu.....	18
3.2.	Budowa geologiczna	21
3.3.	Warunki hydrogeologiczne	23
3.4.	Sieć hydrograficzna	25
3.5.	Gleby.....	26
3.6.	Warunki klimatu lokalnego	28
3.7.	Surowce naturalne	29
3.7.a.	Udokumentowane złoża kopalin.....	29
3.7.b.	Tereny górnicze	30
3.8.	Obszary i obiekty chronione	30
3.8.a.	Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Proсны.....	30
3.8.b.	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy.....	30
3.8.c.	Pomniki przyrody.....	31
3.8.d.	Użytki ekologiczne	32
3.9.	Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna	32
3.10.	Flora i fauna	34
3.11.	Zagrożenia środowiska	36
3.11.a.	Zanieczyszczenia atmosfery	36
3.11.b.	Hałas.....	37
3.11.c.	Pole elektromagnetyczne	38
3.11.d.	Osuwanie się mas ziemnych.....	38
3.11.e.	Zagrożenie powodziowe	38
4.	Stan dziedzictwa kulturowego	38
4.1.	Rys historyczny.....	38
4.2.	Obiekty objęte ochroną	41
4.2.a.	Zabytki nieruchome wpisane do rejestru.....	42
4.2.b.	Obszary objęte ochroną na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.....	43
4.2.c.	Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków	43
4.2.d.	Stanowiska archeologiczne.....	46
5.	Uwarunkowania społeczno-demograficzne	53
5.1.	Rozwój, ruch naturalny i migracje ludności.....	53
5.2.	Rynek pracy	57
5.3.	Zasoby mieszkaniowe. Warunki życia i poziom zamożności społeczeństwa.....	59
5.4.	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	60
5.5.	Oświata, kultura, sport, turystyka i rekreacja	61
5.6.	Zagrożenia bezpieczeństwa publicznego	63
6.	Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.....	64
6.1.	Układ komunikacyjny	64

6.2.	Infrastruktura techniczna	65
6.2.a.	Zaopatrzenie w wodę	65
6.2.b.	Gospodarka ściekowa	66
6.2.c.	Zaopatrzenie w energię elektryczną	67
6.2.d.	Zaopatrzenie w gaz	67
6.2.e.	Zaopatrzenie w ciepło	68
6.2.f.	Gospodarka odpadami	68
7.	Potrzeby i możliwości rozwoju gminy	69
8.	Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych	73
III	Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego	75
1.	Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego	75
1.1.	Struktura przestrzenna i kierunki zagospodarowania	75
1.2.	Przeznaczenie terenów	76
1.3.	Wskaźniki zagospodarowania i użytkowania terenów	83
1.4.	Tereny wskazane do wyłączenia spod zabudowy	84
1.5.	Zasady określania ustaleń studium w zakresie kierunków i wskaźników zagospodarowania oraz użytkowania i przeznaczenia terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	85
2.	Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk	86
2.1.	Zasady ochrony elementów środowiska	87
2.1.a.	Powierzchnia ziemi	87
2.1.b.	Wody powierzchniowe i podziemne	87
2.1.c.	System ekologiczny i walory krajobrazowe	89
2.1.d.	Surowce naturalne	89
2.1.e.	Powietrze atmosferyczne	90
2.2.	Obszary ochrony przyrody	90
2.3.	Zagrożenia środowiska	92
2.3.a.	Hałas	92
2.3.b.	Promieniowanie elektromagnetyczne	92
2.3.c.	Zagrożenie powodzią	92
2.3.d.	Osuwanie się mas ziemnych	93
3.	Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej	93
3.1.	Rolnicza przestrzeń produkcyjna	93
3.2.	Leśna przestrzeń produkcyjna	94
4.	Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	96
4.1.	Cele i przedmiot ochrony	96
4.2.	Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków	96
4.3.	Zabytki nieruchome znajdujące się w ewidencji zabytków	97
4.4.	Stanowiska archeologiczne	97
4.5.	Strefa ochrony konserwatorskiej „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej	97
4.6.	Strefa ochrony konserwatorskiej „E” – ochrony ekspozycji	98
4.7.	Strefa ochrony konserwatorskiej „OW” – obserwacji archeologicznej	99
4.8.	Szlaki turystyczne	99
5.	Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej	100
5.1.	Układ komunikacyjny	101
5.2.	Infrastruktura techniczna	102
5.2.a.	Zaopatrzenie w wodę	102
5.2.b.	Gospodarka ściekowa	102
5.2.c.	Zaopatrzenie w energię elektryczną	103
5.2.d.	Zaopatrzenie w gaz	103
5.2.e.	Zaopatrzenie w ciepło	104
5.2.f.	Gospodarka odpadami	104
5.2.g.	Telekomunikacja	105

6.	Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.....	105
7.	Polityka planistyczna.....	105
7.1.	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	106
7.2.	Obszary przestrzeni publicznej	106
7.3.	Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego	106
7.4.	Wymogi obronności i ochrony cywilnej	107
7.5.	Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym.....	108
IV	Podsumowanie.....	109
1.	Polityka funkcjonalno-przestrzenna	109
2.	Objaśnienie zmian w nowym opracowaniu w stosunku do poprzedniej edycji studium 110	
3.	Wpływ uwarunkowań na ustalenie kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego	111
4.	Interpretacja zapisów i ustaleń studium.....	111
5.	Uzasadnienie przyjętych rozwiązań i synteza ustaleń projektu zmiany studium	112

I Wprowadzenie

1. Podstawa i zakres opracowania

Podstawą formalną do opracowania studium jest Uchwała Nr XXV/136/12 Rady Gminy Mokrsko z dnia 20 września 2012 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mokrsko.

Obecnie gmina Mokrsko dysponuje Studium przyjętym uchwałą Nr XLVI/258/10 Rady Gminy Mokrsko z dnia 21 czerwca 2010 r. Wraz z upływem czasu część ustaleń obowiązującego Studium stanowi przeszkodę dla prawidłowego rozwoju gminy, a wraz ze zmieniającymi się trendami gospodarczymi stanowi też barierę w opracowaniu planów miejscowych. Aktualność i dane zawarte w obowiązującym dokumencie nie przystają już dłużej do stanu faktycznego, zarówno w zakresie uwarunkowań jak i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Z tego powodu wystąpiła konieczność dostosowania dokumentu do obowiązujących przepisów prawnych oraz aktualizacja ustaleń związanych z przeznaczeniem terenów w odpowiedzi na wnioski zgłoszone przez mieszkańców oraz przedsiębiorców z obszaru gminy oraz zainteresowanych inwestowaniem na jej obszarze.

Zakres i tryb opracowania określają przepisy ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r. poz. 199; zm.: poz. 443) oraz rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233).

Sporządzającym studium jest Wójt, natomiast zatwierdzenie następuje w formie uchwały Rady Gminy której załączniki stanowią:

- załącznik nr 1 – tekst Studium,
- załącznik nr 2 – plansza „Uwarunkowania” w skali 1:10 000,
- załącznik nr 3 – plansza „Kierunki zagospodarowania, polityka funkcjonalno-

przestrzenna” w skali 1:10 000,

- załącznik nr 4 – rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag zgłoszonych do wyłożonego projektu studium.

2. Rola studium w systemie planowania przestrzennego

Studium jest narzędziem kształtowania polityki przestrzennej Samorządu. Jest dokumentem planistycznym, określającym politykę rozwoju przestrzennego gminy w jej granicach administracyjnych. Nie jest aktem prawa miejscowego, jednak jego ustalenia są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz umożliwiają integrację przestrzeni jako określonej całości. Studium pełni także rolę koordynacyjną pomiędzy planowaniem na szczeblu lokalnym, a planowaniem na szczeblu regionalnym i krajowym. Przy sporządzaniu Studium są uwzględniane zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa, ustalenia strategii rozwoju powiatu oraz strategii rozwoju gminy. Studium ma także za zadanie sformułowanie lokalnych uwarunkowań, celów i programów rozwoju, dzięki czemu staje się ono dokumentem wytyczającym ogólną politykę przestrzenną gminy oraz aktem polityki rozwoju przestrzenno – gospodarczego gminy. Określona w studium polityka przestrzenna jest zgodna z zasadami ustanowionymi przepisami prawa i uwzględnia w zagospodarowaniu gminy:

- dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu,
- stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony,
- walory krajobrazowe, stan środowiska przyrodniczego oraz wymagania jego ochrony,
- warunki i jakość życia, ochronę zdrowia oraz bezpieczeństwo ludności i mienia,
- potrzeby i możliwości rozwoju gminy,
- stan prawny gruntów,
- występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,
- występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych,
- występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,

- stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopień uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami,
- zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych,
- wymagania dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury,
- walory ekonomiczne przestrzeni i prawo własności,
- potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa.

Uchwalone przez Radę Gminy studium nie jest aktem prawa miejscowego, ale zawarte w nim zasady polityki przestrzennej winny być wiążące dla Wójta i wszystkich jednostek organizacyjnych działających na terenie gminy. Jest to więc ważny akt władczy, w którym Rada Gminy bezpośrednio wpływa na działania całego swojego aparatu wykonawczego.

3. Materiały wejściowe

Przy sporządzaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mokrsko wykorzystano następujące dokumenty, opracowania i materiały:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego
Nr LX/1648/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 września 2010 r.
wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko,
- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020 r.,
Uchwała Nr LI/865/2006 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 31 stycznia 2006 r.
- Zintegrowana Strategia Rozwoju Powiatu Wieluńskiego 2014 – 2020,
Uchwała Nr XL/269/13 Rady Powiatu w Wieluniu z dnia 30 grudnia 2013 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Mokrsko,
Uchwała Nr XLVI/258/10 Rady Gminy Mokrsko z dnia 21 czerwca 2010 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Mokrsko
Uchwała Nr XIV/64/03 Rady Gminy Mokrsko z dnia 18 grudnia 2003 r.
wraz z Prognozami oddziaływania na środowisko,
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Mokrsko w zakresie trasy gazociągu wysokiego ciśnienia wraz z towarzyszącą infrastrukturą oraz przewodami osłonowymi dla kabli do transmisji danych
Uchwała L/284/10 Rady Gminy Mokrsko z dnia 4 października 2010 r.

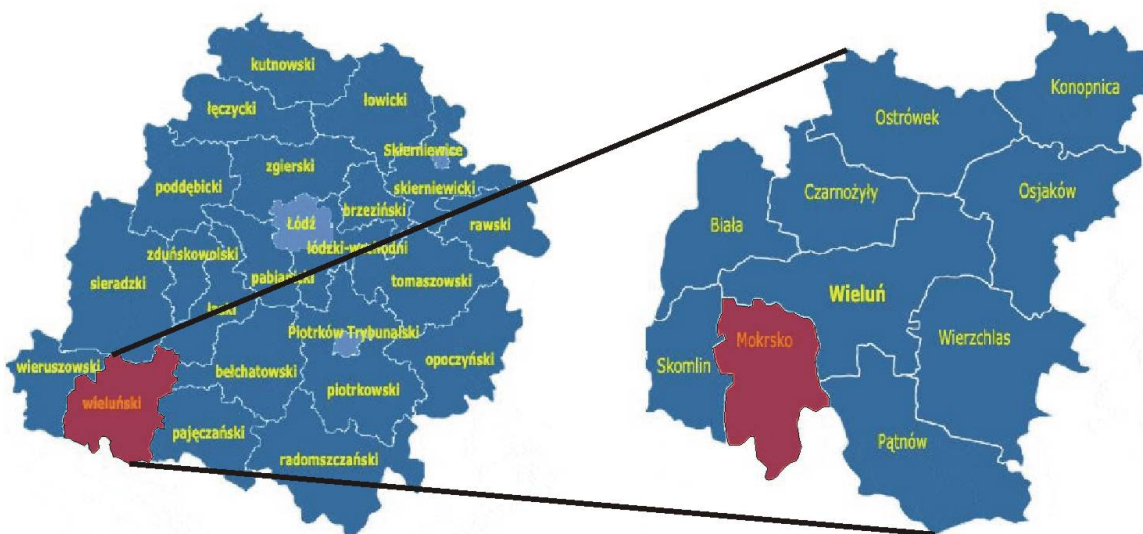
- wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko,
- Strategia Rozwoju Gminy Mokrsko na lata 2015 – 2020,
  - Gminna Ewidencja Zabytków
  - Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Mokrsko na lata 2008 – 2015,
  - Plan Odnowy Miejscowości Komorniki na lata 2008 – 2015,
  - Plan Odnowy Miejscowości Krzyworzeka na lata 2008 – 2015,
  - Plan Odnowy Miejscowości Mokrsko na lata 2008 – 2015,
  - Plan Odnowy Miejscowości Chotów na lata 2010 – 2017,
  - Plan Odnowy Miejscowości Słupsko na lata 2010 – 2017,
  - Operat wodnoprawny na pobór wód podziemnych i eksploatację urządzeń wodnych na stacji uzdatniania wody w miejscowości Mokrsko, gmina Mokrsko, październik 2012,
  - Operat wodnoprawny na pobór wód podziemnych i eksploatację urządzeń wodnych na stacji uzdatniania wody w miejscowości Ożarów, gmina Mokrsko, październik 2014,
  - dokumentacje hydrogeologiczne otworów studziennych zlokalizowanych na terenie gminy Mokrsko,
  - Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce
wg stanu na 31 XII 2013 r.

II Uwarunkowania Zagospodarowania Przestrzennego

1. Położenie i powiązania zewnętrzne

Gmina Mokrsko jest gminą wiejską położoną w południowo-zachodniej części województwa łódzkiego, w powiecie Wieluńskim.

Rys. 1 Położenie gminy na tle województwa łódzkiego.

Źródło: serwis internetowy www.gminy.pl

Gmina graniczy:

- od północy – z gminą Wieluń (powiat wieluński),
- od wschodu – z gminą Wieluń, Pątnów (powiat wieluński) i gminą Praszka (powiat oleski, województwo opolskie),
- od południa – z gminą Praszka (powiat oleski, województwo opolskie),
- od zachodu – z gminą Skomlin (powiat wieluński).

Południowa granica gminy jest jednocześnie granicą województwa łódzkiego i opolskiego.

Gmina posiada połączenie komunikacyjne z głównymi ośrodkami regionu poprzez sieć dróg powiatowych. Miejscowość gminna zlokalizowana jest w odległości ok. 7 km od siedziby powiatu – Wielunia, zaś od większych ośrodków miejskich:

- ok. 30 km od Kluczborka,
- ok. 70 km od Opola,

- ok. 70 km od Częstochowy,
- ok. 110 km od Łodzi.

Powierzchnia gminy wynosi 7 768 ha, co stanowi 8,4 % powierzchni powiatu wieluńskiego. Liczba mieszkańców na koniec 2013 r. wynosiła 5 422 osób, co stanowiło 6,9% ludności powiatu.

Administracyjnie gmina podzielona jest na 12 sołectw. Są to:

- sołectwo Słupsko,
- sołectwo Mątewki,
- sołectwo Chotów,
- sołectwo Krzyworzeka I,
- sołectwo Krzyworzeka II,
- sołectwo Mokrsko I,
- sołectwo Mokrsko II,
- sołectwo Jasna Góra,
- sołectwo Komorniki,
- sołectwo Motyl,
- sołectwo Ożarów,
- sołectwo Brzeziny.

2. Struktury funkcjonalno-przestrzenne

2.1. Struktura funkcjonalna

Gmina Mokrsko jest gminą rolniczą. Funkcjonalnie gminę można podzielić na dwie części: północną, gdzie w krajobrazie dominują tereny rolne i jednostki osadnicze oraz południową, z wyraźną przewagą lasów. Powierzchnia użytków rolnych zajmuje 76% powierzchni gminy, z czego blisko 83% stanowią grunty orne. Podstawową funkcją przestrzenną poszczególnych miejscowości jest produkcja rolnicza uzupełniona funkcją mieszkalną i usługową. Udział powierzchni gruntów leśnych w gminie wynosi 19%. Największe kompleksy leśne występują w południowej części gminy. W krajobrazie gminy dominującą formą są rozległe użytki rolne otaczające zespoły osadnicze. W okolicy wsi Mokrsko i Krzyworzeka na stosunkowo niewielkim obszarze naturalny krajobraz został przekształcony w wyniku prowadzenia działalności górniczej związanej z wydobyciem surowców ilastych.

Sieć osadnicza jest równomiernie rozmieszczona na obszarze gminy przede wszystkim w postaci pasm zabudowy wzdłuż tras komunikacyjnych. Na taki charakter zagospodarowania wsi znajdujących się na terenie gminy wpływ ma przede wszystkim dominująca funkcja terenów, tj. produkcja rolnicza. Negatywnym skutkiem takiego typu ukształtowania tkanki osadniczej jest brak wyraźnych granic pomiędzy miejscowościami. Rozciąganie zabudowy przy głównych ciągach komunikacyjnych wpływa niekorzystnie na jakość przestrzeni i uniemożliwia wyodrębnienie centrów miejscowości. Ten typ zagospodarowania dominuje w większości wsi na obszarze gminy. Wyjątek stanowią wsie Ożarów i Chotów, które rozplanowane są na bardziej złożonej siatce ulic.

Głównym ośrodkiem i najważniejszym elementem struktury przestrzennej gminy jest miejscowość Mokrsko, podzielona na sołectwa Mokrsko I i Mokrsko II. Miejscowość gminna z racji swojej lokalizacji oraz administracyjnego znaczenia pełni rolę lokalnego ośrodka stymulującego rozwój sąsiadujących wsi. Skupia większość urzędów i instytucji, w tym: Urząd Gminy, Gminną Bibliotekę Publiczną, Ośrodek Zdrowia oraz jednostki oświatowe. Położenie w centralnej części gminy zapewnia dostępność najważniejszych usług dla wszystkich mieszkańców gminy. Poza miejscowością gminną największe wsie sołeckie to: Krzyworzeka, Ożarów, Chotów, Komorniki. Większość sołectw ma charakter typowo rolniczy, który uzupełnia funkcja mieszkaniowo-usługowa oraz rzemiosło.

2.2. Struktura zagospodarowania i użytkowania

Gmina Mokrsko charakteryzuje się jednorodną strukturą zagospodarowania. Istniejącą strukturę wykorzystania gruntów w gminie przedstawia poniższa tabela.

Grupa użytków gruntowych	Rodzaj użytku gruntowego	Powierzchnia (ha)
użytki rolne	grunty orne	4 902
	sady	27
	łąki trwałe	357
	pastwiska trwałe	326
	grunty rolne zabudowane	272
	grunty pod stawami, rowy,	47
grunty leśne oraz zadrzewienia i zakrzewienia	lasy, grunty leśne zabudowane, grunty zadrzewione i zakrzewione	1 504

grunty pod wodami	grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi i stojącymi	42
grunty zabudowane i zurbanizowane	tereny mieszkaniowe	2
	tereny przemysłowe	7
	tereny inne zabudowane	15
	drogi i inne tereny komunikacyjne	219
użytki ekologiczne	użytki ekologiczne	2
nieużytki	nieużytki	35
tereny różne	tereny różne	11
SUMA		7 768

Źródło. www.stat.gov.pl, Bank Danych Lokalnych

Zestawienie powierzchni terenów przeznaczonych pod zabudowę w obowiązującym planie miejscowym z podziałem na poszczególne funkcje terenów ilustruje poniższa tabela.

Funkcja terenu (tereny zabudowy)	Powierzchnia (ha)	Udział w ogólnej powierzchni terenów zabudowy (%)	Udział w ogólnej powierzchni gminy (%)
Zabudowa zagrodowa i jednorodzinna	501,4	73,3	6,5
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	0,5	<0,1	<0,1
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz mieszana – jednorodzinna i usługowa	29,3	4,3	0,4
Zabudowa usługowa, w tym usługi publiczne	28,5	4,2	0,4
Teren produkcyjno-usługowy	53,0	7,8	0,7
Teren infrastruktury	2,5	0,3	<0,1
Teren usług turystyki i rekreacji	2,8	0,4	<0,1
Zabudowa letniskowa	28,7	4,2	0,4
Zabudowa mieszkaniowa i letniskowa	37,1	5,4	0,5
Suma	683,8	100	8,9

Na obszarze gminy dominującym typem zabudowy jest zabudowa zagrodowa w gospodarstwach rolnych uzupełniana przez tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Tereny zabudowy wielorodzinnej występują w postaci rozproszonej, jako pojedyncze budynki w Mokrsku i w Ożarowie. Tereny usługowe w postaci usług

podstawowych, jak handel, gastronomia, oraz usług publicznych, w tym administracji, oświatowe, kultu religijnego, obsługi finansowej towarzyszą zabudowie zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej w większości miejscowości. Największe zakłady produkcyjne znajdują się w miejscowościach Mokrsko i Krzyworzeka.

Stopień wykorzystania terenów wskazanych w planie jest różny dla poszczególnych obrębów geodezyjnych i przedstawia się następująco:

Nazwa obrębu	Przeznaczenie terenu								
	MR-MN	MW	MN, MM	U, UP	PU	I	UT	UTL	ML
Słupsko	40%	-	-	80%	100%	-	-	-	-
Mątewki	25%	-	-	-	-	-	-	-	-
Chotów	40%	-	20%	60%	40%	-	-	-	-
Mokrsko	80%	100%	30%	80%	80%	100%	-	-	-
Krzywo- rzeka	60%	-	100%	90%	60%	0%	10%	-	10%
Jasna Góra	50%	-	10%	100%	-	0%	-	0%	-
Komor- niki	40%	-	-	35%	-	0%	-	-	5%
Ożarów	50%	-	15%	80%	80%	20%	100%	-	20%
Brzeziny	10%	-	-	-	-	0%	-	-	-
Motyl	20%	-	-	-	-	-	-	10%	20%

Ja widać z powyższego zestawienia dla części miejscowości pozostają jeszcze rezerwy terenowe pod rozwój zabudowy, szczególnie zabudowy mieszkaniowej realizowanej jako elementy terenów zagród, jak i zabudowy jednorodzinnej. Zaznaczyć przy tym należy, że w największych jednostkach osadniczych, tj. Mokrsku, Krzyworzecze, Ożarowie, Chotowie i Komornikach nastąpiło prawie całkowite wykorzystanie terenów obejmujących centra tych wsi. Oznacza to, że dalszy rozwój osadniczy będzie postępował na obszary okalające te miejscowości.

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mokrsko” przyjęte w 2010 r. określa na nowo granice terenów przeznaczonych do zabudowy. Czyni to jednak na zasadzie kontynuacji ustaleń obowiązującego planu miejscowego. Najważniejszą zmianą w przeznaczeniu terenów było wyznaczenie terenów zabudowy produkcyjno-usługowej we wsi Krzyworzeka obejmujących powierzchnię około 110 ha. W odniesieniu do pozostałych typów zabudowy, zwiększeniu uległa powierzchnia terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, szczególnie jednorodzinną.

Zestawienie powierzchni terenów, dla których określono kierunek rozwoju pod zabudowę w obowiązującym Studium, uchwalonym w 2010 r., z podziałem na poszczególne funkcje terenów ilustruje poniższa tabela.

Funkcja terenu (tereny zabudowy)	Powierzchnia (ha)	Udział w ogólnej powierzchni terenów zabudowy (%)	Udział w ogólnej powierzchni gminy (%)
Zabudowa zagrodowa	689,6	54,8	8,9
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	1,6	0,1	<0,1
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	340,3	27,0	4,4
Zabudowa usługowa, w tym usługi publiczne	15,2	1,2	0,2
Teren produkcyjno- usługowy	167,0	13,3	2,1
Teren usług turystyki i rekreacji	7,6	0,6	0,1
Zabudowa letniskowa	37,8	3,0	0,5
Suma	1 259,2	100	16,2

Studium jako dokument ramowy określając kierunek przeznaczenia terenu ustala w nim zarówno przewidywaną funkcję dominującą jak i uzupełniającą tj. zabudowa mieszkaniowa jako funkcja wiodąca oraz obsługujący układ komunikacyjny, zieleń towarzysząca zabudowie, rekreacja itp. jako funkcje uzupełniające. W takim przypadku można oszacować, że w ramach terenów przeznaczonych pod zabudowę przeciętnie ok. 30% powierzchni stanowić będą tereny biologicznie czynne.

Wyposażenie poszczególnych obszarów gminy w sieci infrastruktury technicznej jest dobre. Niemalże cała gmina jest zwodociągowana. Na jej terenie funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków. Zaopatrzenie w energię elektryczną odbywa się poprzez sieć średniego napięcia składającą się z linii napowietrznych 15 kV wyprowadzonych ze stacji transformatorowych zlokalizowanych poza granicami gminy.

2.3. Stan prawny gruntów

Grunty na terenie gminy to w przeważającej części własność prywatna. Część gminy zajmują grunty stanowiące własność państwową, do których zaliczyć należy przede wszystkim istniejące lasy państwowe. W przypadku pozostałych form

dominują grunty będące własnością gminy.

2.4. Stan ładu przestrzennego

Ład przestrzenny zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym to: *„takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno – gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno – estetyczne”*.

Do czynników wpływających na jego prawidłowe kształtowanie należy: właściwe rozmieszczenie funkcji dające jak najwięcej korzyści, bezkonfliktowe sąsiedztwo oraz odpowiednio ukształtowana struktura pionowa (w tym: zachowanie proporcji wysokości, występowanie dominanty) i pozioma (przez którą rozumiemy harmonijną strukturę użytkowania gruntu, odpowiedni kształt i wielkość działek, właściwe usytuowanie względem podmiotów gospodarczych).

Skuteczną metodą, która pozwala na kształtowanie ładu przestrzennego w sposób kompleksowy i skoordynowany jest opracowanie dla poszczególnych miejscowości takich planów zagospodarowania przestrzennego, które by określały przeznaczenie, sposób zagospodarowania i warunki zabudowy, a w przypadku otwartych terenów zieleni, charakteryzowały się wysokimi wartościami przyrodniczymi. Gmina Mokrsko jest w całości objęta ustaleniami planów miejscowych. Władze gminy mają zatem w swoich rękach narzędzie, dzięki któremu możliwe jest prowadzenie zorganizowanej i konsekwentnej polityki przestrzennej poprzez jednoznaczne określenie przeznaczenia terenów sposobu ich użytkowania i zagospodarowania oraz ewentualnego oddziaływania na środowisko przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju.

Obszar gminy charakteryzuje się stosunkowo jednorodną i uporządkowaną strukturą zagospodarowania, gdzie zabudowa najczęściej o zwartym charakterze usytuowana jest wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Wśród form zabudowy dominuje zabudowa zagrodowa uzupełniona przez tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i mieszkaniowo-usługowej.

2.5. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Narzędziem umożliwiającym kreację przestrzeni i tworzenie zharmonizowanego otoczenia w skali gminy jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Na terenie gminy Mokrsko obowiązuje:

- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Mokrsko, przyjęty uchwałą Nr XVI/64/03 Rady Gminy Mokrsko z dnia 18 grudnia 2003 r.,
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla Gminy Mokrsko w zakresie trasy gazociągu wysokiego ciśnienia wraz z towarzyszącą infrastrukturą oraz przewodami osłonowymi dla kabli do transmisji danych przyjęty uchwałą Nr L/284/10 Rady Gminy Mokrsko z dnia 4 października 2010 r.

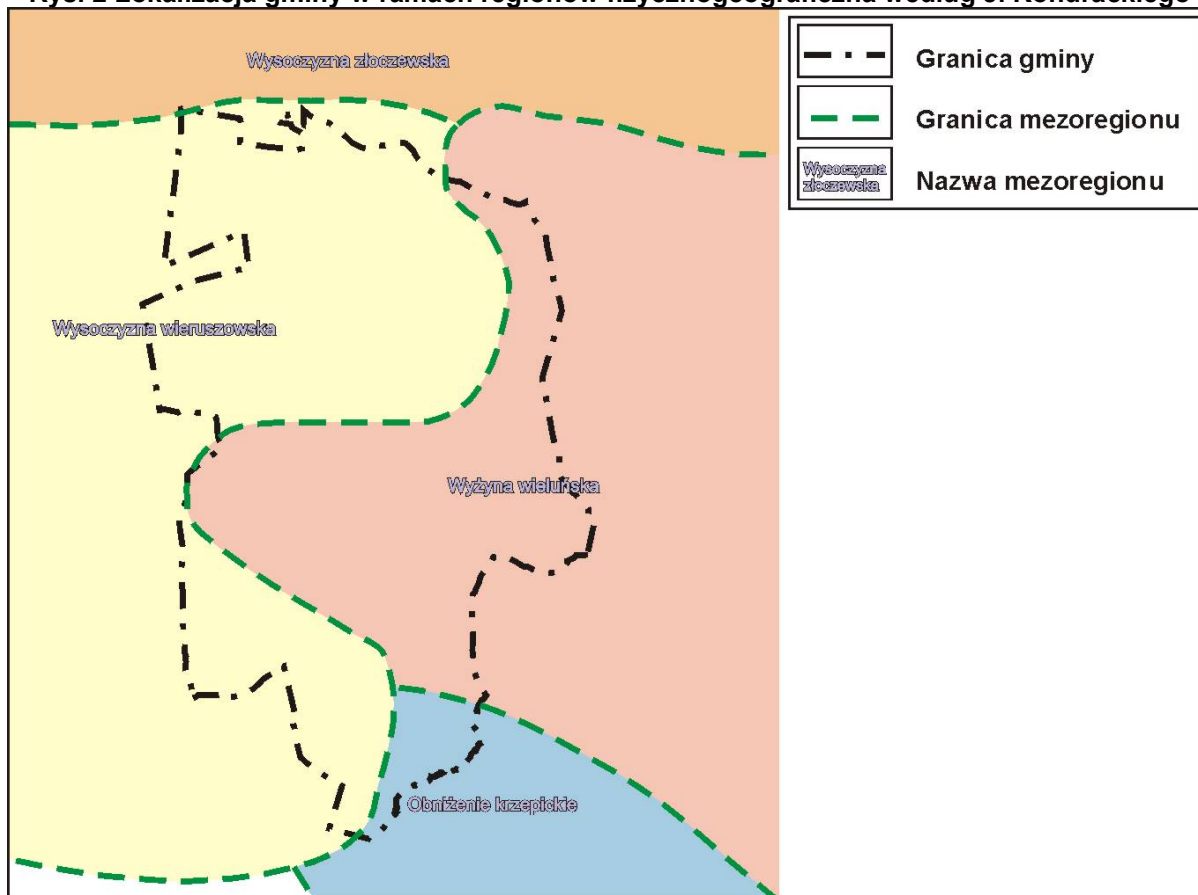
3. Zasoby i stan środowiska przyrodniczego

3.1. Rzeźba terenu

Według regionalizacji Jerzego Kondrackiego obszar gminy Mokrsko znajduje się w na styku następujących mezoregionów fizycznogeograficznych:

- Wysoczyzny Wieruszowskiej i Złoczewskiej, wchodzących w skład makroregionu Nizina Południowowielkopolska, podprowincji Niziny Środkowopolskie,
- Wyżyny Wieluńskiej i Obniżenia Krzępickiego, które wchodzą w skład makroregionu Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej, należącego do podprowincji Wyżyna Śląsko-Krakowska.

Rys. 2 Lokalizacja gminy w ramach regionów fizycznogeograficznych według J. Kondrackiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://bazagis.pgi.gov.pl/>

Współczesny obraz ukształtowania powierzchni jest rezultatem nakładania się na siebie szeregu procesów rzeźbotwórczych od trzeciorzędu aż do czasów współczesnych. Pod względem geomorfologicznym w granicach gminy można wyróżnić następujące formy rzeźby terenu będące wynikiem działania różnych procesów, w tym:

- formy związane ze starszym podłożem:
  - we wschodniej części gminy znajdują się dwa fragmenty silnie zdenudowanych *pagórów jurajskich* wyniesionych do 205 m n.p.m. i 241,4 m n.p.m. o wysokościach względnych od około 10 m do około 30 m. Nachylenia zboczy osiągają około 5-10%, natomiast wierzchołki są prawie płaskie;
- formy pochodzenia lodowcowego:
  - północna, niewielka część gminy wyniesiona od około 177 m n.p.m. do około 185 m n.p.m. to *wysoczyzna morenowa płaska lub lekko falista*, o wysokościach względnych około 5 m oraz nachyleniach powierzchni przeważnie poniżej 2%,

- wysoczyzna *morenowa pagórkowata* obejmuje większą część powierzchni gminy. Wyniesiona jest ona od około 185 m n.p.m. do około 250 m n.p.m., wysokości względne są bardzo zróżnicowane - od około 10 m do około 40 m, spadki powierzchni są dość często od 5 do 10%,
- *wzgórza i pagóry strefy moreny czołowej* są szczególnie liczne w środkowej części gminy. Położone są one na wysokościach od około 190 - 265 m n.p.m., cechują się wysokościami względnymi od około 5 do około 35 m i nachyleniami zboczy od 5 do 10%,
- *osady sandrowe* położone w północno-wschodniej części gminy (wieś Krzyworzeka) oraz południowej (wieś Dobijacz) o wysokościach względnych około 20 m, powierzchnie prawie płaskie (poniżej 2%),
- *obniżenia powytopiskowe* o płaskim dnie, okresowo podmokłe, stanowiące niewielki fragment w północno-zachodniej części gminy (wieś Słupsko). Wyniesione około 176-177 m n.p.m., wysokości względne minimalne,
- *zagłębienia bezodpływowe*, aktualnie włączone w odpływ, okresowo podmokłe, znajdują się zarówno w północnej, jak i południowej części gminy. Są to niewielkie formy, o małych głębokościach, położone na różnych wysokościach (od 177 do 230 m n.p.m.);
- formy związane z działalnością erozyjno-denudacyjną:
  - *dolinki erozyjno-denudacyjne* nie mające najczęściej wyraźnie wykształconego dna oraz krawędzi, odwadniane stale lub okresowo. Zbocza są łagodne, przechodzące niewyraźnie w wysoczyznę. Wyjątkiem są niektóre dolinki w północno-wschodniej części gminy, o płaskich dnach i wykształconej krawędzi o wysokościach względnych około 2-4 m,
  - *dolinki suche*, zawieszane o stromych zboczach, nierównym dnie, odwadniane są tylko okresowo;
- formy pochodzenia eolicznego:
  - w południowej części gminy znajdują się nieliczne *wydmy*, o niewielkich rozmiarach i niewielkiej wysokości względnej. Posiadają one formy wałów o kierunkach zbliżonych do NW-SE. Wyniesione od około 210-215 m n.p.m.

Wymienione powyżej formy rzeźby terenu decydują o urozmaiconym

krajobrazie gminy. Najwyżej wyniesiona (do 265 m. n.p.m.) jest południowo-wschodnia część, w ramach wzgórz czołowomorenowych w okolicach Ożarowa. Najniżej położony jest północny fragment gminy, gdzie rzędne terenu wynoszą średnio ok. 170 m n.p.m. Różnica wysokości względnych wynosi ok. 90 m, przy czym lokalnie waha się ona od kilku do kilkudziesięciu metrów.

3.2. Budowa geologiczna

Charakterystykę geologiczną gminy opracowano na podstawie Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski oraz Mapy Hydrogeologicznej Polski, w skali 1:50 000, Arkuszy: Praszka, Rudniki, Skomlin i Wieluń wraz z opisami.

Teren gminy położony jest w obrębie jednostki tektonicznej zwanej monoklinią przedsudecką. Często bywa on także zaliczany do Jury Krakowsko-Wieluńskiej, gdyż zbudowany jest z osadów jurajskich, wykształconych w postaci: mułowców, iłotłupków, iłów, łupków, mułowców z syderytami oraz piaskowców i wapieni powstałych w epoce jury środkowej (170-160 mln lat temu). W północnej części analizowanego obszaru utwory jurajskie nawiercono na głębokościach 2-4 m p.p.t. Ich miąższość jest zmienna i wynosi od 45 m (we wsi Słupsko) do 150 m (w okolicach Chotowa oraz w pasie między wsiami Mokrsko i Krzyworzeka), przy czym średnio wartości te oscylują w granicach 70-150 m.

Osady trzeciorzędowe reprezentowane przez ły z lignitem o miąższości 7 m nawiercono w okolicach miejscowości Komorniki. Ły piaszczyste szare, szarobrązowe i ciemnostalowe, miejscami z odcieniem zielonkawym stwierdzono natomiast w rejonie Ożarowa.

Utwory czwartorzędowe, które pokrywają obszar gminy warstwą o zróżnicowanej miąższości, są reprezentowane przez osady pochodzące z następujących epok:

- Plejstocen:
  - zlodowacenie środkowopolskie (stadiał mazowiecko-podlaski - Warty):
    - piaski i żwiry wodnolodowcowe – w północnej części gminy są to piaski drobno- i średnioziarniste, ze zmienną domieszką żwirów drobno- i średniokruczowych. Miąższość osadów wodnolodowcowych w tej części gminy waha się od 1,5 do 10 m. W okolicy Mokrska są to ławice żwirowo-

piaszczyste skośnie warstwowane, o miąższości 1-2 m. W południowej i zachodniej części gminy osady te występują w postaci cienkich pokryw (1,5-3,0 m) na glinach zwałowych. Charakteryzuje je duża zmienność poszczególnych frakcji uziarnienia. Są to najczęściej piaski drobno- i średnioziarniste przewarstwione z piaskami gruboziarnistymi lub drobno- i średnioziarnistymi żwirami. Osady wodnolodowcowe tworzą na ogół jeden poziom o miąższości 5-15 m,

- gliny zwałowe – pas wschód-zachód – tworzą dość rozległe, lecz silnie rozczłonkowane płyty. W rejonie Mokrska lekko ilaste. W południowo-wschodniej części gminy, w okolicach Ożarowa, tworzą dość rozległe płyty, częściowo rozczłonkowane przez doliny rzeczne. Są to gliny lekko piaszczyste, żółte i brązowe, czasami szare lub szarozółte. Miąższość glin zwałowych wynosi przeważnie 5-115 m w obniżeniach, a na wysoczyznach 2-5 m. W okolicy Ożarowa, gdzie leżą bezpośrednio na osadach neogenu, miąższość ich jest zredukowana do 1,5 m,
- piaski i żwiry moren czołowych – rozległym obszarem ich występowania jest przestrzeń pomiędzy Komornikami i Mokrskiem sięgająca aż do Ożarowa. Są to moreny, które powstały w czasie recesji lądolodu. Szczyty wzgórz pokryte są kilkumetrową warstwą bezładnie ułożonych żwirów i głazów. W materiale skalnym budującym moreny zaznacza się przeważający udział skał północnych nad skałami lokalnymi. Miąższość tych osadów wynosi przeważnie 15-30 m. Wzgórza moren czołowych wznoszą się na wysokość do 240 m n.p.m. w strefie zachodniej i 230-270 m n.p.m. w rejonie Ożarowa,
- piaski i żwiry lodowcowe – występują głównie w pobliżu moren czołowych oraz na glinach zwałowych lub obok nich, tworząc z nimi facjalne przejście. Są to przeważnie różnoziarniste piaski z domieszką żwirów, często zaglinione lub przewarstwione glinami. Ich miąższość jest bardzo zmienna i wynosi 2-10 m,
- piaski i żwiry akumulacji szczelinowej – tworzą formy pagórkowate o różnej wielkości. W okolicy Chotowa są to niewielkie pagórki o wysokości 5-6 m, zbudowane ze skośnie warstwowanych piasków różnoziarnistych z dużą domieszką żwirów różnokruchowych, których ilość wzrasta ku stropowi;

- Holocen:
  - namuły den dolinnych i zagłębień bezodpływowych, piaski humusowe i namuły piaszczysto-humusowe – występują w dnach dolin i w obniżeniach o utrudnionym odpływie. Są to piaski drobnoziarniste i pyłowate oraz mułki, lokalnie ze znaczną domieszką substancji organicznej. Ich miąższość wynosi 2 do 3 m,
  - piaski i żwiry rzeczne tarasów zalewowych 1-3 m n.p. rzeki – są to przeważnie piaski drobno- i średnioziarniste z domieszką żwirów drobnookruchowych. Występują wzdłuż dolin większych cieków. Ich miąższość wynosi przeważnie 3-10 m.

Teren Gminy Mokrsko z punktu widzenia warunków budowlanych można uznać za korzystny. Większość powierzchni gminy zajmują piaski, żwiry i gliny, które należą do gruntów nośnych o korzystnych warunkach geotechnicznych. Dobre warunki do posadowienia budynków mają tereny wysoczyzn. Zdecydowanie niekorzystne dla budownictwa są obszary dolin, gdzie występują grunty słabonośne i nienośne.

3.3. Warunki hydrogeologiczne

Obszar gminy Mokrsko prawie w całości znajduje się w zasięgu porowoszczelinowego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 325 Częstochowa (W). Na obszarze gminy głównym poziomem użytkowym jest poziom środkowej jury. Główną warstwą wodonośną są tu piaski i piaskowce warstw kościeliskich o miąższości 20 - 40 m i dobrych parametrach hydrogeologicznych. Miejscami w zalegających wyżej iłach rudonośnych występują nieciągłe i o zmiennej miąższości warstwy wodonośne tzw. międzyrudne o niewielkiej wartości użytkowej. Na znacznym obszarze warstwy kościeliskie mają kontakt hydrauliczny z niżej ległymi dolnojurajskimi piaskami warstw łysieckich górnych.

Wody środkowojurajskiego poziomu wodonośnego na obszarze gminy charakteryzują średnią jakością. Wymagają prostego uzdatniania, zaś ze względu na dobrą izolację warstwy wodonośnej od powierzchni terenu ich jakość jest trwała.

Głównymi wskaźnikami decydującymi o braku przydatności tych wód do picia są przekroczone normy stężenia żelaza i manganu oraz barwy i mętności.

Czwartorzędowe piętro wodonośne występuje powszechnie w piaskach i

żwirach rzecznych i ogranicza się głównie do obszarów obniżen dolinnych i ich tarasów. Głównymi strukturami tego poziomu są doliny cieków przepływających przez obszar gminy. Studnie kopane ujmujące wodę z poziomu gruntowego są na ogół płytkie, sięgające kilkunastu metrów głębokości. Miąższość tego poziomu jest zmienna i waha się od kilku do dwudziestu kilku metrów.

Wykaz udokumentowanych otworów studziennych znajdujących się w gminie Mokrsko

Lp	Miejscowość /użytkownik	Studnie	Otwór		Poziom wodonośny				Wydajność [m ³ /h] /depresja [m] <i>(uzyskana podczas trzeciego pompowania próbnego)</i>	Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne [m ³ /h] / depresja [m]/
			głębokość [m]	stratygrafia spągu	stratygrafia	litologia	nawiercony [m p.p.t.]	ustabilizowany [m p.p.t.]		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Mokrsko /wodociąg gminny/	1 eksploatacyjna	145,0	jura środkowa	jura środkowa	piaskowiec szaroczarny drobnoziarnisty piaskowiec różnoziarnisty piaskowiec gruboziarnisty	116,0	24,0	80,0/15,0	80,0/15,0
		2 awaryjna	146,0			piaskowce drobno i średnioziarniste, z wkładkami piasku, szare	115,0	26,0	80,0/9,35	80,0/9,35
2.	Mokrsko /cegielnia/	1	102,0	jura środkowa	jura środkowa	piasek drobny szary piaskowiec szary, syderyt piaskowiec szary twardy	93,8	34,3	9,4/1,1	9,4/1,1
3.	Mokrsko /zakłady mięsne/	1	112,0	jura	jura	piaskowce drobnoziarniste z przewarstwieniami piasków drobnych i pylastych piaskowiec kościeliski średnioziarnisty	74,0	26,0	23,0/38,0	b.d.
4.	Ożarów /wodociąg gminny/	1 eksploatacyjna	180,0	jura środkowa	jura środkowa	piaskowiec szary b. silnie zailony piaskowiec drobnoziarnisty szary piaskowiec drobnoziarnisty szary z ilami piaskowiec średnioziarnisty szary przechodzący w piaski	140,6	45,4	48,0/8,6	57,0/18,5
		2 awaryjna	168,0			piaskowiec drobno i bardzo drobno-ziarnisty zilonny, białoszary piaskowiec drobnoziarnisty z wkładkami średnioziarnistego, białoszary piaskowiec średnio i gruboziarnisty, białoszary				

5.	Ożarów /cegielnia/	1	161,0	jura środko- wa	jura środko- wa	piaskowiec z przerostami ilitu syderytowego ciemnoszare piaskowiec zwietrzały ciemnoszary piaskowiec gruboziarnisty jasnoszary	142,0	44,7	20,2/2,6	b.d.
6.	Krzywo- rzeka /cegielnia/	1	200,0	jura środko- wa	jura środko- wa	piaskowiec gruboziarnisty popielato-szary piaskowiec średnioziarnisty szary z wkładkami ilitu czarnego piaskowiec średnioziarnisty z wkładkami ilitu czarnego piaskowiec gruboziarnisty popielaty piaskowiec średnioziarnisty popielaty	163,2	28,0	69,3/18,9	69,3/18,9
7.	Komorniki /dom dziecka/	1	138,0	jura środko- wa	jura środko- wa	piaskowce drobnoziarniste szare, silnie zasilone, mało zwięzłe piaskowce średnioziarniste szare, przechodzące w piaski	88,0	35,1	20,75/32,0	20,75/32,0
8.	Chotów /cegielnia/	1	160,0	jura środko- wa	jura środko- wa	piaskowce zasilone piaskowce ze żwirami grubymi piaskowce średnioziarniste	127,0	9,3	51,6/29,4	25,0/15,0

Źródło: Dokumentacje hydrogeologiczne w/w otworów studziennych, Operat wodnoprawny na pobór wód podziemnych i eksploatację urządzeń wodnych na stacji uzdatniania wody w miejscowości Mokrsko, gmina Mokrsko, październik 2012, Operat wodnoprawny na pobór wód podziemnych i eksploatację urządzeń wodnych na stacji uzdatniania wody w miejscowości Ożarów, gmina Mokrsko, październik 2014, Mapa hydrogeologiczna Polski, arkusze: Skomlin, Wieluń, Praszka, Rudniki; Warszawa, 2000.

3.4. Sieć hydrograficzna

Gmina Mokrsko leży całkowicie w dorzeczu Warty, płynącej około 10 km na wschód od granic gminy. Przez obszar gminy przebiega dział wodny III rzędu, dzielący obszar gminy na dwie prawie równe części: północno-wschodnią należącą do zlewni rzeki Pyszna oraz południowo-zachodnią leżącą w zlewni rzeki Proсна. Obszar gminy nie jest przecięty większymi dopływami.

Do największych cieków wodnych przepływających przez obszar gminy zaliczają się:

- Ożarka, rzeczka o długości 14,6 km stanowiąca prawobrzeżny dopływ Proсны. Jej obszar źródłowy znajduje się na północ od miejscowości Ożarów. Ujście do Proсны znajduje się w rejonie Praszki. Ożarka odwadnia południową część gminy.

- Motyl – ciek wodny o długości 8,6 km, prawobrzeżny dopływ Proсны. Obszar źródłowy zlokalizowany jest w okolicach wsi Komorniki. Cały ciek odwadnia zachodni i południowy fragment gminy.
- dopływ z Komornik – ciek o długości 7,5 km, prawobrzeżny dopływ Proсны, odwadniający środkowo-zachodni fragment gminy. Źródła cieków zlokalizowane są w środkowej części wsi Komorniki.
- Olszyna (kanał Piaski-Kurów) – ciek o długości 11,8 km, odwadnia środkową i północną część obszaru gminy.
- Kanał Krzyworzycki, uregulowany ciek o długości 11,4 km. Odwadnia wschodnią część obszaru gminy. Uchodzi do rzeki Pysnej na obszarze gminy Wieluń.

Ponadto występują cieki okresowe, a w południowej części pojawiają się tereny podmokłe. Na omawianym obszarze występują też wody stojące, które tworzą stawy w południowej części gminy (w rejonie wsi Ożarów), zbiornik wodny w Krzyworzece oraz stawy powstałe w wyniku zalania wyrobisk poeksploatacyjnych przy cegielniach (w rejonie wsi Mokrsko, Chotów, Ożarów, Krzyworzeka).

3.5. Gleby

Zróznicowanie gleb pod względem klasy bonitacji na terenie gminy przedstawia się następująco:

Klasa Bonitacyjna (w % udziału powierzchni gruntów ornych)									
I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VIz	Razem
0,00	0,07	3,82	12,12	32,06	28,48	18,43	5,00	0,02	100 (4861 ha)

Źródło: Dane UG Mokrsko, kwiecień 2015 r.

Bonitacja gleb waha się od II do VI klasy, przy czym przeważają gleby kl. III, IV i V. Największe kompleksy gleb III klasy bonitacyjnej znajdują się w północnej i środkowej części gminy (okolice wsi Mokrsko, Krzyworzeka, Chotów, Mątewki i Słupsko).

Najlepsze gleby gminy to gleby bielcowe, pseudobielcowe i brunatne wylugowane oraz lokalnie czarne ziemie. Występują one dużymi kompleksami w środkowej części gminy w rejonie wsi Mokrsko, Krzyworzeka, Ożarów, a także

mniejszymi płatami w rejonie wsi Komorniki oraz na północy w rejonie wsi Chotów, Słupsko. Są to gleby III klasy gruntów ornych (sporadycznie II kl.) zaliczane do kompleksu pszennego dobrego oraz żytnio-pszennego. Gleby te charakteryzują się dużą zasobnością w składniki pokarmowe, właściwymi stosunkami wodno-powietrznymi, posiadają bardzo korzystne warunki do produkcji rolnej w szerokim zakresie upraw przy wysokiej kulturze rolnej. Do grupy gleb najlepszych należy także zaliczyć gleby o podobnym składzie mechanicznym, ale o niekorzystnych warunkach wilgotnościowych zaliczone do kompleksu zbożowo-pastewnego, występujące sporadycznie niewielkimi płatami we wschodniej części gminy. Wszystkie te gleby są glebami prawnie chronionymi o dużych walorach środowiska przyrodniczego, wskazane do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu.

Gleby średniej jakości występują na całym obszarze gminy poza częścią południową. Występują głównie w formie dość dużych płatów w rejonie wsi Mątewki, Chotów i Komorniki. Są to głównie gleby bielnicowe, pseudobielnicowe i brunatne wyługowane, a miejscami czarne ziemie właściwe. Są to gleby IV klasy gruntów ornych zaliczane do kompleksu żytniego dobrego.

Gleby mało korzystne i bardzo mało korzystne do produkcji rolnej występują głównie w południowej części gminy, a ponadto niewielkimi przeważnie płatami na całym terenie. Większe ich powierzchnie znajdują się w rejonie wsi Orzechowiec, Pasternik, Ożarów, Krzyworzeka. Są to głównie gleby brunatne wyługowane z niewielkim udziałem gleb pseudobielnicowych i czarnych ziem. Gleby te należą do V-VI klasy gruntów ornych, a zaliczane są do kompleksu żytniego słabego i żytnio-łubinowego. Możliwości podniesienia żyzności tych gleb są niewielkie. Proponowane w planie zalesienia tych terenów są rozwiązaniem jak najbardziej prawidłowym.

W gminie występują również chronione gleby organiczne, głównie torfowe, związane z dolinami niektórych cieków, znajdujących się w gminie. Są to głównie obszary we wsiach Orzechowiec, Jasna Góra, Motyl i Banasie. Ich odsetek nie jest jednak duży.

Na obszarze gminy występuje dużo terenów zmeliorowanych. Za priorytetowe działania należy uznać prace związane z konserwacją i prawidłowym funkcjonowaniem istniejących systemów melioracyjnych. Należy przyjąć, że inwestowanie i lokalizowanie obiektów i urządzeń o innym charakterze niż rolniczym nie powinno mieć miejsca na obszarach zmeliorowanych.

Oceniając warunki glebowe gminy Mokrsko należy stwierdzić, że gmina

posiada dzięki dominacji dobrych i bardzo dobrych gleb bardzo korzystne warunki do intensywnej gospodarki rolnej.

3.6. Warunki klimatu lokalnego¹

Warunki klimatyczne gminy wykazują zasadnicze podobieństwo do cech klimatu całego rejonu Polski środkowej. Według podziału klimatycznego Polski W. Okołowicza gmina Mokrsko leży w południowo-wschodniej strefie Regionu Śląsko-Wielkopolskiego, z zaznaczającymi się słabymi wpływami oceanicznymi.

Ogólna charakterystyka tego regionu to:

- średnie temperatury stycznia wynoszą 2° C, lipca 18,2° C;
- zima trwa średnio 80 dni, lato 98 dni;
- dni pogodnych w roku jest średnio 61, pochmurnych 110;
- średni roczny opad wynosi 550 mm;
- pokrywa śnieżna występuje przez około 63 dni;
- wilgotność względna powietrza na rozpatrywanym terenie nie odbiega wartościami od innych obszarów środkowej Polski, mianowicie średnio w roku wynosi ona 81 % (wilgotność wykazuje zmienność przestrzenną w gminie, różnice lokalne spowodowane są rzeźbą, pokryciem terenu i zaleganiem wód gruntowych);
- dnia z mgłą w skali rocznej notuje się średnio 42 (występuje zróżnicowanie przestrzenne – obszary w północnej części o płytko zalegającej wodzie gruntowej są bardziej podatne na występowanie mgieł w stosunku do obszarów wyniesionych i suchych);
- zachmurzenie nie wykazuje większej zmienności przestrzennej – średnio w roku zachmurzenie wynosi 6,7;
- dominują wiatry zachodnie i południowo-zachodnie, cisza notuje się bardzo mało, co jest korzystnym zjawiskiem, gdyż nie zachodzi obawa stagnacji mgieł, zanieczyszczeń oraz świadczy to o dobrej wentylacji terenu.

Na terenie gminy można wyróżnić tereny różniące się odmiennymi warunkami topoklimatycznymi (wg wcześniejszych opracowań fizjograficznych):

- topoklimat terenów wyniesionych o suchym podłożu charakteryzuje się dobrymi warunkami solarnymi, bardzo dobrymi warunkami termiczno-wilgotnościowymi,

---

¹ Na podstawie serwisu internetowego www.mokrsko.pl

małą częstotliwością występowania mgieł, bardzo dobrymi warunkami przewietrzania. Tereny te mają najlepsze warunki topoklimatyczne wskazane do upraw rolnych oraz zabudowy mieszkaniowej. Niewskazana jest lokalizacja na tych terenach obiektów przemysłowych o szkodliwym i uciążliwym działaniu;

- topoklimat terenów płaskich o suchym podłożu cechujący się przeciętnymi warunkami solarnymi, dobrymi warunkami termiczno-wilgotnościowymi, dobrymi warunkami przewietrzania. Tereny te mają dobre warunki topoklimatyczne wskazane do upraw polowych, sadowniczych itp. oraz zabudowy mieszkaniowej;
- topoklimat terenów płaskich oraz lokalnych obniżeń, o wodzie gruntowej zalegającej płycej niż 1 m od powierzchni, charakteryzujących się przeciętnymi warunkami solarnymi właściwymi terenom płaskim, przeciętnymi warunkami termicznymi, okresowo gorszymi warunkami wilgotnościowymi i zwiększoną częstotliwością występowania mgieł, dobrymi warunkami przewietrzania z okresową tendencją do utrudnionego rozpraszania zanieczyszczeń. Obszary wskazane dla upraw wymagających dużych ilości wilgoci. Niewskazana lokalizacja zabudowy mieszkaniowej;
- topoklimat terenów leśnych (głównie południowa część gminy) o swoistych warunkach klimatycznych cechujący się wyrównanym profilem termiczno-wilgotnościowym, niekorzystnymi warunkami solarnymi (duże zacienienie), znaczną zacisnością, emisją związków eterowych działających bakteriobójczo oraz regenerująco na organizm ludzki. Obszary ze wskazaniem do rozwoju funkcji rekreacyjno-turystycznej;
- topoklimat terenów stanowiących naturalne rynny spływu powietrza chłodnego, którymi grawitacyjnie spływa powietrze chłodne i wilgotne do dolin i obniżeń z wyżej położonych obszarów. W obniżeniach i dolinach nie należy stwarzać barier utrudniających grawitacyjny spływ powietrza chłodnego, a więc nasypów, zabudowy i zwartych zespołów zieleni prostopadle do osi doliny.

3.7. Surowce naturalne

3.7.a. Udokumentowane złoża kopalin

Na terenie gminy znajdują się następujące udokumentowane złoża kopalin:

- złożo Krzyworzeka – złożo surowca ilastego (iłow jurajskich),
- złożo Mokrsko – złożo surowców ilastych ceramiki budowlanej,

- złoże Chotów – złoże surowców ilastych ceramiki budowlanej,
- złoże Chotów II – złoże surowców ilastych ceramiki budowlanej.

3.7.b. Tereny górnicze

Na terenie gminy wyznaczony jest jeden teren i obszar górniczy:

- TG i OG „Mokrsko I” – ustanowiony decyzją koncesyjną udzieloną przez Marszałka Województwa Łódzkiego z dnia 9 lutego 2007 r. znak: RO.VI-AK-7512-2/3/06/07, która jest ważna do 31 grudnia 2030 r.

3.8. Obszary i obiekty chronione

Na obszarze gminy zlokalizowane są zarówno wielkoobszarowe jak i indywidualne formy ochrony przyrody, do których zaliczyć należy: Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Proсны, zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Wzgórza ożarowskie”, pomniki przyrody i użytki ekologiczne.

3.8.a. Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Proсны

Utworzony na terenie 7 gmin: Bolesławiec, Galewice, Łubnice, Sokolniki, Wieruszów, Mokrsko i Skomlin w celu ochrony cennych ze względu na walory przyrodnicze i krajobrazowe zróżnicowanych ekosystemów, a w szczególności naturalnego koryta rzeki Proсны, wartościowych ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarza ekologicznego. Aktem prawnym wyznaczającym przedmiotowy obszar jest rozporządzenie Nr 7/2009 Wojewody Łódzkiego z dnia 24 marca 2009 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Proсны (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 75, poz.711) zmienione Rozporządzeniem Nr 19/2009 Wojewody Łódzkiego z dnia 30 lipca 2009 r. zmieniające rozporządzenie Nr 7/2009 Wojewody Łódzkiego z dnia 24 marca 2009 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Proсны (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 236, poz. 2117). W granicach obszaru znajduje się południowa część gminy Mokrsko.

3.8.b. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy

Na obszarze gminy zlokalizowany jest jeden zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Wzgórza Ożarowskie”. Obszar ten zlokalizowany w południowej części gminy obejmuje urozmaiconą zachodnią część Wyżyny Wieluńskiej z jej łagodną pofalowaną rzeźbą. Powierzchnia zespołu wynosi około 630 ha. Podstawę prawną

stanowi rozporządzenie Wojewody Sieradzkiego z dnia 31 lipca 1998 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu oraz uznania za zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego Nr 20, poz. 115) oraz rozporządzenie Nr 9/99 Wojewody Łódzkiego z dnia 29 marca 1999 r. w sprawie wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez dotychczasowych wojewodów i nadal obowiązujących na obszarze województwa łódzkiego lub jego części (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 28, poz. 137).

3.8.c. Pomniki przyrody

Na terenie gminy Mokrsko ochroną prawną w postaci pomników przyrody objęte zostały:

- lipa drobnolistna rosnąca przy plebanii we wsi Chotów (Rozporządzenie Wojewody Sieradzkiego z dnia 24 listopada 1998 r. w sprawie uznania za obiekty chronione Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego Nr 29, poz. 174),
- 2 lipy drobnolistne zlokalizowane w Mokrsku, w parku wiejskim (Rozporządzenie Wojewody Sieradzkiego z dnia 3 lutego 1998 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego Nr 3, poz. 9),
- 5 wiązów szypułkowych, 2 lipy drobnolistne, dąb szypułkowy, klon zwyczajny, grab zwyczajny zlokalizowane w parku wiejskim w Komornikach (Rozporządzenie Wojewody Sieradzkiego z dnia 3 lutego 1998 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego Nr 3, poz. 9),
- jesion wyniosły, wiąz szypułkowy, 7 dębów szypułkowych zlokalizowane w parku wiejskim w Ożarowie (Rozporządzenie Wojewody Sieradzkiego z dnia 3 lutego 1998 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego Nr 3, poz. 9),
- 2 dęby szypułkowe, lipa drobnolistna rosnące na terenie Ośrodka Zdrowia w Ożarowie i na terenie Muzeum w Ożarowie (Uchwała NR IV/26/11 Rady Gminy Mokrsko z dnia 24.01.2011 r. W sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie Gminy Mokrsko (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 89, poz 763) zmieniająca Rozporządzenie Wojewody Sieradzkiego z dnia 3 lutego 1998 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego Nr 3, poz. 9),
- dąb szypułkowy rosnący w Ożarowie, na terenie leśnictwa Ożarów, oddz. 162b (Rozporządzenie Nr 20/2005 Wojewody Łódzkiego z dnia 13 lipca 2005 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody).

3.8.d. Użytki ekologiczne

Na terenie gminy ochroną prawną w postaci użytków ekologicznych objęte zostały:

- dwa bagna śródleśne w miejscowości Ożarów, Leśnictwie Ożarów (Rozporządzenie Nr 18/2000 Wojewody Łódzkiego z dnia 22 maja 2000 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne),
- bagno śródleśne w miejscowości Motyl Żelazna, Leśnictwie Wróblew (Rozporządzenie Nr 18/2000 Wojewody Łódzkiego z dnia 22 maja 2000 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne).

3.9. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna

Przy rozpatrywaniu warunków środowiska pod kątem ich wpływu na rolnictwo brane są pod uwagę, następujące elementy: gleba, klimat, rzeźba oraz warunki wodne terenu. Jest rzeczą oczywistą, że między poszczególnymi czynnikami przyrodniczymi istnieje współdziałanie, w wyniku którego mogą się tworzyć różne układy, mniej lub bardziej korzystne dla rozwoju roślin. Chów zwierząt gospodarskich na ogół nie wykazuje ścisłych zależności podczas rozwoju od poszczególnych komponentów, dlatego przede wszystkim mówimy tu o korzyściach z punktu widzenia możliwości rozwoju produkcji roślinnej.

Gmina Mokrsko jest gminą rolniczą z przeważającym udziałem użytków rolnych. Rolnictwo jest wiodącą dziedziną gospodarki gminy. Na terenie gminy Mokrsko prowadzona jest produkcja roślinna i zwierzęca. W zakresie specjalizacji rolniczych wskazać należy przede wszystkim:

a) produkcję trzody chlewnej,

b) produkcję mleka

oraz, w mniejszym stopniu,

c) uprawę ziemniaków, ukierunkowaną na rynki zbytu przede wszystkim w województwie śląskim,

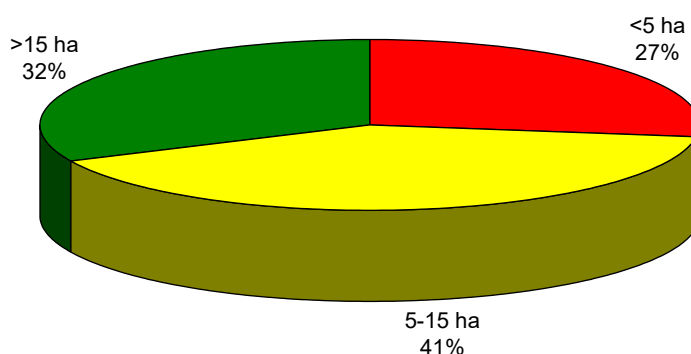
d) szkółkarstwo sadzonek (rośliny jagodowe) oraz drzew i krzewów,

e) uprawę warzyw i owoców.

Dane z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r. wskazują, że gmina wyróżnia się pod względem pogłowia trzody chlewnej i w tej dziedzinie gospodarki przoduje w powiecie.

Największy udział w ogólnej liczbie gospodarstw prowadzących działalność rolniczą mają gospodarstwa małe, o powierzchni nie przekraczającej 5 ha. Stanowią one ok. 63% ogólnej liczby gospodarstw. Gospodarstwa większe, o powierzchni od 5 do 15 ha, stanowią około 31% ogólnej liczby gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. Pozostałe 6% stanowią gospodarstwa przekraczające 15 ha powierzchni, zajmując przy tym blisko 1/3 powierzchni wszystkich gospodarstw.

Średnia wielkość gospodarstwa rolnego prowadzącego działalność rolniczą wynosi w gminie 6,92 ha, co jest wartością nieznacznie większą od średniej wartości dla powiatu (6,88 ha).

Gleby klasy III i IV przekraczają 75% powierzchni użytków rolnych. Na obszarze gminy podstawowe uprawy to zboża, gdzie dominują pszenżyto, jęczmień i pszenica oraz mieszanki zbożowe. Powierzchnia zasiewu zbożami zajmuje powierzchnię 4012 ha, co stanowi blisko 92% wszystkich powierzchni zajętych pod uprawy. Silnie rozwinięta w gminie jest gałąź produkcji rolniczej związana z hodowlą zwierząt. Spośród zwierząt dużych największy udział mają trzoda chlewna (blisko 10 tys. sztuk na 320 gospodarstw) i bydło (15 303 sztuki na 314 gospodarstw).

Prawie cała powierzchnia gruntów rolnych w gminie jest zmeliorowana, od Ożarowa i Komornik na południu aż po północną granicę gminy.

Lesistość gminy wg danych Głównego Urzędu Statystycznego wynosi 18,7%. Lasy zajmują powierzchnię 1486 ha. Największe kompleksy leśne zlokalizowane są w południowej i południowo-zachodniej części gminy. Dominującym typem

siedliskowym kompleksów leśnych w gminie są bory: bór mieszany świeży, bór mieszany wilgotny i bór świeży w południowej części lasów, oraz bór suchy w okolicach miejscowości Słoniny. Podstawowym gatunkiem drzew w tych siedliskach jest sosna choć zaznacza się udział brzozy oraz dębów. Lasy w gminie pełnią przede wszystkim funkcje gospodarczą, chociaż kompleksy rosnące wzdłuż cieków wodnych na granicy z gminą Praszka pełnią funkcję ochronną – ochrona wody.

3.10. Flora i fauna

Szata roślinna jest jednym z najbardziej przeobrażonych elementów środowiska przyrodniczego gminy. W krajobrazie gminy dominują siedliska rolnicze zajęte na pola uprawne, na których prowadzona jest monokulturowa uprawa roślinna. Porastająca ją roślinność to gatunki typowe i pospolite dla regionu. Gatunki segetalne takie jak: chaber bławatek, mak polny, mak piaskowy, bylica pospolita stanowią podstawowy komponent florystyczny tych siedlisk.

Na kształt szaty roślinnej gminy ogromny wpływ mają lasy. Ich udział w ogólnej powierzchni gminy wynosi blisko 19%. Największe, zwarte powierzchniowo zbiorowiska roślinności leśnej znajdują się w południowej części gminy. Lasy w gminie pełnią przede wszystkim funkcję gospodarczą, ale spełniają też istotną rolę krajobrazową i ekologiczną. Zróżnicowanie typów siedliskowych nie jest znaczne. Dominujący jest udział siedlisk borowych – bory mieszane świeże, bory świeże, bory mieszane wilgotne. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna. Drzewostan uzupełniają takie gatunki jak brzoza, dąb, modrzew czy buk. W warstwie podszytu wyróżniającymi gatunkami są kruszyna pospolita, jarząb pospolity, czeremcha pospolita, świerk pospolity, jałowiec. Runo leśne zbudowane jest w większości także z gatunków pospolitych i charakterystycznych dla regionu, w szczególności różnych gatunków mchów, paproci czy traw.

Zbiorowiska łąkowe skupione są głównie w dolinach rzek: Ożarki, Kanału Krzyworzyckiego oraz bezimiennych cieków wodnych. Łąki są elementem antropogenicznym w krajobrazie, powstały w miejscu wycięcia lasów użyźniane są corocznymi zalewami wód wiosennych. Zbiorowiska te odznaczają się szczególnymi walorami przyrodniczymi, umożliwiają zachowanie dużej bioróżnorodności oraz pełnią funkcje wodo- i glebochronne, hydrologiczne, klimatyczno-higieniczne i krajobrazowe. Specyficznymi walorami przyrodniczymi odznaczają się występujące

głównie w dolinach cieków, rzadziej w zagłębieniach bezodpływowych zespoły roślinności szuwarowotorfowiskowej. Stwarzają one możliwości bytowania dla bogatego zespołu zwierząt związanych ze środowiskiem wodno-błotnym.

Duże znaczenie mają zadrzewienia nie będące zbiorowiskami leśnymi. Są to:

- zadrzewienia przywodne, ciągnące się wzdłuż cieków wodnych (wierzby, olsze, brzozy, kruszyna),
- zadrzewienia przydrożne, towarzyszące ciągom komunikacyjnym,
- zadrzewienia śródpolne, często porastające tereny nie użytkowane rolniczo i miedze (zarośla tarniny, dzikiej róży, jeżyn, derenia, pojedyncze drzewa).

Na całym omawianym obszarze grupą wykazującą silną ekspansję są rośliny synantropijne tj. związane z siedliskami stworzonymi przez człowieka (np. pola, ogrody, nieużytki, nasypy, drogi, podwórza, śmietniki). W najniższym piętrze występuje roślinność synantropijna pochodzenia ruderalnego, w piętrze średnim - krzewy, w tym również sadzone w postaci żywopłotów, piętro najwyższe stanowią kompleksy zieleni wysokiej – drzew sadzone w układach kępowych lub szpalerowych.

Ostoją zwierząt na terenie gminy są głównie lasy, zadrzewienia oraz wszelkie zbiorniki wód płynących i stojących jak również tereny podmokłe. Fauna ssaków związanych ze zbiorowiskami leśnymi jest bardzo zróżnicowana. Występują tu duże parzystokopytne i drobne ssaki z rzędów: owadożerne, gryzoni, a także małe i średnie drapieżne. W kompleksach leśnych występują jeleniowate. Najliczniejszym przedstawicielem tego rzędu jest sarna. Z rzędu owadożernych występują: jeź wschodni, kret i ryjówki. Z gryzoni można wymienić: nornice rudą, mysz leśną i mysz zaroślową oraz wiewiórkę rudą. Bogactwo fauny krajobrazu rolniczego zależy przede wszystkim od stopnia jego mozaikowości oraz intensywności prowadzonej tam gospodarki. Najliczniejszymi ssakami na terenie upraw rolnych są gryzoni gatunków łownych. Występują tutaj królik, zając oraz pełna populacja sarny.

Gatunki ptaków bytujących na obszarze gminy należą do awifauny synantropijnej oraz typowej dla różnego rodzaju zadrzewień, zlokalizowanych także w pobliżu siedzib ludzkich (np. parki, ogrody). Są to gatunki pospolite, osiągające wysokie liczebności w Polsce i w regionie takie jak sierpówka, rudzik, kapturka, bogatka, modraszka, pełzacz ogrodowy, mazurek, zięba, drozdy, szpaki.

3.11. Zagrożenia środowiska

3.11.a. Zanieczyszczenia atmosfery

Rodzaje źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza w gminie można podzielić na:

1. emisję punktową (zorganizowaną emisję z kominów zakładowych powstałą w wyniku energetycznego spalania paliw i przemysłowych procesów technologicznych),
2. emisję liniową (komunikacyjną, pochodzącą głównie z transportu samochodowego, kolejowego, w której poszczególne odcinki drogi rozpatrywane są jako emitory),
3. emisję powierzchniową (w skład której wchodzi zanieczyszczenia komunalne z: palenisk domowych, gromadzenia i utylizacji ścieków i odpadów),
4. emisję z rolnictwa pochodzącą z upraw i hodowli zwierząt.

Na terenie gminy nie jest prowadzona stała kontrola zanieczyszczeń powietrza. Nie mniej jednak zakłada się, że wpływ na jego stan mają przede wszystkim procesy energetycznego spalania paliw związane z emisją powierzchniową oraz emisją punktową. Są one szczególnie uciążliwe w okresie grzewczym wśród zwartej zabudowy, która utrudnia proces rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń. Procesy te pochodzą zarówno z niskich emitorów odprowadzających gazowe produkty spalania z palenisk domowych jak i lokalnych i zbiorczych kotłowni, w których często podstawowym nośnikiem grzewczym jest węgiel, niestety często złej jakości o dużej zawartości siarki. Dominującą rolę w systemie ciepłowniczym gminy, a zarazem największymi emitorami zanieczyszczeń, są zakładowe i komunalne kotłownie. Podłączone są do nich głównie zakłady produkcyjne i obiekty gminne. Obiekty te powodują okresowy wzrost stężeń pyłu zawieszonego, a także dwutlenku siarki, które mogą się kumulować zwłaszcza w okresie grzewczym.

Istotnym źródłem zanieczyszczenia atmosfery są również trasy komunikacyjne, zwłaszcza drogi o znaczeniu krajowym czy ponadlokalnym. Źródła emisji komunikacyjnej znajdują się nisko nad ziemią, co sprawia, że zanieczyszczenia emitowane z silników pojazdów kumulują się głównie w najbliższym otoczeniu dróg, a ich wpływ na jakość powietrza maleje wraz z odległością. Szkodliwe substancje pochodzące ze spalania paliw stanowią źródło zanieczyszczenia zarówno powietrza, jak i gleb, a w konsekwencji również wód

powierzchniowych i podziemnych na skutek wymywania zanieczyszczeń z powierzchni gruntu. Na obszarze gminy wpływ na powietrze atmosferyczne mają przede wszystkim drogi powiatowe. Droga krajowa, przebiegająca we wschodniej części gminy, nie stanowi głównego źródła zanieczyszczeń i jej wpływ na atmosferę w gminie nie jest znaczący.

Działalność rolnicza, szczególnie rozwinięta tak mocno jak w gminie Mokrsko, nie pozostaje obojętna dla atmosfery. Główne skutki działalności rolniczej to, począwszy od nasilenia erozji eolicznej i intensyfikacji pylenia z pól, poprzez kompostowanie i emisję produktów rozkładu materii organicznej, aż po hodowlę zwierząt będącej istotnym źródłem emisji amoniaku do atmosfery. Wraz z rozwojem mechanizacji rolnictwa, dodatkowo mamy do czynienia z zanieczyszczeniami powstającymi w trakcie używania pojazdów i maszyn rolniczych. W wyniku intensyfikacji nawożenia, do atmosfery przedostają się cząstki nawozów sztucznych czy środków ochrony roślin. Problem emisji zanieczyszczeń do powietrza z rolnictwa zostanie omówiony na przykładnie pyłu. Emisja pyłu z rolnictwa powstaje głównie w wyniku prac polowych tj. orania i zbierania plonów. Dodatkowym źródłem jest nawożenie, pyłki uprawianych roślin, wypalanie pól, transport plonów i hodowla zwierząt, w tym karmienie zwierząt zbożami. Zgodnie z danymi zawartymi w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie łódzkim w 2014 r.” emisja pyłu PM10 w województwie wyniosła: 1 128,7 Mg/a z hodowli i 1 513,7 Mg/a z uprawy. Gmina Mokrsko wskazana została jako obszar, na którym emisja ta utrzymuje się na poziomie 1,5 – 2,8 Mg/a w przypadku hodowli i 2,4 – 3,7 Mg/a dla upraw.

3.11.b. Hałas

Jednym z bardziej determinujących czynników jakości środowiska jest hałas rozumiany jako dźwięki niepożądane, uciążliwe, szkodliwe. Może on wywierać niekorzystny wpływ na zdrowie człowieka, świat zwierzęcy i roślinny, a jego szkodliwość zależy od natężenia, częstotliwości, charakteru zmian w czasie, długotrwałości działania. Hałas występuje powszechnie, zwłaszcza wzdłuż tras komunikacyjnych, obiektów przemysłowych i usługowych o charakterze wytwórczym. Na terenie gminy nie ma stałego punktu pomiarowego, jednak można przyjąć, że głównym jego źródłami są:

- hałas komunikacyjny,
- zakłady produkcyjne, usługowe i rzemieślnicze,

- eksploatacja powierzchniowa.

3.11.c. Pole elektromagnetyczne

Źródłem promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego są systemy wytwórcze i przesyłowe energii elektrycznej, stacje radiowe, telewizyjne i telefonii komórkowej, urządzenia diagnostyczne, terapeutyczne, urządzenia przemysłowe i urządzenia użytku domowego, słowem - promieniowanie to występuje powszechnie w środowisku. Ujemny wpływ na stan środowiska i zdrowie ludzi mają urządzenia, które emitują fale elektromagnetyczne wysokiej częstotliwości w postaci radiofal o częstotliwości od 0,1 do 300 MHz i mikrofal od 300 do 300 000 MHz, umieszczone w środowisku naturalnym. W gminie Mokrsko do sztucznych źródeł emisji pól elektromagnetycznych stanowiących potencjalne zagrożenie dla środowiska należą:

- linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110kV i 15 kV,
- urządzenia emitujące pola elektromagnetyczne wykorzystywane w przemyśle, ośrodkach straży pożarnej.

3.11.d. Osuwanie się mas ziemnych

Na terenie gminy nie występują obszary, na których mogą wystąpić zjawiska związane z osuwaniem się mas ziemnych.

3.11.e. Zagrożenie powodziowe

Na obszarze gminy nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Jednak z uwagi na dosyć gęstą sieć hydrograficzną lokalnie mogą występować okresowe wezbrania w miejscowościach Chotów (w tym Górale), Mokrsko, Ożarów, Komorniki i Krzyworzeka.

4. Stan dziedzictwa kulturowego

4.1. Rys historyczny²

Na obecnym terenie gminy pierwsze ślady bytności ludzi sięgają neolitu (4500 – 1800 lat p.n.e.), choć zapewne ludzie przebywali tu już dużo wcześniej, bowiem w pobliskich Marężach (dawniej teren gminy Mokrsko) odnaleziono paleolityczne narzędzia, których wiek szacuje się na 12000 – 8200 lat p.n.e.

---

² Źródło: *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Mokrsko na lata 2008-2015*

Pisane ślady dotyczące konkretnych miejscowości są jednak dużo późniejsze i sięgają średniowiecza. Wsie wchodzące w skład gminy były własnością książęcą, a niektóre prywatną. Pierwsza wzmianka o Mokrsku pochodzi z 1273 roku, kiedy to świadkiem dokumentu wystawionego 9 października w Ołoboku przez Konrada sołtysa z Łubnic jest Bertram Zydelman sołtys „de Mogre”. Sama nazwa Mokrsko odnosi się do terenu mokrego, zabagnionego. Mokrsko było własnością książęcą, a w następnych latach jego część przeszła w ręce szlacheckie.

Najstarszą jednak, jak się zdaje, miejscowością gminy jest Słupsko wymienione przez papieża Innocentego IV w dokumencie z 1250 roku, w którym to papież zatwierdził posiadłości klasztoru NMP na Piasku we Wrocławiu. Nazwa miejscowości jednoznacznie związana jest ze słowem słup oznaczającym między innymi obronną wieżę graniczną.

Kolejną miejscowością ze względu na wiek jest Krzyworzeka pierwotnie nosząca nazwę Pniewo. Pierwsza wiadomość o Pniewie pochodzi z dokumentu księcia Bolesława Pobożnego wystawionego w Kaliszu 3 czerwca 1264 roku. W późniejszym czasie nazwa Pniewo (od pniaków, miejsc niewykarczowanych) została zmieniona na Krzyworzeka prawdopodobnie w nawiązaniu do strumyka który przez wieś przepływał. Jak wynika ze wspomnianego dokumentu Krzyworzeka była własnością książęcą.

Z kolei 6 lipca 1380 roku w dokumencie spisany w Wieluniu występuje Jakub z Chotowa. Nazwa miejscowości wywodzi się od osoby Chota, inaczej mówiąc Chotów to własność Chota, Chotka. Pierwsze wzmianki o Chotowie wskazują, że był on wtedy już w rękach prywatnych.

Rok później 6 V 1381 roku w dokumencie wystawionym przez Władysława Opolczyka pojawia się Ożarów. Nazwa Ożarowa bierze się od słowa „żar”, „ożar” określającego miejsca po wypalanej puszczy. Ożarów był wtedy wsią książęcą, jednak później w niewyjaśnionych okolicznościach przechodzi w ręce szlacheckie.

Najpóźniejszą wzmiankę mamy o Komornikach, bowiem dopiero w dokumencie z 21 listopada 1409 roku występuje niejaki Tomek Komornicki. Sama nazwa Komornik wskazuje na dawną służebną rolę wsi. Powstawanie wsi służebnych wiąże się z organizacją państwa przez pierwszych Piastów. Tomek z Komornik vel Komornicki jest równocześnie pierwszym znanym właścicielem Komornik.

Cały obszar dzisiejszej gminy Mokrsko od zawsze wchodził w skład historycznej ziemi wieluńskiej zwanej początkowo od kasztelani w Rudzie ziemią rudzką.

W okresie rozbicia dzielnicowego ziemia rudzka, a z nią i tereny naszej gminy weszły w skład dzielnicy senioralnej, a o terytoria te toczyły się walki pomiędzy książętami wielkopolskimi i śląskimi.

W okresie staropolskim Mokrsko, jako królewszczyzna, było siedzibą starostwa niegrodowego. Starostwem takim zarządzał dożywotni starosta, który otrzymywał je zwykle jako nagrodę z rąk władcy.

Mokrsko w wieku XVIII stało się sławne za sprawą właściciela jego części - Stanisława Kożuchowskiego, cześnika wieluńskiego, który we własnej drukarni w Mokrsku wydał w 1732 roku dzieło „Constytucye, statuta y przywileje koronne y W.X.Lit. na wolnych seymach od roku pańskiego 1550 aż do roku 1726 uchwalone”. Dzieło to w szkołach pijarskich było podręcznikiem do nauczania dziejów Polski.

Po zaborach całość wieluńskiego, w tym i obecne tereny Gminy Mokrsko, znalazła się pod panowaniem pruskim, stanowiąc część powiatu wieluńskiego.

W czasach Księstwa Warszawskiego Mokrsko było tzw. Ekonomią narodową i składało się z 6 wsi i 7 folwarków, licząc łącznie 3022 ludzi.

W okresie Królestwa Polskiego obszar dzisiejszej gminy Mokrsko znalazł się w powiecie i obwodzie wieluńskim wchodzącym w skład województwa kaliskiego. Gminą mogła być wtedy każda wieś licząca nie mniej niż dziesięć dymów lub kilka wsi należących do jednego właściciela. Jedyną gminą na terenie tej dzisiejszej była gmina wiejska – Mokrsko. Na czele gminy stał właściciel piastujący nieodpłatnie funkcję wójta. Wieś Mokrsko było wtedy jedną z największych wsi w wieluńskim.

Ukazem carskim z 2 marca 1864 roku określono nowe zasady funkcjonowania gmin w Królestwie Polskim. Na jego podstawie powstały gminy złożone z kilku lub kilkunastu gromad. Na czele gminy stał wójt, a sam urząd gminy został wyprowadzony z dworu i mieścił się w wynajętym budynku. Gmina Mokrsko w tym czasie składała się z 23 gromad.

W okresie I wojny światowej tereny gminy były pod okupacją niemiecką. W tym czasie wybudowano linię kolei wąskotorowej, łączącą Wieluń z Praszka. Kolejka ta, zwana popularnie ciuchcią, funkcjonowała do 1987 roku. Kolejka przez wiele lat była ważnym szlakiem komunikacyjnym dla gminy, zarówno w zakresie przewozów pasażerskich, jak i towarowych. Dziś po linii kolejowej została droga, biegnąca po jej dawnej trasie i część urządzeń stacyjnych, będących dziś atrakcjami turystycznymi.

Po odzyskaniu niepodległości gmina obejmowała swym zasięgiem te same obszary jakie wchodziły w jej skład w okresie zaborów. W roku 1921 w skład gminy Mokrsko

wchodziły następujące wsie sołeckie: Chotów, Konstantynówka (obecnie część Krzyworzeki), Krzyworzeka, Mokrsko, Mokrsko Majorat, Słupsko, Wichernik, Wróblew i Zbęk.

W tym czasie utrzymywał się nienaturalny kształt gminy, bowiem część obszaru gminy Skomlin z Ożarowem stanowiła enklawę na terytorium gminy Mokrsko.

W okresie okupacji tereny gminy wcielone zostały do Rzeszy Niemieckiej, należąc do tzw. Kraju Warty. Niemcy pozostawili teren gminy bez zmian, jednak zlikwidowali jej samorząd. Na czele gminy stał wtedy komisarz urzędowy mianowany przez powiatowe władze NSDAP.

Po wyzwoleniu odbudowano administrację wg wzorów sprzed 1939 roku. Gmina w 1948 roku liczyła 6825 ha, było 1649 gospodarstw i zamieszkiwało ją 6050 osób.

Istotne zmiany nastąpiły w roku 1954, kiedy to zniesiono gminy, zastępując je Gromadzkimi Radami Narodowymi, które miały być najmniejszą jednostką administracyjną. Na obszarze Gminy Mokrsko powstały Gminne Rady Narodowe w Chotowie, Krzyworzece, Komornikach, Mokrsku, Ożarowie i Wróblewie.

Od 1 stycznia 1973 roku po kolejnej reformie administracyjnej przywrócono gminy i gmina Mokrsko zyskała swój obecny kształt, jednak kompetencje gminy były bardzo mocno ograniczone. Na jej czele stał naczelnik jako jednoosobowy organ administracji państwowej.

Dopiero po zmianach ustrojowych w roku 1989 roku odrodził się samorząd gminny z urzędem wójta na czele. Dziś, po kilkunastu latach, samorzady okrzepły i coraz lepiej realizują swe zadania.

Gmina Mokrsko liczy sobie ponad 140 lat, stanowi tym samym trwałe ogniwo podziału administracyjnego kraju. Od zawsze związana z wieluńską wspólnotą terytorialną, kulturową i kościelną, jaką była początkowo kasztelania rudzka, ziemia wieluńska, księstwo wieluńskie i powiat wieluński.

4.2. Obiekty objęte ochroną

Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej, a kształtowanie środowiska kulturowego powinno generować rozwój innych dziedzin życia regionu (np. turystykę i rekreację, osadnictwo, leśnictwo, rolnictwo). Obiekty kultury materialnej winny być wykorzystane i użytkowane z

zapewnieniem opieki konserwatorskiej, rewaloryzacji i nadania im odpowiednich funkcji użytkowych.

W studium uwzględnia się w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru,
- zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
- obszarów i obiektów objętych ochroną na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

4.2.a. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru

Lp.	Lokalizacja	Obiekt	Data	Nr i data wpisu do rejestru
1.	Chotów	kościół parafialny pw św. Marcina	1616-1624 r.	Nr 934/112/A z dnia 30 grudnia 1967 r. Decyzja KLIV-680/832/67
2.	Komorniki	kościół parafialny pw Narodzenia N.P. Marii	1631 r.	Nr 949/121/A z dnia 30 grudnia 1967 r.
3.	Krzyworzeka	kościół parafialny pw. śś Piotra i Pawła	1264 r. przebudowa w XVIII w.	Nr 306/129/A z dnia 30 grudnia 1967 r. Decyzja KLIV/680/847/67
4.	Krzyworzeka	dzwonnica przy zespole kościoła parafialnego pw. śś Piotra i Pawła	1 poł. XIII w.	Nr 946/130/A z dnia 30 grudnia 1967 r. Decyzja KLIV/680/848/67
5.	Mokrsko	kościół parafialny pw. św. Stanisława B.M.	1626 r.	Nr 949/139/A z dnia 30 grudnia 1967 r. Decyzja KLIV/680/853/67
6.	Ożarów	dwór modrzewiowy w założeniu dworsko-parkowym	ok. 1757 r.	Nr 147/A z dnia 1 czerwca 1967 r. Decyzja KLIV/680/55/67 z dnia 1 czerwca 1967 r.
7.	Ożarów	dom, tzw. „kamienica” w założeniu dworsko-parkowym	1 ćw. XX w. przed 1920 r.	Nr A/110 z dnia 28 lutego 2011 r.
8.	Ożarów	park z aleją lipową	II poł. XVIII w.	Nr 413/A z dnia 18 sierpnia 1996 r. Decyzja PSOZ.I.5347/25/96
9.	Ożarów	altana		Nr 413/A z dnia 18 sierpnia 1996 r.
10.	Ożarów	baszta widokowa (relikt)	1800 r.	Nr 413/A z dnia 18 sierpnia 1996 r.

11.	Ożarów Kocilew	wiatrak	1914-1918 r.	Nr 337/A z dnia 6 października 1986 r. Decyzja KLIV-5340/16/86
-----	----------------	---------	--------------	---

4.2.b. Obszary objęte ochroną na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego

Obowiązujący plan miejscowy ustala zasady ochrony oraz sposób zagospodarowania dóbr kultury. Ochroną zostały objęte obszary stanowisk archeologicznych, strefy obserwacji archeologicznej oraz obiekty wpisane do rejestru zabytków. Ustalenia ochrony w planie określają zasady postępowania w trakcie realizacji inwestycji m. in. poprzez ustalenie obowiązku uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich planowanych inwestycji kubaturowych, drogowych, liniowych, związanych z uzbrojeniem terenu, eksploatacją kruszywa i innych związanych z robotami ziemnymi – naruszającymi strukturę gruntu poniżej warstwy ornej – tj. głębiej niż 30 cm na obszarze stanowisk archeologicznych oraz stref obserwacji archeologicznej. W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków plan ustala, że wszelkie prace polegające na zmianie istniejącego stanu i wyglądu obiektu wymagają każdorazowo uzgodnienie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, na terenach wokół obiektów obowiązuje uzgodnienie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków planowanych wycinek i pielęgnacji drzewostanu na obiektach. Ponadto plan zakazuje lokalizacji masztów telefonii komórkowej i reklam wielkoformatowych.

4.2.c. Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków

W Gminnej Ewidencji Zabytków znajduje się 68 obiektów i obszarów stanowiących wartość historyczną i kulturową.

L.p.	Miejscowość	Nazwa	Ulica/nr, lokalizacja	Datowanie
1.	Chotów	zespół kościoła parafialnego p.w. św. Marcina – kościół	-	1616-1624
2.	Chotów	zespół kościoła parafialnego p.w. św. Marcina – otoczenie kościoła w granicach trwałego ogrodzenia przykościelnego	-	XVII-XX w.
3.	Chotów	cmentarz parafialny	przy drodze prowadzącej do miejscowości Krzyworzeka	1 poł. XX w.
4.	Chotów	cmentarz choleryczny	-	ok. 2 poł. XIX w.

5.	Chotów	dawny zespół dworsko-parkowy – dwór – obecnie szkoła	-	3 ćw. XIX w.
6.	Chotów	dawny zespół dworsko-parkowy – park	przy szkole podstawowej	3 ćw. XIX w.
7.	Chotów	dom	29	1942 r.
8.	Chotów	dom	36	1942 r.
9.	Chotów	dom	52	lata 30 XX w.
10.	Komorniki	zespół kościoła parafialnego p.w. Narodzenia N.P. Marii – kościół	-	1631 r.
11.	Komorniki	zespół kościoła parafialnego p.w. Narodzenia N.P. Marii – otoczenie kościoła	-	XVII w.
12.	Komorniki	cmentarz parafialny	przy drodze polnej równoległe do trasy Komorniki –Zmyślona	pocz. XX w.
13.	Komorniki	dawny zespół dworski obecnie dom dziecka	-	1880-1900
14.	Komorniki	dom	62	ok. 1925 r.
15.	Komorniki	dom	103	1924 r.
16.	Komorniki	dom	133	1926 r.
17.	Krzyworzeka	zespół kościoła parafialnego p.w. śś. Piotra i Pawła – kościół	-	1264 r. przebudowa- wany w XVIII w.
18.	Krzyworzeka	zespół kościoła parafialnego p.w. śś. Piotra i Pawła – dzwonnica	-	1 poł. XIII w.
19.	Krzyworzeka	zespół kościoła parafialnego p.w. śś. Piotra i Pawła – otoczenie kościoła	-	XIII w.
20.	Krzyworzeka	cmentarz parafialny	przy drodze powiatowej Wieluń- Mokrsko	2 poł. XIX w.
21.	Krzyworzeka	cmentarz choleryczny	-	ok. 2 poł. XIX w.
22.	Krzyworzeka	dom	40	1942 r.
23.	Krzyworzeka	dom	113	1942 r.
24.	Krzyworzeka	dom	158	ok. 1919 r.
25.	Krzyworzeka	dom	188	ok. 1942 r.
26.	Krzyworzeka	dom	193	koniec XIX w.
27.	Mokrsko	zespół kościoła parafialnego p.w. św. Stanisława B.M. – kościół	-	1626 r.
28.	Mokrsko	zespół kościoła parafialnego p.w. św. Stanisława B.M. – otoczenie kościoła	-	XVII w.
29.	Mokrsko	cmentarz parafialny	cmentarz znajduje się za kościołem	2 poł. XIX w.
30.	Mokrsko	cmentarz choleryczny	-	ok. 2 poł. XIX w.
31.	Mokrsko	park dworski	przy drodze Wieluń- Skomlin	XIX w.

32.	Mokrsko	dawny zespół dworski – dwór – obecnie dom kultury	przy drodze Wieluń-Skomlin	3 ćw. XIX w. – ok. 1920 r.
33.	Mokrsko	dom	56	1942 r.
34.	Mokrsko	dom	108	1 ćw. XX w.
35.	Mokrsko	dom	204	1930 r.
36.	Mokrsko	dom	276	1934 r.
37.	Ożarów	zespół kościoła parafialnego p.w. św. Marii Magdaleny – kościół	-	1938-45
38.	Ożarów	zespół kościoła parafialnego p.w. św. Marii Magdaleny – otoczenie kościoła	-	XX w.
39.	Ożarów	zespół kościoła parafialnego p.w. św. Marii Magdaleny – plebania	-	XX w.
40.	Ożarów	cmentarz parafialny	przy drodze Ożarów-Popowice	przed 1885 r.
41.	Ożarów	cmentarz choleryczny	-	ok. 2 ćw. XIX w.
42.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – modrzewiowy dwór	-	ok. 1757 r.
43.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – kamienica	park leśny	1 ćw. XX w. przed 1920 r.
44.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – dom mieszkalny „karbowego” i „forysia”	-	1 poł. XIX w.
45.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – dom mieszkalny „kurnik”	park leśny	1 poł. XIX w.
46.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – dom	-	1 poł. XIX w.
47.	Ożarów	zespół dworsko-parkowy – leśniczówka	-	1 poł. XIX w.
48.	Ożarów	zespół dworsko-parkowy – kantorek	-	1 poł. XIX w.
49.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – budynek podworski – mieszkanie służby dworskiej	-	1 poł. XIX w.
50.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – budynek podworski – dom włodarza (połowego)	-	1 poł. XIX w.
51.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – budynek gospodarczy – obora	-	1 poł. XIX w.
52.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – budynek gospodarczy – świnia	-	1 poł. XIX w.
53.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – budynek gospodarczy	-	1 poł. XIX w.
54.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – wieża widokowa	-	1800 r.
55.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – cegielnia	-	1910-15 r.
56.	Ożarów	założenie dworsko-parkowe – park	-	2 poł. XVIII w.

57.	Ożarów	wiatrak	Kocilew	1914 r. odbudowany w 1918 r.
58.	Ożarów	dom	33	1934 r.
59.	Ożarów	dom	60	1923 r.
60.	Ożarów	dom	62	1918 r.
61.	Ożarów	dom	138	1945 r.
62.	Ożarów	dom	150	1928 r.
63.	Ożarów	dom	156	1921 r.
64.	Ożarów	dom	158	1923 r.
65.	Ożarów	dom	159	ok. 1950 r.
66.	Ożarów	dom	169	pocz. XX w.
67.	Ożarów	dom	179	1933 r.
68.	Ożarów	dom	184	1911 r.

4.2.d. Stanowiska archeologiczne

Na terenie gminy znajduje się szereg stanowisk archeologicznych, oznaczonych na rysunku studium, będących świadectwem wielowiekowego osadnictwa.

Spis stanowisk archeologicznych na terenie gminy MOKRSKO
zarejestrowanych w wojewódzkiej ewidencji zabytków

- *. Chotów 1 (46 na 78-42), gm. Mokrsko
  - cmentarzysko (?) kultury łużyckiej, EB
- *. Chotów 2 (47 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
  - osada kultury prapolskiej, X-XI w.
- *. Chotów 3 (48 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, III-V EB
- *. Chotów 4 (49 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
- *. Chotów 5 (50 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
- *. Chotów 6 (51 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, III-V EB
- *. Chotów 7 (52 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
  - osada kultury polskiej, XVI-XVIII w.
- *. Chotów 8 (53 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
- *. Chotów 9 (54 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, V EB-halsztat C
- *. Chotów 10 (55 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury prapolskiej, X-XI w.
- *. Chotów 11 (56 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
- *. Chotów 12 (57 na 78-42), gm. Mokrsko
  - ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych, neolit
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.

- *. Jasna Góra 1 (42 na 79-42), gm. Mokrsko
  - ślad osadnictwa kultury łużyckiej, EB-halsztat
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Jasna Góra 2 (43 na 79-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
  - ślad osadnictwa kultury prapolskiej, XI-XII w.
- *. Jasna Góra 3 (44 na 79-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, EB-halsztat

- *. Komorniki 1 (45 na 79-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury polskiej, XV w.
- *. Komorniki 2 (46 na 79-42), gm. Mokrsko
  - ślad osadnictwa kultury przeworskiej, rzym
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Komorniki 3 (47 na 79-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, EB-halsztat
- *. Komorniki 4 (48 na 79-42), gm. Mokrsko

- ślad osadnictwa kultury pomorskiej, halsztat
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Komorniki 5 (49 na 79-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury pomorskiej, halsztat
  - ślad osadnictwa kultury prapolskiej, XI-XII w.
- *. Komorniki 6 (50 na 79-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym

- *. Krzyworzeka 1 (31 na 78-43), gm. Mokrsko
  - ślad osadnictwa kultury nieokreślonej, pradzieje
- *. Krzyworzeka 2 (15 na 79-43), gm. Mokrsko
  - cmentarzysko kultury prapolskiej, XI-XII w.
- *. Krzyworzeka 3 (16 na 79-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury prapolskiej, wczesne średniowiecze
- *. Krzyworzeka 4 (41 na 79-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
- *. Krzyworzeka 5 (17 na 79-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 6 (18 na 79-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, EB-halsztat
  - osada kultury prapolskiej, XI-poł. XIII w.
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 7 (19 na 79-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury prapolskiej, XI-poł. XIII w.
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 8 (20 na 79-43), gm. Mokrsko
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 9 (21 na 79-43), gm. Mokrsko
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 10 (22 na 79-43), gm. Mokrsko
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 11 (23 na 79-43), gm. Mokrsko
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 12 (24 na 79-43), gm. Mokrsko
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 13 (25 na 79-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, EB-halsztat
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 14 (26 na 79-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, EB-halsztat
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 15 (27 na 79-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury prapolskiej, XI-poł. XIII w.
- *. Krzyworzeka 16 (44 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, III-V EB
- *. Krzyworzeka 17 (45 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 18 (32 na 78-43), gm. Mokrsko

- osada kultury trzcinieckiej, wcz. EB
- *. Krzyworzeka 19 (33 na 78-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, III-V EB
- *. Krzyworzeka 20 (34 na 78-43), gm. Mokrsko
  - ślad osadnictwa kultury przeworskiej, rzym
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 21 (35 na 78-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, III-V EB
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 22 (36 na 78-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 23 (37 na 78-43), gm. Mokrsko
  - ślad osadnictwa kultury nieokreślonej, pradzieje
  - osada kultury prapolskiej, IX-X w.
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 24 (38 na 78-43), gm. Mokrsko
  - ślad osadnictwa kultury łużyckiej, III-V EB
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Krzyworzeka 25 (39 na 78-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
  - osada kultury polskiej, XVI-XVIII w.
- *. Krzyworzeka 26 (40 na 78-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
  - osada kultury polskiej, XVI-XVIII w.
- *. Krzyworzeka 27 (41 na 78-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, III-V EB
  - osada kultury polskiej, XVI-XVIII w.
- *. Krzyworzeka 28 (42 na 78-43), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
  - ślad osadnictwa kultury prapolskiej, XI-XII w.

- *. Mokrsko 1 (29 na 79-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury prapolskiej, wczesne średniowiecze
- *. Mokrsko 2 (30 na 79-42), gm. Mokrsko
  - ślad osadnictwa kultury prapolskiej, wczesne średniowiecze
- *. Mokrsko 3 (31 na 79-42), gm. Mokrsko
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Mokrsko 4 (32 na 79-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, EB-halsztat
- *. Mokrsko 5 (33 na 79-42), gm. Mokrsko
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Mokrsko 6 (34 na 79-42), gm. Mokrsko
  - punkt osadniczy kultury prapolskiej, XI-XII w.
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Mokrsko 7 (35 na 79-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, EB-halsztat
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Mokrsko 8 (36 na 79-42), gm. Mokrsko
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Mokrsko 9 (37 na 79-42), gm. Mokrsko

- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Mokrsko 10 (38 na 79-42), gm. Mokrsko
  - punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Mokrsko 11 (39 na 79-42), gm. Mokrsko
  - punkt osadniczy kultury łużyckiej, EB-halsztat
  - punkt osadniczy kultury przeworskiej, późny rzym
- *. Mokrsko 12 (40 na 79-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, EB-halsztat
- *. Mokrsko 13 (58 na 78-42), gm. Mokrsko
  - cmentarzysko kultury łużyckiej, EB-halsztat CD
  - 1926 – badania wykopaliskowe, J. Kostrzewski
  - 1935 – badania wykopaliskowe, J. Żurek
- *. Mokrsko 14 (59 na 78-42), gm. Mokrsko
  - cmentarzysko kultury łużyckiej, EB-halsztat CD
  - 1926 – badania wykopaliskowe, J. Kostrzewski
  - 1935 – badania wykopaliskowe, J. Żurek
- *. Mokrsko 15 (60 na 78-42), gm. Mokrsko
  - cmentarzysko kultury łużyckiej, EB-halsztat CD
  - 1926 – badania wykopaliskowe, J. Kostrzewski
  - 1935 – badania wykopaliskowe, J. Żurek
- *. Mokrsko 16 (61 na 78-42), gm. Mokrsko
  - obozowisko kultury świderskiej, ep. kamienia
  - 1929 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 17 (62 na 78-42), gm. Mokrsko
  - obozowisko kultury nieokreślonej, ep. kamienia
  - 1929 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 18 (63 na 78-42), gm. Mokrsko
  - obozowisko kultury nieokreślonej, ep. kamienia
  - 1929 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 19 (64 na 78-42), gm. Mokrsko
  - obozowisko kultury nieokreślonej, ep. kamienia
  - osada kultury łużyckiej, halsztat CD
  - 1929 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 20 (65 na 78-42), gm. Mokrsko
  - obozowisko kultury nieokreślonej, ep. kamienia
  - 1929 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 21 (66 na 78-42), gm. Mokrsko
  - obozowisko kultury tardenuaskiej, mezolit
  - osada kultury łużyckiej, EB
  - 1929, 1931 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 22 (67 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury grzebykowo-dołkowej, ep. kamienia
  - cmentarzysko kultury przeworskiej, rzym
  - 1929-1931 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 23 (68 na 78-42), gm. Mokrsko
  - obozowisko kultury komornickiej, mezolit
  - osada kultury pucharów lejkowatych, neolit
  - osada kultury ceramiki sznurowej, neolit
  - 1929, 1931 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 24 (69 na 78-42), gm. Mokrsko

- obozowisko kultury nieokreślonej, ep. kamienia
1929 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 25 (70 na 78-42), gm. Mokrsko
  - obozowisko kultury nieokreślonej, ep. kamienia
  - 1929 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 26 (71 na 78-42), gm. Mokrsko
  - obozowisko kultury nieokreślonej, ep. kamienia
  - osada kultury łużyckiej, EB
  - 1929 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 27 (72 na 78-42), gm. Mokrsko
  - obozowisko kultury nieokreślonej, ep. kamienia
  - 1929 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 28 (73 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, EB
  - 1929 – badania wykopaliskowe, J. Delekta, Z. Rajewski
- *. Mokrsko 29 (74 na 78-42), gm. Mokrsko
  - dwór obronny kultury polskiej, poł. XVII-poł. XIX w.
  - 1992 – badania weryfikacyjne, L. Kajzer z zespołem
- *. Mokrsko 30 (75 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym (II-I w. p.n.e.)
  - osada kultury przeworskiej, p. rzym
- *. Mokrsko 31 (76 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
- *. Mokrsko 32 (77 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, V EB-halsztat C
- *. Mokrsko 33 (78 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
  - ślad osadnictwa kultury prapolskiej, X-XI w.
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Mokrsko 34 (79 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, V EB-halsztat C
  - osada kultury polskiej, XVI-XVIII w.
- *. Mokrsko 35 (80 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, V EB-halsztat C
  - osada kultury polskiej, XVI-XVIII w.
- *. Mokrsko 36 (81 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury łużyckiej, III-V EB
- *. Mokrsko 37 (82 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Mokrsko 38 (83 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Mokrsko 39 (84 na 78-42), gm. Mokrsko
  - ślad osadnictwa kultury łużyckiej, III-V EB
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Mokrsko 40 (85 na 78-42), gm. Mokrsko
  - osada kultury przeworskiej, rzym
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Mokrsko 41 (86 na 78-42), gm. Mokrsko
  - ślad osadnictwa kultury przeworskiej, rzym
  - osada kultury polskiej, XIV-XV w.

- *. Mokrsko 42 (87 na 78-42), gm. Mokrsko
- osada kultury łużyckiej, V EB-halsztat C

- *. Motyl 1 (1 na 80-42), gm. Mokrsko
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Motyl 2 (2 na 80-42), gm. Mokrsko
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Motyl 3 (3 na 80-42), gm. Mokrsko
- ślad osadnictwa kultury nieokreślonej, pradzieje
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Motyl 4 (4 na 80-42), gm. Mokrsko
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Motyl 5 (5 na 80-42), gm. Mokrsko
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Motyl 6 (6 na 80-42), gm. Mokrsko
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.

- *. Ożarów 1 (7 na 79-43), gm. Mokrsko
- ślad osadnictwa kultury nieokreślonej, neolit (siekierka kamienna)
- *. Ożarów 2 (51 na 79-42), gm. Mokrsko
- osada kultury przeworskiej, rzym
- *. Ożarów 3 (52 na 79-42), gm. Mokrsko
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Ożarów 4 (8 na 79-43), gm. Mokrsko
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Ożarów 5 (9 na 79-43), gm. Mokrsko
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Ożarów 6 (10 na 79-43), gm. Mokrsko
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Ożarów 7 (11 na 79-43), gm. Mokrsko
- osada kultury przeworskiej, rzym
- osada kultury prapolskiej, XI-poł. XIII w.
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Ożarów 8 (12 na 79-43), gm. Mokrsko
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Ożarów 9 (13 na 79-43), gm. Mokrsko
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Ożarów 10 (14 na 79-43), gm. Mokrsko
- punkt osadniczy kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Ożarów 11 (10 na 80-43), gm. Mokrsko
- gródek stożkowaty kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Ożarów 12 (11 na 80-43), gm. Mokrsko
- osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- osada kultury polskiej, XVI-XVIII w.
- *. Ożarów 13 (12 na 80-43), gm. Mokrsko
- osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Ożarów 14 (13 na 80-43), gm. Mokrsko
- osada kultury polskiej, XIV-XV w.
- *. Ożarów 15 (14 na 80-43), gm. Mokrsko
- osada kultury polskiej, XIV-XV w.

*. Ożarów 16 (15 na 80-43), gm. Mokrsko
- osada kultury polskiej, XIV-XV w.

*. Słupsko 1 (6 na 78-42), gm. Mokrsko
- osada kultury prapolskiej, X-XI w.
- osada kultury polskiej, XIV-XV w.

*. Słupsko 2 (7 na 78-42), gm. Mokrsko
- osada kultury polskiej, XIV-XV w.

*. Słupsko 3 (8 na 78-42), gm. Mokrsko
- osada kultury polskiej, XIV-XV w.

*. Słupsko 4 (9 na 78-42), gm. Mokrsko
- osada kultury polskiej, XIV-XV w.

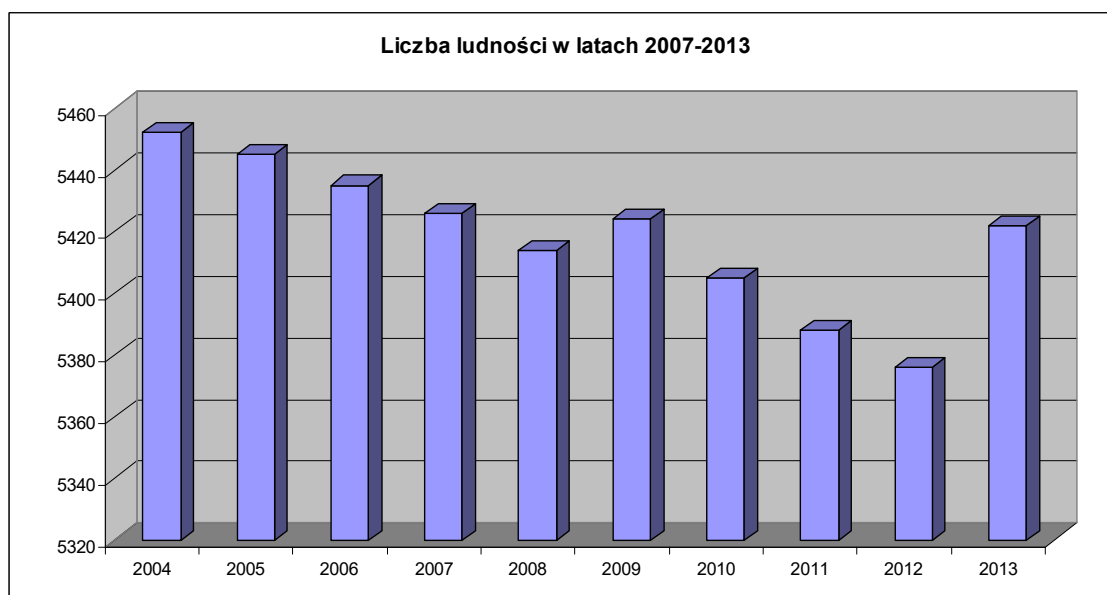
5. Uwarunkowania społeczno-demograficzne

5.1. Rozwój, ruch naturalny i migracje ludności

Zgodnie z danymi GUS liczba ludności (wg miejsca zamieszkania) w gminie Mokrsko na koniec 2013 r. wynosiła 5422 osoby, zaś na przestrzeni ostatnich lat kształtowała się w następujący sposób:

Rok	Gmina Mokrsko					Powiat ogółem	Województwo ogółem
	Ogółem	Mężczy- źni	Kobiety	na 1 km ²	Kobiety na 100 męż- czyzn		
2004	5 452	2 701	2 751	70	102	78 454	2 587 702
2005	5 445	2 687	2 758	70	103	78 315	2 577 465
2006	5 435	2 686	2 749	70	102	78 254	2 566 198
2007	5 426	2 669	2 757	70	103	78 076	2 555 898
2008	5 414	2 678	2 736	70	102	77 943	2 548 861
2009	5 424	2 694	2 730	70	101	78 501	2 541 832
2010	5 405	2 680	2 725	70	102	78 290	2 542 436
2011	5 388	2 685	2 703	69	101	78 120	2 533 681
2012	5 376	2 694	2 682	69	100	77 984	2 524 651
2013	5 422	2 717	2 705	70	100	77 720	2 513 093

Źródło. www.stat.gov.pl, Bank Danych Lokalnych

Na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba ludności zmniejszyła się o 30 osób. Zmniejszanie się liczby mieszkańców postępujące w kolejnych latach uległo zahamowaniu w 2013 r., kiedy to osiągnęła wartości zbliżone do tych z lat 2007 i 2009. Trudno jednak przewidzieć, czy stanowi to odwrócenie tendencji spadkowej, czy też jednorazowy przypadek.

Gęstość zaludnienia wynosi 70 osób na 1 km² i jest jedną z najniższych dla powiatu wieluńskiego.

Zgodnie z danymi ewidencyjnymi uzyskanymi w Urzędzie Gminy Mokrsko liczba ludności gminy wg stanu na kwiecień 2015 r. wynosiła 5477 osób. Rozkład ludności w poszczególnych miejscowościach przedstawia się następująco:

- Brzeziny 40
- Chotów 497
- Jasna Góra 81
- Jeziorko 53
- Komorniki 589
- Krzyworzeka 990
- Lipie 35
- Mątewki 78
- Mokrsko 1497
- Mokrsko Osiedle 114
- Motyl 23
- Orzechowiec 108

- Ożarów   988
- Poręby   29
- Słupsko   281
- Stanisławów   9
- Zmysłona   66

Zmiana liczby ludności zależy od: przyrostu naturalnego (czyli różnicy między liczbą urodzeń i zgonów) oraz salda migracji (a więc różnicy między napływem na dany teren i odpływem z niego).

Rok	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2004	54	58	-4
2005	68	72	-4
2006	58	78	-20
2007	57	59	-2
2008	72	80	-8
2009	67	75	-8
2010	55	58	-3
2011	45	59	-14
2012	61	58	+3
2013	77	60	+17

Źródło. *www.stat.gov.pl, Bank Danych Lokalnych*

Zgodnie z danymi GUS, w ciągu ostatnich dwóch lat nastąpiło odwrócenie tendencji spadkowej i liczba urodzeń przewyższyła liczbę zgonów. Zestawienie tych wartości z danymi za poprzednie lata nie pozwala jednak zakładać, że jest to początek odmiany trendu i utrzymania się zjawiska w przyszłości, w szczególności porównując liczby z danymi dla całego powiatu, gdzie utrzymuje się stały wysoki ujemny przyrost.

Drugim, po przyroście naturalnym, czynnikiem mającym wpływ na liczbę ludności są migracje. Ludzie osiedlają się na terenach, których perspektywy rozwojowe postrzegają z optymizmem, natomiast spontaniczna emigracja z danego terenu jest zawsze sygnałem zagrożenia, zapaścią rozwojową.

Rok	Napływ (zameldowania)	Odpływ (wymeldowania)	Saldo migracji
2004	61	92	-31
2005	76	70	+6
2006	72	53	+19
2007	47	68	-21
2008	63	38	+25
2009	42	37	+5
2010	66	69	-3

2011	44	47	-3
2012	46	53	-7
2013	51	51	0

Źródło. *www.stat.gov.pl, Bank Danych Lokalnych*

Powyższe zestawienie pokazuje, że na obszarze gminy w ciągu ostatniej dekady saldo migracji utrzymywało się na wyrównanym poziomie i odpływ mieszkańców w jednym roku był równoważony ich napływem w roku następnym. Analiza danych statystycznych nie pozwala wskazać dominującego kierunku migracji. Widoczny jest jednak nieznaczny odpływ (do 5 osób rocznie) mieszkańców za granicę.

W strukturze wieku ludności można wyróżnić trzy podstawowe kategorie, które są istotne z punktu widzenia rynku pracy i zasobów siły roboczej:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym tj. w wieku od 0 do 17 lat,
- ludność w wieku produkcyjnym, w tym: kobiety od 18 do 59 lat, a mężczyźni od 18 do 64 lat,
- ludność w wieku poprodukcyjnym, w tym: kobiety od 60 lat i więcej, a mężczyźni od 65 lat i więcej.

Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym							
<i>stan na dzień 31 XII 2013 r.</i>							
Ogółem	W wieku przedprodukcyjnym		W wieku produkcyjnym		W wieku poprodukcyjnym		Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	
5422	1114	518	3320	1498	988	689	63,3

Źródło. *www.stat.gov.pl, Bank Danych Lokalnych*

Udział pierwszej grupy (osoby w wieku przedprodukcyjnym) wynosi 20,5% i jest większy od poziomu dla powiatu, kształtującego się na poziomie 18,7% i większy niż wskaźnik wojewódzki wynoszący 17,0%. Udział ludności w wieku produkcyjnym jest na poziomie niższym niż dla powiatu (62,3%) i województwa (62,4%), i wynosi 61,2%. Osób w wieku poprodukcyjnym (18,2%) jest nieznacznie mniej w stosunku do powiatu (19,0%) i tyle samo w odniesieniu do całego województwa (20,6%).

Wyżej wymienione wielkości zależą od wielu czynników, nie tylko czysto

demograficznych, ale przede wszystkim związanych z rozmieszczeniem i wielkością rynków pracy.

Ze strukturą wieku i płci ludności jest powiązany również wskaźnik obciążenia ekonomicznego ludności, czyli stosunek liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym (tj. ludność w wieku przedprodukcyjnym 0-17 lat oraz ludność w wieku poprodukcyjnym 60/65+ lat) do 100 osób w wieku produkcyjnym. Dla gminy Mokrsko wskaźnik ten wynosi 63,3 osoby i jest wyższy niż dla powiatu (60,5 osoby). W odniesieniu do skali województwa, dla którego rozpatrywany wskaźnik wynosi 60,2 osoby gmina wypada mniej korzystnie. Im przedmiotowy wskaźnik jest wyższy, tym sytuacja demograficzna obszaru z punktu widzenia ekonomicznego jest gorsza, zwłaszcza wówczas, gdy decyduje o tym wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym (stare społeczeństwo). Systematyczny przyrost osób w wieku poprodukcyjnym powoduje silną presję na system emerytalny (zapewnienie emerytur dla coraz liczniejszej populacji osób, które zakończyły aktywność zawodową) oraz na system opieki zdrowotnej (zapewnienie specjalistycznej opieki ludziom w podeszłym wieku).

5.2. Rynek pracy³

Gmina Mokrsko jest gminą typowo rolniczą. Rynek pracy opiera się w niej przede wszystkim na rolnictwie indywidualnym.

Na koniec 2013 r. w gminie zarejestrowane były 289 podmioty gospodarcze z czego 268 to podmioty sektora prywatnego (92,7%). Jednostki gospodarcze (*tzn. wyodrębnione prawnie, organizacyjnie i ekonomicznie jednostki, prowadzące działalność gospodarczą*) zarejestrowane według sekcji PKD z 2007 r. na obszarze gminy to według danych GUS (stan na 31 XII 2013 r.):

• rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybołówstwo (sekcja A),	10
• przetwórstwo przemysłowe (sekcja C)	42
• budownictwo (sekcja F)	42
• handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G)	84
• transport i gospodarka magazynowa (sekcja H)	10

---

³ Opracowano na podstawie danych:
- www.stat.gov.pl, *Bank Danych Lokalnych*
- Powiatowego Urzędu Pracy w Wieluniu
- „Badanie

- działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I), 7
- informacja i komunikacja (sekcja J) 4
- działalność finansowa i ubezpieczeniowa (sekcja K) 9
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M) 7
- działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (sekcja N) 5
- administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (sekcja O) 8
- edukacja (sekcja P) 15
- opieka zdrowotna i pomoc społeczna (sekcja Q) 10
- działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (sekcja R) 14
- pozostała działalność usługowa (sekcja S), gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (sekcja T) 22

Głównym obszarem działalności podmiotów gospodarczych działających na obszarze gminy jest handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych (sekcja G). Ten rodzaj działalności prowadzi 29,0% podmiotów w gminie. 14,5% firm działa w sektorze budownictwa i w przetwórstwie przemysłowym.

W gminie dominują przedsiębiorstwa małe, zatrudniające do 9 osób. Zakładów średnich, zatrudniających od 10 do 49 osób, jest w gminie 20. Największymi zakładami działającymi na obszarze gminy są Zakłady Przetwórstwa Mięsnego Henryk Kania S.A. Oddział Mokrsko i Zakład Konfekcjonowania Ziół Flos.

Stopa bezrobocia w gminie wynosiła na koniec 2013 r. 7,3 % przy czym bez pracy na koniec 2013 r. pozostawało 8,3% kobiet i 6,4% mężczyzn w wieku produkcyjnym. Była to najniższa wartość spośród gmin powiatu wieluńskiego. Jest to także wartość niższa niż średnia dla powiatu (8,9%) i województwa (9,7%). Od 2006 r. wzrastał poziom bezrobocia w gminie, do czego w istotny sposób przyczyniło się ogólne pogorszenie się koniunktury gospodarczej w kraju i za granicą. Dopiero w 2013 r. nastąpił jego spadek w porównaniu z rokiem poprzednim (7,9% w 2012 r.). Gminę cechuje niekorzystna sytuacja długotrwałego bezrobocia. Procentowy udział długotrwałe bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem systematycznie wzrasta od 2009 r., co jest niepokojącym zjawiskiem. W 2013 r. udział osób bezrobotnych

pozostających bez pracy dłużej niż rok wyniósł aż 56,8%, co jest porównywalne ze średnią w powiecie i województwie. Dla porównania w 2009 r. wartość ta wynosiła 36,5%.

5.3. Zasoby mieszkaniowe. Warunki życia i poziom zamożności społeczeństwa

Na obszarze gminy dominującą formą zabudowy jest zabudowa zagrodowa uzupełniona terenami zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Największe osiedla zabudowy jednorodzinnej znajdują się w Mokrsku. W miejscowości gminnej oraz w Ożarowie występuje również zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna w postaci pojedynczych budynków. Budynki lokalizowane w ramach zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej mają przeciętnie wysokość do 2 kondygnacji nadziemnych.

Zasoby mieszkaniowe i ich wyposażenie to jeden z podstawowych warunków poziomu i jakości życia mieszkańców. W roku 2013 w gminie znajdowało się 1607 mieszkań, o łącznej powierzchni użytkowej 151 222 m². Gmina dysponuje 18 mieszkaniami komunalnymi.

Analizując dane dotyczące zasobów mieszkaniowych na terenie gminy na przełomie ostatnich lat, obserwuje się ich powolny wzrost.

Rok	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba mieszkań	1503	1584	1590	1600	1607
Powierzchnia użytkowa mieszkań (m²)	138 242	147 710	148 609	150 222	151 222
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m²)	92,0	93,3	93,5	93,9	94,1

Źródło. *www.stat.gov.pl, Bank Danych Lokalnych*

Rozwój zabudowy mieszkaniowej nie jest dynamiczny i kształtuje się na poziomie zaledwie kilku do 10 mieszkań na rok. Analizując ruch budowlany na obszarze gminy w oczy rzuca się skok liczby oddanych mieszkań w roku 2010 w stosunku do roku poprzedniego. Jest to jednak jednostkowy przypadek nie zaobserwowany wcześniej ani później. Dominuje przede wszystkim budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne oraz budownictwo mieszkaniowe w zabudowie zagrodowej.

Wszystkie nowo powstałe budynki mieszkalne wyposażone są w podstawowe urządzenia i instalacje techniczno-sanitarne. W 2013 r. duża część mieszkań, bo około 90% była wyposażona w sieć wodociągową. Niewystarczające, jak na obecne standardy, jest wyposażenie mieszkań w łazienki (78% mieszkań), przy czym ze zbiorczej kanalizacji sanitarnej korzysta niespełna 30% ogółu mieszkańców. W instalacje centralnego ogrzewania wyposażonych jest 71% mieszkań. Deficyt podstawowych urządzeń dotyczy przede wszystkim budynków starych.

W zestawieniu z danymi dla powiatu i województwa wartości te są porównywalne bądź wyższe.

Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań			
	Gmina Mokrsko	Powiat wieluński (wieś)	Województwo łódzkie (wieś)
wodociąg	90,1	91,3	88,7
łazienka	78,3	77,7	73,8
centralne ogrzewanie	71,4	68,7	63,8

Źródło. *www.stat.gov.pl, Bank Danych Lokalnych*

Z powyższej informacji wynika, że głównym kierunkiem działań gminy w zakresie komfortu życia mieszkańców, winno być wspieranie podnoszenia standardu wyposażenia w podstawową infrastrukturę techniczną istniejących budynków mieszkalnych.

5.4. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Na obszarze gminy usługi z zakresu ochrony zdrowia świadczą trzy placówki z siedzibami w Mokrsku, Ożarowie i Krzyworzece. Zapewniają one mieszkańcom gminy dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej i pozwalają korzystać z usług medycznych bez konieczności dojeżdżania do ośrodków znajdujących się poza granicami gminy. Porady specjalistyczne realizowane są przez placówki medyczne zlokalizowane w pobliskim Wieluniu. W gminie funkcjonują dwa punkty apteczne.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mokrsku. Prowadzi on działania związane z udzielaniem pomocy finansowej, rzeczowej i usługowej potrzebującym, zgodnie z przepisami o pomocy społecznej.

5.5. Oświata, kultura, sport, turystyka i rekreacja

Na terenie gminy działają następujące placówki oświatowe:

- Zespół Szkół i Przedszkola w Mokrsku, na który składają się gimnazjum, szkoła podstawowa i przedszkole,
- Zespół Szkoły i Przedszkola w Krzyworzece,
- Zespół Szkoły i Przedszkola w Ożarowie,
- Zespół Szkoły i Przedszkola w Komornikach,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Chotowie z oddziałem przedszkolnym.

W roku szkolnym 2013/2014 do szkół podstawowych uczęszczało 343 uczniów, natomiast do gimnazjum 204.

W szkołach oprócz realizacji programu nauczania prowadzonych jest wiele zajęć pozalekcyjnych dla uczniów uzdolnionych oraz tych, którzy mają problemy w nauce. Poza działalnością edukacyjną, szkoły w gminie pełnią również rolę lokalnych ośrodków kultury.

Najważniejszym ciałem odpowiadającym za kulturę w gminie, pełniącym funkcję domu kultury jest znajdująca się w Mokrsku Gminna Biblioteka Publiczna. Wraz z filiami w Komornikach, Krzyworzece i Ożarowie zapewnia ona mieszkańcom gminy dostęp do materiałów bibliotecznych. Poza zaspokajaniem potrzeb czytelniczych i informacyjnych lokalnej społeczności, służy także upowszechnianiu wiedzy i kultury. Biblioteka udostępnia czytelnikom bogaty i różnorodny księgozbiór, zawierający ponad 35 000 woluminów. Placówka oferuje bogate zbiory literatury polskiej i obcej oraz dostęp do prenumerowanych periodyków.

W gminie funkcjonuje kilkanaście organizacji działających w obszarze kultury i sztuki. Spośród najważniejszych wymienić należy Koło Gospodyń Wiejskich w Mokrsku, Koło Gospodyń Wiejskich w Słupsku, Stowarzyszenie społeczno-kulturalne gminy Mokrsko, zespół ludowo-śpiewaczy „Dworzanki” z Mokrska, zespół śpiewaczo-obrzędowy Ożarów, zespół śpiewaczy „Włóścianie” z Chotowa, Ożarowska Kapela Podwórkowa, Orkiestry Dęte OSP w Ożarowie i Słupsku.

Funkcje kulturalne na szczeblu lokalnym, najbliższym mieszkańcom, pełnią w gminie świetlice wiejskie zlokalizowane w Chotowie, Komornikach i Słupsku nadzorowane przez Gminną Bibliotekę Publiczną. Służą one przede wszystkim za miejsce spotkań, zebrań wiejskich i strażackich, miejscowych grup artystycznych. W świetlicach prowadzone są zajęcia plastyczne dla dzieci i młodzieży, warsztaty czy

seanse filmowe. Do dyspozycji mieszkańców oddane są stanowiska komputerowe, sprzęt sportowy oraz sprzęt do gier. Świetlice pełnią ważne funkcje socjalne, stanowiąc lokalne centra integracyjne dla mieszkańców wsi.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, na koniec 2013 r. w gminie działało 6 klubów sportowych zrzeszających 300 członków. Na terenie gminy Mokrsko działają przede wszystkim sekcje piłki nożnej. Gmina dysponuje dobrze rozbudowaną i dostępną bazą sportową o charakterze podstawowym. Brak jest jednak profesjonalnej bazy, zaś istniejące obiekty sportowo - rekreacyjne nie zaspokajają potrzeb mieszkańców w tym zakresie. Poza boiskami aktywność sportowo – rekreacyjna skupia się również w placówkach oświatowych.

Tereny gminy Mokrsko charakteryzują się dużą atrakcyjnością turystyczną. Wpływ na to mają ukształtowanie rzeźby terenu, nieprzekształcone środowisko przyrodnicze o dużym stopniu naturalności oraz obecność wielu obiektów zabytkowych. Liczne zabytki kultury powodują, że na teren gminy napływa wielu turystów. Wystarczy tu wspomnieć Muzeum Wnętrz Dworskich w Ożarowie, które rocznie odwiedza około 8000 osób. Rozwój ruchu turystycznego jest jednak hamowany przez słabo rozwinięte zaplecze gastronomiczne oraz bazę noclegową.

Na obszarze gminy wytyczone są następujące szlaki turystyczne:

- Łódzki Szlak Konny im. mjr Henryka Dobrzańskiego "Hubala" – pętla zewnętrzna odcinek 30. Rychłowice – Chruścin: cały szlak liczy ponad 2000 kilometrów i otacza województwo łódzkie oraz aglomerację łódzką. Jest to najdłuższy szlak konny w Europie. Na terenie województwa łódzkiego jest obecnie ok. 200 miejsc, gdzie hodzi się konie, oferuje przejażdżki w siodle lub bryczką czy naukę jazdy konnej. Wśród tych miejsc są stadniny, ale także gospodarstwa agroturystyczne, w których konie trzyma się dla rekreacji i które dysponują bazą noclegową. Trasę szlaku konnego im. Hubala wyznaczono przez atrakcyjne widokowo i turystycznie miejsca. Wzięto też pod uwagę bazę dla jeźdźców i koni.

- szlak rowerowy EWI 1 Wieluń – Ożarów – Wieluń: jego trasa przebiega głównie przez tereny równinne o niewielkich i łatwych do pokonania wzniesieniach wśród zabudowy wiejskiej oraz terenów rolnych i łąkowych. Trasa szlaku w znacznej części wiedzie drogami asfaltowymi przez interesujące miejscowości z zabytkami zarówno architektury drewnianej jak i murowanej. Na szlaku nie występują kompleksy leśne, gdzie można byłoby się schronić przed prażącym słońcem. Trasa rozpoczyna się w Wieluniu – mieście o ciekawych zabytkach sięgających czasów średniowiecza.

Wśród zabytków, które warto zobaczyć m.in. są: pozostałości murów obronnych, Brama Krakowska oraz wiele zabytków sakralnych. Po skosztowaniu tutejszej kuchni w licznych restauracjach, kawiarniach i barach warto wyruszyć na szlak aby zapoznać się z jednymi z najstarszych zabytków województwa łódzkiego – architektury romańskiej jakimi są: kościół pw. św. Wojciecha w Rudzie oraz dzwonnica przy kościele pw. św. Piotra i Pawła. Szlak obfituje także w unikatowe zabytki architektury drewnianej: dwór modrzewiowy w Ożarowie, wiatrak w Kocilewie a przede wszystkim – kościoły typu *wieluńskiego*, znajdujące się we wsiach: Kadłub, Popowice i nieco oddalonych od szlaku ok. 1,8 km kościołów w Grębieniu (ok. 1,5 km) i Gaszynie (ok. 1,8 km)⁴.

- szlak rowerowy EWI 4 Ożarów – Skomlin – Mokrsko – Ożarów: trasa szlaku przebiega głównie przez tereny równinne o niewielkich i łatwych do pokonania wzniesieniach. Południowa część szlaku w większości odcinków prowadzi przez tereny leśne, z przewagą lasów mieszanych (liściasto-iglastych). Północna część trasy wiedzie głównie przez tereny rolne oraz miejscowości z interesującymi zabytkami zarówno architektury drewnianej jak i murowanej. Trasę najlepiej rozpocząć z Ożarowa, skąd roztacza się malowniczy widok na krajobraz Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Wzgórza Ożarowskie” rozciągające się w kierunku północnym i wschodnim od wsi Ożarów⁵.

5.6. Zagrożenia bezpieczeństwa publicznego

Za bezpieczeństwo publiczne w gminie odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Wieluniu monitorująca na bieżąco sytuację i prowadzący działania prewencyjne.

Teren gminy jest zabezpieczany w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego przez 6 jednostek OSP: w Mokrsku, Krzyworzece, Ożarowie, Komornikach, Chotowie i Słupsku, z czego dwie, w Mokrsku i Ożarowie, funkcjonują w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym.

---

⁴ Źródło: Portal turystyki aktywnej ziemi wieluńskiej, www.turystyka.wielun.pl

⁵ Źródło: Portal turystyki aktywnej ziemi wieluńskiej, www.turystyka.wielun.pl

6. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej

6.1. Układ komunikacyjny

Powiązania komunikacyjne gminy z województwem, powiatem i gminami sąsiednimi są zadowalające. Układ komunikacyjny zapewnia dobre połączenia zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne.

W granicach gminy przebiega droga krajowa Nr 45, chociaż nie odgrywa ona znaczącej roli w systemie komunikacyjnym gminy.

Podstawowe powiązania komunikacyjne gminy w skali regionu zapewnia sieć dróg powiatowych. Służą one również do skomunikowania gminy z gminami sąsiednimi oraz Wieluniem.

Drogi powiatowe na terenie Gminy Mokrsko		
Lp.	Nr drogi	Przebieg
1	4509E	Skomlin – Turów
2	4510E	Wieluń (ul. Joanny Żubr) – Skomlin – Dietrzkowice – Łubnice – Wójcin – Bolesławiec – gr. woj. wielkopolskiego (Opatów)
3	4512E	Toplin – Wróblew – Mokrsko
4	4513E	Słupsko – Komorniki – Zmysłona
5	4514E	Chotów – Mokrsko – Ożarów

Obsługę komunikacyjną poszczególnych miejscowości w obrębie gminy zapewnia rozbudowany układ dróg gminnych.

Drogi gminne na terenie Gminy Mokrsko		
Lp.	Nr drogi	Przebieg
1.	117003E	(Smugi) – gr. gm. Skomlin – Lipie
2.	117051E	Jasna Góra – gr. gm. Skomlin – (Wróblew) – (Zbę) – gr. gm. Skomlin – dr. pow. nr 4512E
3.	117052E	dr. pow. nr 4510E – Chotów – gr. gm. Wieluń – (Kurów)
4.	117053E	dr. gm. nr 117054E – Kolonia – Krzyworzeka – gr. gm. Wieluń – (Kadłub)
5.	117054E	Chotów – Górale – Krajków – Krzyworzeka – Ożarów – dr. pow. nr 4514E
6.	117055E	Pasternik – Motyl – gr. woj. opolskiego – (Przedmość)
7.	117056E	(Przedmość) – gr. woj. opolskiego – Słoniny – Ożarów – Mokrzykobyła
8.	117057E	(Kadłub) – gr. gm. Wielun – Ożarów – gr. woj. opolskiego – (Kowale)
9.	117058E	dr. gm. nr 117054E – Brzeziny – gr. gm. Wieluń – (Kadłub)
10.	117059E	Słupsko – Mątewki
11.	117106E	(Kazimierz) – gr. gm. Skomlin – Słupsko

12.	117209E	(Piaski) – gr. gm. Wieluń – Słupsko – Wichernik
13.	117210E	(Srebrnika) – gr. gm. Wieluń – Chotów
14.	117060E	(Turów) – gr. gm. Wieluń – dr. gm. nr 117054E
15.	117061E	dr. gm. nr 117054E – Krzyworzeka – dr. gm. nr 117060E
16.	117062E	dr. pow. nr 4510E – Olszyny
17.	117063E	dr. pow. nr 4510E – Mokrsko – dr. pow. nr 4513E
18.	117064E	dr. pow. nr 4513E – Komorniki
19.	117065E	dr. gm. nr 117055E – Komorniki – Motyl – dr. gm. nr 117055E
20.	117066E	dr. pow. nr 4514E – Lasek
21.	117067E	dr. pow. nr 4513E – Dom Dziecka
22.	117068E	dr. gm. nr 117055E – Orzechowiec – Poręby – gr. gm. Skomlin – (Smugi)
23.	117069E	dr. gm. nr 117056E – Nowy Folwark – dr. gm. nr 117057E
24.	117070E	dr. gm. 117057E – Ożarów Banasie

Przeważająca część dróg gminnych to drogi gruntowe o nawierzchni ulepszonej. Przeszło 30% dróg posiada nawierzchnię asfaltową w dobrym stanie technicznym.

Przez obszar gminy nie przebiegają linie kolejowe. Najbliższa stacja kolejowa zlokalizowana jest w Wieluniu, gdzie pełni rolę marginalną. Z uwagi na odległość od linii kolejowej nie odgrywa ona żadnej roli w systemie komunikacyjnym gminy.

6.2. Infrastruktura techniczna

6.2.a. Zaopatrzenie w wodę

Gmina Mokrsko jest w całości zwodociągowana, tzn wszystkie miejscowości wyposażone są w sieć wodociągową. Łączna długość eksploatowanej sieci wodociągowej, bez przyłączy, wynosi 91,7 km. Z wodociągu korzysta jednak niespełna 90% ludności gminy (dane GUS), a ilość przyłączy wodociągowych do budynków wynosi 1423 szt. Sieć wodociągu wiejskiego jest zasilana z dwóch ujęć zlokalizowanych w miejscowościach Mokrsko i Ożarów.

Ujęcie Mokrsko składa się z dwóch studni wierconych ujmujących wodę z jurajskiego poziomu wodonośnego. Zasoby eksploatacyjne ujęcia wynoszą: $Q = 80,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresjach $s=15,0 \text{ m}$ dla studni nr I i $s=9,35 \text{ m}$ dla studni nr II. Z ujęcia w Wielgomłynach zaopatrywani są mieszkańcy wsi: Mokrsko, Krzyworzeka, Chotów, Słupsko, Mątewki oraz Wygoda. W dokumentacji hydrogeologicznej ujęcia brak jest zaleceń odnośnie strefy ochrony sanitarnej. Teren stacji uzdatniania wody jest

wyłączony z wszelkiego użytkowania niezwiązanego z eksploatacją studni i odpowiednio zadbany, stanowi więc ochronę przed zanieczyszczeniem wód podziemnych.

Ujęcie Ożarów składa się z dwóch studni głębinowych ujmujących wodę z jurajskiego poziomu wodonośnego. Zasoby eksploatacyjne ujęcia wynoszą: $Q = 57,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s=18,5 \text{ m}$ dla studni nr I i $Q = 50,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s=5,7 \text{ m}$ dla studni nr II. Z ujęcia tego zaopatrywani są mieszkańcy wsi: Ożarów, Komorniki, Jasna Góra, Orzechowice, Poręby, Motyl, Jeziorko, Lipie, Lasek, Sikornik, Banasie-Słoniny, Kocilew, Pasternik, Morzykobyła, Dobijacz, Słoniny, Psiuchy, Kaptas, Plewnia, Wielki Las oraz Wierzbie (5 domów). Analizę dotyczącą konieczności wyznaczania stref ochronnych zawiera dokumentacja hydrogeologiczna studni nr II. Z analizy tej wynika, że strefa ochronna ujęcia w Ożarowie może być ograniczona do terenu ochrony bezpośredniej, pokrywającej się z ogrodzoną działką, na której znajdują się dwie studnie głębinowe, budynek stacji uzdatniania wody, zbiorniki wyrównawcze wody czystej oraz odstojnik popłuczyn i bezodpływowe zbiorniki ścieków z chlorowni i sanitarnych. Obecnie teren ten jest zagospodarowany zielenią, odpowiednio zadbany i oznakowany.

6.2.b. Gospodarka ściekowa

W zakresie gospodarki ściekowej istniejący stan skanalizowania jest niewystarczający. Stosunek pomiędzy stopniem zwodociągowania gospodarstw a ich skanalizowaniem wynosi blisko 4,6 :1. Podczas gdy z wodociągu gminnego korzysta 4760 mieszkańców, z sieci kanalizacyjnej już tylko 1622, co stanowi 29,9% ogólnej liczby mieszkańców. Dostęp do sieci kanalizacji sanitarnej mają wsie Mokrsko i Krzyworzeka. Stopień skanalizowania tych miejscowości wynosi 85% dla Mokrska i około 50% w przypadku Krzyworzeki. Ścieki odprowadzane są oczyszczalni ścieków w Mokrsku o przepustowości $522 \text{ m}^3/\text{dobę}$. Łączna długość sieci kanalizacyjnej w gminie wynosi 20,69 km.

Uzupełnienie sieci kanalizacji ściekowej w gminie stanowią przydomowe oczyszczalnie ścieków, które są alternatywą w przypadku zabudowy rozproszonej. W ciągu 5 lat (2008 – 2013) ich liczba w gminie wzrosła z 6 do 96 sztuk⁶.

Sieć kanalizacji deszczowej na obszarze gminy znajduje się w drogach powiatowych w Mokrsku, Krzyworzecze i Ożarowie.

---

⁶ „Strategia Rozwoju Gminy Mokrsko na lata 2015 – 2020”

Oprócz oczyszczalni ścieków komunalnych na obszarze gminy zlokalizowana jest jedna oczyszczalnia przemysłowa, zlokalizowana w zakładach mięsnych w Mokrsku.

6.2.c. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Przez obszar gminy przebiega jedna linia elektroenergetyczna 110 kV Wieluń-Janinów. Zasilanie gminy odbywa się jednak poprzez magistralnymi napowietrznymi liniami 15 kV wyprowadzonymi ze stacji 110/15kV „Wieluń” w Wieluniu.

Istniejący system zasilania gminy liniami 15 kV zapewnia zaopatrzenie w energię elektryczną z możliwością zwiększenia zapotrzebowania na energię elektryczną. Stan techniczny sieci zasilającej jest zadowalający, nie mniej jednak dla podłączenia nowych odbiorców należy się liczyć z koniecznością rozbudowy sieci średniego napięcia 15 kV.

6.2.d. Zaopatrzenie w gaz

Przez teren gminy przebiega gazociąg wysokoprężny relacji Wieluń – Bąków. Zrealizowany w 2012 r. gazociąg stanowi realizację założenia projektowego określonego m.in. w aktualizacji „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego”. Zaznaczyć przy tym należy, że trasa gazociągu zmieniła się względem określonej w w/w dokumencie. Z początkiem 2015 r. gmina wystąpiła do Zarządu Województwa Łódzkiego z wnioskiem o uwzględnienie rzeczywistego przebiegu wskazanego gazociągu w przyszłej edycji planu zagospodarowania województwa.

Pomimo faktu, iż przez gminę przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia, zaś sama gmina na tle pozostałych z powiatu wieluńskiego wypada korzystnie pod względem długości sieci, zarówno wysokiego ciśnienia, jak i rozdzielczej (blisko 14 km wg danych GUS), gaz nie stanowi głównego paliwa wykorzystywanego przez mieszkańców gminy. Zgodnie z informacjami GUS, na koniec 2013 r. tylko jedno mieszkanie posiadało przyłącze gazowe wykorzystywane do ogrzewania. Gaz w gminie wykorzystywany jest przede wszystkim przez podmioty gospodarcze zlokalizowane na obszarze gminy. W pozostałych przypadkach zaopatrzenie w gaz następuje w systemie indywidualnym tj. z butli bądź zbiorników gazu płynnego lokalizowanych bezpośrednio u mieszkańców gminy.

6.2.e. Zaopatrzenie w ciepło

Zaopatrzenie w ciepło do celów technologicznych, grzewczych i ciepłej wody użytkowej odbywa się w systemie rozproszonym w oparciu o źródła lokalne (kotłownie, paleniska domowe) z wykorzystaniem różnych nośników energii (paliw stałych i płynnych).

6.2.f. Gospodarka odpadami

Nowelizacja ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach zobowiązała gminę do wprowadzenia nowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. Najważniejsze zasady oraz obowiązki właścicieli nieruchomości określa „Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Mokrsko” przyjęty uchwałą Nr XLVI/276/14 Rady Gminy Mokrsko z dnia 25 czerwca 2014 r.

W oparciu o ww. Regulamin na terenie Gminy prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów komunalnych. Właściciele nieruchomości zobowiązani są selektywnego zbierania poszczególnych rodzajów odpadów w osobnych zbiornikach i przekazywać odbiorcy odpadów z określoną w Regulaminie częstotliwością.

Gmina nie dysponuje własnym składowiskiem odpadów oraz nie znajduje się na jej obszarze żadna instalacja do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Odpady komunalne odprowadzane są do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych Dylów A w powiecie pajęczańskim za pośrednictwem wyłonionej w przetargu firmy.

Gmina nie posiada na swoim obszarze Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (tzw. PSZOK). Punkt taki, w ramach porozumienia z innymi gminami, stworzony został w miejscowości Maręże, w gminie Skomlin. Każdy mieszkaniec, w ramach uiszczanej na rzecz Gminy opłaty dostarczyć może frakcje odpadów takich jak: przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, odpady budowlane i rozbiórkowe, zużyte opony.

Częstotliwość odbioru poszczególnych rodzajów odpadów oraz pozostałe zagadnienia związane z nowym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi określają odrębne Uchwały Rady Gminy.

7. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy

Za główne potrzeby i możliwości rozwoju gminy wskazać należy cele rozwojowe określone w „Strategii Rozwoju Gminy Mokrsko na lata 2015-2020”. Są to:

1. Stworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości poprzez:
  - opracowanie i wprowadzenie systemu zachęt i ulg podatkowych dla nowo powstałych podmiotów gospodarczych,
  - wyznaczenie terenów pod działalność gospodarczą,
  - wsparcie dla mieszkańców, przedsiębiorców i rolników w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na przekwalifikowanie, modernizację i powiększanie areалу gospodarstw rolnych.

Dogodna lokalizacja na mapie powiatu i województwa, dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna oraz rezerwy terenowe tworzą warunki sprzyjające rozwojowi przedsiębiorstw o skali regionalnej i ponadregionalnej.

2. Stworzenie warunków do rozwoju specjalizacji produkcji rolnej poprzez:
  - wspieranie współpracy między rolnikami i producentami,
  - wspieranie rolnictwa ekologicznego,
  - wykreowanie i promocja produktów lokalnych.

Dobre warunki dla rozwoju rolnictwa (duży udział gleb o najwyższych klasach bonitacyjnych, korzystne ukształtowanie terenu) oraz kształtująca się specjalizacja gospodarstw w kierunku hodowli, tworzą potencjał dla wzmocnienia roli rolnictwa w polityce gospodarczej gminy.

3. Stworzenie warunków do rozwoju turystyki aktywnej poprzez:
  - rozbudowę infrastruktury turystycznej,
  - rozwój agroturystyki w gminie poprzez zorganizowanie cyklu szkoleń dla rolników zainteresowanych prowadzeniem gospodarstw agroturystycznych,
  - zachęcanie do zagospodarowania wyrobisk pocegielnianych na cele rekreacyjno – sportowe.

Gmina dysponuje dużym potencjałem dla rozwoju ruchu turystycznego i może z powodzeniem pełnić funkcję regionu wypoczynkowego. Duża liczba obiektów zabytkowych, ich jakość, walory przyrodniczo-krajobrazowe, w szczególności południowej części gminy, mogą stanowić podstawę dla wzrostu znaczenia turystyki w gminie.

4. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej poprzez:

- budowę i modernizację systemu wodno – kanalizacyjnego wraz z budową oczyszczalni,
- rozbudowę i przebudowę dróg gminnych,
- modernizację sieci melioracyjnej.

Duża różnica pomiędzy liczbą mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej a liczbą korzystających z kanalizacji sanitarnej wskazują na dużą potrzebę dalszego zwiększania dostępności do podstawowych mediów, w szczególności zapewnienie możliwości odprowadzania ścieków bytowych dla jak największej liczby mieszkańców. W stosunku do dróg będących w zarządzie gminy, pomimo zadowalającej ich gęstości, zapewniającej dogodną obsługę terenów mieszkaniowych i pól, szczególną uwagę należy przyłożyć do poprawy ich stanu technicznego oraz przystosowania dla wszystkich uczestników ruchu, w tym rowerzystów i pieszych. Znaczny udział użytków rolnych w powierzchni gminy oraz dobrze rozwinięta sieć melioracyjna sprzyja wzrostowi wydajności produkcji rolniczej. W celu utrzymania wysokiej efektywności tych urządzeń konieczna jest jednak ich sukcesywna modernizacja i konserwacja. W tym celu powołana została Gminna Spółka Wodna, która zajmuje się utrzymywaniem istniejących systemów melioracyjnych.

5. Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych poprzez:

- zagospodarowanie nieużytków na miejsca rekreacji dla różnych grup wiekowych mieszkańców,
- rewitalizację parków wiejskich w miejscowościach Mokrsko i Chotów wraz z budynkami podworskimi,
- poprawę estetyki wsi i domostw wraz z ich otoczeniem,
- edukację społeczną i promowanie zachowań chroniących środowisko i przestrzeń gminy.

W celu podniesienia komfortu życia mieszkańców, władze samorządowe winny celować w pozagospodarcze elementy przestrzeni, tj. służące zagospodarowaniu wolnego czasu, spotkaniom i integracji lokalnych społeczności. Identyfikacja mieszkańców z miejscem ich zamieszkania, wspieranie lokalnych zwyczajów i tradycji a także przekonanie o przynależności do wspólnoty może wpłynąć na atrakcyjność poszczególnych jednostek osadniczych gminy stanowiąc bodziec

do osiedlania się nowych ludzi na jej terenie.

6. Budowa i termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej

- rozbudowa i przebudowa obiektów użyteczności publicznej,
- budowa kompleksu boisk wielofunkcyjnych,
- rozwój bazy lokalowej dla kultury,
- budowa lub przebudowa mieszkań socjalnych.

Poza tym, z uwagi na obowiązujący plan miejscowy obejmujący swoim zasięgiem cały obszar gminy, występuje potrzeba sporządzenia planów miejscowych dla terenów o odmiennym od planu przeznaczeniu wyznaczonych w niniejszym Studium w celu określenia nowych zasad zagospodarowania.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę

Podstawową potrzebę w zakresie nowych terenów zabudowy stanowi zwiększenie terenów przeznaczonych pod inwestycje usługowe. Obecne tereny usługowe w większości przypadków obejmują tereny w znacznym stopniu zainwestowane i wykorzystywane na potrzeby usług publicznych (szkoły, kościoły, remizy strażackie). Brak jest natomiast w granicach gminy terenów przeznaczonych do lokalizacji usług komercyjnych.

W zakresie terenów mieszkaniowych potrzeby mieszkańców wyrażone zostały we wnioskach zgłoszonych do projektu Studium. Nieruchomości wnioskowane do ujęcia w Studium jako tereny zabudowy przeważającej większości zlokalizowane są w ramach już wykształconych jednostek osadniczych oraz obszarów ujętych w obowiązującym Studium. Częstokroć wnioskowana zmiana dotyczyła tylko zmiany przeznaczenia terenu już ujętego w dokumentach planistycznych.

Chłonność obszarów przeznaczonych pod zabudowę w planie miejscowym oraz obowiązującym studium

Przy obliczeniu chłonności terenów mieszkaniowych, tzn. przewidywanej liczby potencjalnych mieszkańców uwzględniono ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ustalenia Studium z 2010 r. Zarówno plan, jak i obowiązujące studium przyjęły zasadę, że nowo wydzielana działka budowlana w zabudowie zagrodowej ma wynosić min. 1500 m², zaś w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej: 1200 m². Z uwagi na dominującą rolę w sposobie zagospodarowania gminy bilans przeprowadzono jedynie dla tych dwóch rodzajów zabudowy. Dla potrzeb bilansu założono, że udział powierzchni zabudowy wykorzystywanej na cele mieszkalne w ramach zabudowy zagrodowej wynosi 30%, zaś w przypadku

zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej 70%. Dane statystyczne dotyczące przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania dla gminy Mokrsko określają ją na 94,5 m². Wg tych samych danych, w gminie średnio na 1 osobę przypada 27,9 m² powierzchni użytkowej mieszkania, co daje 3,4 osoby na mieszkanie o średniej powierzchni 94,5 m².

	Plan miejscowy z 2009 r.	Studium 2010
Chłonność zabudowa zagrodowa	21 640	29 770
Chłonność zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	2 950	34 280
Suma zabudowa mieszkaniowa	24 590	64 050

Powyższe zestawienie wskazuje, że możliwe jest zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych w oparciu o ustalenia obowiązujących dokumentów planistycznych. Konieczna jest zatem weryfikacja zasięgu terenów przeznaczonych obowiązującym studium do zabudowy mieszkaniowej. Należy poddać waloryzacji wyznaczone tereny osadnicze poddając ocenie, które z tych lokalizacji są uzasadnione oraz wyznaczeniu nowych terenów i funkcji, zgodnie ze zgłoszonymi wnioskami. Istotnym zagadnieniem jest poza tym uregulowanie zagadnień związanych z możliwością lokalizacji urządzeń wytwarzających energię elektryczną z odnawialnych źródeł energii. Widoczna jest również potrzeba silniejszego wykorzystania potencjału ekologicznego gminy poprzez stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju ruchu turystycznego oraz zorganizowanych form wypoczynku.

Możliwości finansowe gminy

W celu zapewnienia właściwego finansowania inwestycji związanych z obsługą terenów zabudowy, gmina Mokrsko rokrocznie przeznaczona znaczną część budżetu dla realizacji zadań inwestycyjnych. Dyscyplina budżetowa oraz racjonalność wydatków w ramach poszczególnych projektów, pozwalają stwierdzić, że możliwości finansowe gminy umożliwią wykonanie sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej. Najważniejszą inwestycją w perspektywie nadchodzących lat będzie budowa oczyszczalni ścieków oraz budowa i rozbudowa systemu kanalizacyjnego.

8. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Na obszarze gminy planuje się następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- modernizacja dróg powiatowych,
- budowa zbiornika retencyjnego o powierzchni nie większej niż 5 ha „Motyl” w oparciu o „Wojewódzki Program Małej Retencji” dla województwa łódzkiego i aneks do tego programu,
- realizacja projektowanych szlaków turystycznych o znaczeniu regionalnych wynikających z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego.

III Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego

1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego

1.1. Struktura przestrzenna i kierunki zagospodarowania

Kierunki zmian struktury przestrzennej powinny być oparte o zasadę zrównoważonego rozwoju i uwzględniać istniejące i przewidywane procesy, które w znacznym stopniu determinują przekształcenie układu funkcjonalnego. Wprowadzane zmiany muszą mieć na celu zwiększanie konkurencyjności obszaru gminy w regionie, co przekłada się na szeroko rozumiany rozwój społeczno-gospodarczy i podnosi jakość życia jego mieszkańców. Z tego powodu należy dążyć do uporządkowania struktur przestrzennych poprzez tworzenie czytelnie wyodrębnionych stref zabudowy (mieszkaniowej, usługowej, przemysłowej) oraz terenów rolnych i leśnych.

Podstawą osiągnięcia celów polityki przestrzennej i określenia kierunków rozwoju przestrzennego jest wykorzystanie uwarunkowań wynikających ze środowiska przyrodniczego i kulturowego, położenia i powiązań zewnętrznych gminy, dotychczasowego zainwestowania i zagospodarowania gminy. Uwzględnienie wytycznych zawartych w dostępnych opracowaniach oraz bilans potrzeb i możliwości rozwoju gminy pozwala określić funkcję poszczególnych jednostek i obszarów oraz założenia polityki przestrzennej.

Określone kierunki zagospodarowania wynikają z analizy dotychczasowego sposobu użytkowania gruntów, stanowią uaktualnienie wytycznych zawartych we wcześniejszej edycji studium i są dostosowane do aktualnych uwarunkowań przestrzennych. Zakłada się maksymalne wykorzystanie istniejących walorów gospodarczych (nie zapominając o wartościach przyrodniczo-kulturowych) przyjmując, za główny kierunek, dalszą stymulację, rozwój i podniesienie rangi gminy w regionie.

Założenia polityki przestrzennej gminy:

- rozwój przestrzenny i funkcjonalny układu osadniczego zgodnie z przeznaczeniem terenów określonym na rysunku studium,
- rozwój i poprawa funkcjonowania infrastruktury technicznej,
- inwestycje podkreślające indywidualność i promujące gminę, świadczące o gospodarce opierającej się na zasadach zrównoważonego rozwoju.

Charakter gminy oraz zakładane zamierzenia inwestycyjne wiążą się z koniecznością ponownej oceny oraz weryfikacji terenów przeznaczonych pod zabudowę lub elementy infrastrukturalne. Nieodwracalne przekształcenie krajobrazu i zaburzenia równowagi funkcjonujących na terenie gminy i w sąsiedztwie ekosystemów wymusza równoległe z postępowaniem urbanizacji działania mające na celu zniwelowanie oddziaływania na środowisko oraz poprawę stanu środowiska przyrodniczego. Jako główne działania w tym kierunku zakłada się:

- redukcję emisji zanieczyszczeń,
- rekultywację terenów,
- wyłączenie z zabudowy terenów otwartych o najwyższych walorach środowiska przyrodniczego, które tworzą strefę systemu ekologicznego gminy i pozostawienie ich w dotychczasowym zagospodarowaniu.

1.2. Przeznaczenie terenów

Opracowaniu planów miejscowych w oparciu o ustalenia niniejszego studium powinna towarzyszyć zasada dążenia do uzupełnienia istniejącej struktury poszczególnych miejscowości czy zespołów osadniczych, poprzez wypełnianie luk w pasmach zabudowy, porządkowania przestrzeni oraz, gdzie to tylko możliwe i uzasadnione, tworzenia lokalnych wnętrz urbanistycznych. Szczególną wagę należy przy tym przykładac aby nowa zabudowa nawiązywała do skali i charakteru istniejącej tkanki urbanistycznej.

Niezależnie od określonego przeznaczenia, w każdym z terenów uwzględniając przepisy odrębne dopuszcza się:

- lokalizację (budowę) urządzeń, obiektów i infrastruktury technicznej związanej z zaopatrzeniem w wodę, energię elektryczną i ciepło, gospodarką ściekową, gazem oraz telekomunikacją,

- lokalizację nowych, nie wyznaczonych w studium ciągów komunikacyjnych, parkingów oraz lokalnych przestrzeni zieleni urządzonej i rekreacji (skwery i place zabaw),
- budowę, rozbudowę i przebudowę budynków gospodarczych i inwentarskich w istniejących siedliskach rolniczych zakwalifikowanych do innej kategorii przeznaczenia niż tereny zabudowy zagrodowej.

Charakterystyka przeznaczenia terenów w ramach poszczególnych jednostek	
Przeznaczenie terenu	Wytyczne i zalecenia
Tereny zabudowy zagrodowej	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja zabudowy zagrodowej, • dopuszcza się lokalizację zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, • dopuszcza się lokalizację zabudowy usługowej, w szczególności usług podstawowych, i rzemieślniczej, • w przypadku realizacji obiektu usługowego zaleca się realizację miejsc postojowych w ilości przewidzianej dla zabudowy usługowej, • budynki o różnych funkcjach (mieszkaniowej, gospodarczej, inwentarskiej) powinny tworzyć jednolity zespół, spójny z zabudową terenów sąsiednich, • możliwość lokalizacji zakładów przetwórstwa rolnego, z ograniczeniem oddziaływania do granic własności terenu, • możliwość lokalizacji obiektów związanych z usługami turystyczno – rekreacyjnymi (agroturystyka).
Tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych i hodowlanych	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja obiektów i urządzeń służących produkcji rolnej i hodowlanej, w tym obiektów produkcyjno-usługowych o profilu związanym z obsługą rolnictwa, • dopuszcza się lokalizację zabudowy usługowej związanej z rolnictwem i jego obsługą, • zakaz lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².
Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, • dopuszcza się lokalizację zabudowy usługowej, w szczególności usług podstawowych, jako uzupełnienie istniejącej zabudowy mieszkaniowej, • w przypadku realizacji obiektu usługowego zaleca się realizację miejsc postojowych w ilości przewidzianej dla zabudowy usługowej,

	<ul style="list-style-type: none"> • budynki o różnych funkcjach (mieszkaniowe, gospodarcze, garażowe) powinny tworzyć jednolity zespół spójny z zabudową terenów sąsiednich, • zakaz prowadzenia działalności o oddziaływaniu wykraczającym poza granice nieruchomości.
Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, • dopuszcza się lokalizację zabudowy usługowej, w szczególności usług podstawowych, • dopuszcza się lokalizacje placów zabaw, boisk, trybun, terenowych urządzeń sportowych oraz wszelkiej związanej z nimi infrastruktury, • dopuszcza się lokalizację garaży i zespołów garażowych.
Tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej	<ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się lokalizację zabudowy usługowej i rzemieślniczej niezależnie od występowania funkcji mieszkaniowej, • w przypadku realizacji obiektu usługowego zaleca się realizację miejsc postojowych w ilości przewidzianej dla zabudowy usługowej, • zakaz lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², • obowiązek realizacji miejsc postojowych w liczbie odpowiadającej charakterowi prowadzonej działalności lub zagwarantowanie możliwości korzystania z parkingów ogólnodostępnych, • dopuszcza się lokalizacje placów zabaw, boisk, trybun, terenowych urządzeń sportowych oraz wszelkiej związanej z nimi infrastruktury, • budynki o różnych funkcjach (mieszkaniowej, gospodarczej) powinny tworzyć jednolity zespół spójny z zabudową terenów sąsiednich.
Tereny zabudowy usługowej	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja obiektów usługowych i rzemieślniczych oraz związanej z nimi infrastruktury i zagospodarowania, • tereny należy wyposażyć w odpowiednio wkomponowaną zieleń urządzoną oraz małą architekturę, • obowiązek realizacji miejsc postojowych w liczbie odpowiadającej charakterowi prowadzonej działalności lub zagwarantowanie możliwości korzystania z

	<p>parkingów ogólnodostępnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się lokalizacje placów zabaw, boisk, trybun, terenowych urządzeń sportowych oraz wszelkiej związanej z nimi infrastruktury, • dopuszcza się lokalizacje szkół, przedszkoli, żłobków itp. oraz współdziałających z nimi jednostek: np. świetlic, bibliotek, • dopuszcza się lokalizacje obiektów kultu religijnego (kościół, kaplic, sal parafialnych itp.), • dopuszcza się lokalizację obiektów mieszkaniowych i gospodarczych związanych z podstawowym przeznaczeniem terenu (internaty, domy nauczyciela, plebanie itp.), • zakaz lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², • obowiązek dostosowania obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych.
<p>Tereny rekreacji indywidualnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja zabudowy rekreacji indywidualnej, • zakaz realizacji zabudowy mieszkaniowej niezwiązanej z pobytem sezonowym, rekreacją i wypoczynkiem, • obowiązuje maksymalne zachowanie istniejącego drzewostanu.
<p>Tereny usług sportu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja urządzeń i obiektów sportowych, urządzeń rekreacyjnych, boisk, trybun, terenowych urządzeń sportowych, basenów, plaż, kąpielisk oraz wszelkiej związanej z nimi infrastruktury, • dopuszcza się lokalizację zabudowy usługowej, • dopuszcza się lokalizację szaletów publicznych,
<p>Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja budynków i obiektów związanych turystyką i wypoczynkiem – baz noclegowych, gastronomicznych, pól biwakowych itp. • lokalizacja urządzeń i obiektów sportowych, urządzeń rekreacyjnych, boisk, trybun, terenowych urządzeń sportowych, basenów, plaż, kąpielisk oraz wszelkiej związanej z nimi infrastruktury, • dopuszcza się lokalizację zabudowy usługowej, • dopuszcza się lokalizację szaletów publicznych, • zaleca się ochronę, konserwację oraz maksymalne zachowanie istniejącego drzewostanu,

<p>Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja zakładów produkcyjnych, rzemieślniczych, usługowych, • dopuszcza się lokalizację budynków mieszkalnych dla prowadzących działalność w ramach wskazanego terenu, • zakaz lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², za wyjątkiem wskazanego na rysunku studium obszaru rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni powyżej 2000 m², • obowiązek realizacji miejsc postojowych w liczbie odpowiadającej charakterowi prowadzonej działalności lub zagwarantowanie możliwości korzystania z parkingów ogólnodostępnych.
<p>Tereny zabudowy produkcyjnej, składów i magazynów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja zakładów produkcyjnych, rzemieślniczych, usługowych, składów, baz budowlanych, baz sprzętu technicznego, baz transportowych oraz parków technologicznych w tym również instalacji unieszkodliwiania odpadów komunalnych lub obojętnych, • dopuszcza się z obiekty związane z obsługą ruchu samochodowego – stacja paliw, parkingi oraz obiekty związane z doraźną obsługą pojazdów, • zakaz lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², • dopuszcza się realizację urządzeń wytwarzających energię elektryczną ze źródeł odnawialnych o mocy przekraczającej 100 kW – ogniw fotowoltaicznych, zgodnie z lokalizacją wskazaną na rysunku Studium, • obowiązek realizacji miejsc postojowych w liczbie odpowiadającej charakterowi prowadzonej działalności lub zagwarantowanie możliwości korzystania z parkingów ogólnodostępnych.
<p>Tereny infrastruktury technicznej i obsługi komunikacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja urządzeń i obiektów służących zaopatrzeniu w wodę, energię elektryczną, energię cieplną, gaz, dotyczących telekomunikacji, gospodarki ściekowej i unieszkodliwiania odpadów oraz innej infrastruktury technicznej związanej z obsługą terenu, • lokalizacja ogólnodostępnych parkingów służących obsłudze komunikacyjnej usług publicznych oraz terenów cmentarzy.
<p>Teren eksploatacji powierzchniowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zagospodarowanie terenu zgodnie z określonym przeznaczeniem wyłącznie po

	<p>udokumentowaniu złoża oraz uzyskaniu wymaganych decyzji i koncesji zezwalających na jego eksploatację (nie dotyczy eksploatacji dla zaspokojenia potrzeb własnych osoby fizycznej zgodnie z przepisami odrębnymi),</p> <ul style="list-style-type: none"> • w ramach terenu dopuszcza się lokalizację zaplecza gospodarczo-socjalnego oraz infrastruktury, obiektów i urządzeń związanych z obsługą zakładu górniczego.
Tereny leśne	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja zieleni leśnej wraz z wszelkimi obiektami i urządzeniami służącymi prowadzeniu racjonalnej gospodarki leśnej, • zachowanie istniejących siedlisk zabudowy mieszkaniowej zlokalizowanych w ramach terenu z możliwością budowy, rozbudowy, nadbudowy, przebudowy budynków, • dopuszcza się tworzenie polan śródleśnych, niewielkich zbiorników wodnych, rowów i zbiorników melioracyjnych, • dopuszcza się wykorzystanie terenów leśnych, jako bazy rekreacyjnej służącej aktywnemu wypoczynkowi przez realizację ścieżek dydaktycznych, szlaków turystycznych, infrastruktury obsługującej ruch podróźnych oraz obiekty małej architektury, w tym: altany ekologiczne itp.,
Tereny przeznaczone do zalesienia	<ul style="list-style-type: none"> • określone przeznaczenie terenu jest kierunkiem polityki (stopniowe zalesienie gruntów prowadzące do powiększenia terenów leśnych oraz rozbudowy systemu ekologicznego), nie wyklucza obecnej formy użytkowania (grunty orne, łąki, itp.) do czasu docelowego zagospodarowania, • do czasu zalesienia, obowiązuje użytkowanie gruntów zgodne z obecnym sposobem ich wykorzystywania, • dopuszcza się tworzenie niewielkich zbiorników wodnych, rowów i zbiorników melioracyjnych, • dopuszcza się lokalizację, nie wyznaczoną na rysunku studium, rozproszonej zabudowy zagrodowej z możliwością budowy, rozbudowy, przebudowy i nadbudowy budynków, • dopuszcza się zalesianie, nie wyznaczonych do tego celu na rysunku studium, terenów rolnych (grunty klas IV-VI i nieużytki).
Tereny zieleni urządzonej	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja ogólnodostępnej zieleni - parków, • lokalizacja obiektów małej architektury (rzeźb,

	<p>ławek, koszy, itp.), oświetlenia jako elementów integralnego wyposażenia terenu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • z uwagi na często zabytkowy charakter założeń parkowych nowe inwestycje winny być realizowane w nawiązaniu do historycznego charakteru miejsca, • dopuszcza się lokalizację funkcji usługowej, w szczególności usług publicznych, • dopuszcza się lokalizację nowej zabudowy nawiązującej do istniejących budynków skalą, rodzajem użytych materiałów, detalem architektonicznym, • dopuszcza się udostępnienie parków do celów dydaktycznych, • dopuszcza się lokalizację szaletów publicznych, • za podstawowy cel ustala się ochronę, konserwację oraz maksymalne zachowanie istniejącego drzewostanu.
<p>Tereny cmentarzy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja cmentarzy wraz z możliwością realizacji obiektów i urządzeń związanych z podstawową funkcją terenu (kaplica, dom pogrzebowy, kwaciarnia, szalety itp.) oraz jej obsługą (parking).
<p>Tereny rolne Tereny trwałych użytków zielonych, zadrzewień, dolin rzecznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja gruntów rolnych, łąk i pastwisk oraz sadów zadrzewień i zakrzewień, • ograniczenie przeznaczania gleb chronionych na cele nierolnicze, • dopuszcza się tworzenie zbiorników wodnych, rowów i zbiorników melioracyjnych, • dopuszcza się lokalizację, nie wyznaczonej na rysunku studium, rozproszonej zabudowy zagrodowej z możliwością budowy, rozbudowy, przebudowy i nadbudowy budynków, • dopuszcza się zalesianie, nie wyznaczonych do tego celu na rysunku studium, terenów rolnych (grunty klas IV-VI i nieużytki), • dopuszcza się eksploatację, nie wyznaczonych na rysunku studium, złóż kopalin po ich udokumentowaniu oraz uzyskaniu wymaganych decyzji i koncesji zezwalających na wydobycie.
<p>Tereny wód powierzchniowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja rzek, cieków, rowów, istniejących i projektowanych zbiorników wodnych oraz budowli służących gospodarce wodnej, • dopuszcza się budowę zbiorników małej retencji na istniejących zbiornikach wodnych w celu zwiększenia zasobów wodnych,

	<ul style="list-style-type: none"> • zachowanie istniejącej sieci rowów i systemów drenarskich zapewniających prawidłowe funkcjonowanie odwodnienia i odbioru wód, • dopuszcza się przeznaczenie zbiorników wodnych na funkcje rekreacyjne – kąpieliska.
--	--

1.3. Wskaźniki zagospodarowania i użytkowania terenów

Parametry i wskaźniki urbanistyczne				
Przeznaczenie terenu	Minimalna wielkość nowo wydzielonej działki budowlanej (m ²)	Maksymalna powierzchnia zabudowy - dotyczy budynków bez utwardzeń terenu (%)	Minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej (%)	Maksymalna wysokość zabudowy
Tereny zabudowy zagrodowej	1500	40	30	12 m
Tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych i hodowlanych	2000	70	5	15 m
Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	1000	40	30	10 m
Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	2000	50	20	12 m
Tereny zabudowy usługowej mieszkaniowo-usługowej	1200	60	20	12 m
Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej	2000	60	10	15 m
Tereny zabudowy produkcyjnej,	2000	70	5	15 m

składów i magazynów				
Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe usług sportu	2000	20	60	8 m
Tereny rekreacji indywidualnej	1500	20	60	6 m

Powyższe wskaźniki należy traktować jako wielkości wyjściowe. Dopuszcza się ich zmianę, w szczególności w odniesieniu do terenów istniejącej zabudowy, gdzie uwarunkowania przestrzenne uniemożliwiałyby zagospodarowanie zgodne z przyjętymi w powyższej tabeli wartościami. W przypadku wydzielania działek pod tereny czy urządzenia infrastruktury technicznej dopuszcza się indywidualne określenie wielkości ich powierzchni dostosowanej do rodzaju inwestycji oraz istniejącego zagospodarowania.

Pozostałe, nie wymienione w powyższej tabeli tereny, ze względu na ich specyfikę należy potraktować odrębnie, a parametry i wskaźniki sprecyzować indywidualnie na etapie opracowania planu miejscowego.

Określona w powyższej tabeli maksymalna wysokość budynków nie dotyczy inwestycji celu publicznego z zakresu łączności, masztów, silosów, kościołów, zadaszeń nad trybunami, boiskami i terenowymi urządzeniami sportowymi oraz innych obiektów wynikających z technologii produkcji. W przypadku obiektów budowlanych o wysokości równej i większej od 50 m n.p.t., zachodzi konieczność zgłoszenia planowanej inwestycji do Szefostwa Służby Ruchu Lotniczego Sił Zbrojnych RP przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę w celu uzgodnienia lokalizacji oraz ustalenia sposobu oznakowania przeszkodowego tych obiektów.

1.4. Tereny wskazane do wyłączenia spod zabudowy

Ze względu na oddziaływanie obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej, potrzebę utrzymania rezerw terenowych dla inwestycji infrastrukturalnych oraz konieczność zachowania zasobów środowiska i wymogów ładu przestrzennego w studium określono tereny, na których wymagane jest w jak największym stopniu ograniczenie lokalizacji zabudowy.

Ograniczenie zabudowy nie oznacza definitywnego braku możliwości realizacji

nowych obiektów kubaturowych. W szczególności należy uwzględnić i zachować istniejące siedliska i zlokalizowaną w nich zabudowę. Dopuszcza się również realizację niezbędnych urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej, zakładając jak najmniejszą ingerencję w środowisko przyrodnicze i krajobraz.

Wyżej wymienione tereny to:

- strefy ochronne wokół cmentarzy, zgodnie z przepisami o cmentarzach – pas szerokości co najmniej 150 m od cmentarza wolny od zabudowań mieszkalnych, zakładów produkujących artykuły żywności, zakładów żywienia zbiorowego bądź przechowujących artykuły żywności oraz od studzien, źródeł, strumieni, służących do czerpania wody pitnej lub dla potrzeb gospodarczych; odległość ta może być zmniejszona do 50 m pod warunkiem, że teren w odległości 50-150 m od cmentarza posiada sieć wodociągową i wszystkie budynki korzystające z wody są do tej sieci podłączone,
- strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu,
- strefy oddziaływania obiektów infrastruktury technicznej związane z występowaniem przekroczeń standardów jakości środowiska określonych w przepisach odrębnych,
- strefy ochronne ujęć wodnych,
- tereny projektowanych zbiorników wodnych,
- tereny leśne (z wyjątkiem obiektów służących gospodarce leśnej),
- tereny eksploatacji kopalin (z wyjątkiem obiektów budowlanych zakładów górniczych),
- tereny wód powierzchniowych i projektowanych zbiorników wodnych.

1.5. Zasady określania ustaleń studium w zakresie kierunków i wskaźników zagospodarowania oraz użytkowania i przeznaczenia terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Ustalenia zawarte w tekście i załącznikach graficznych studium wyrażają kierunki zagospodarowania przestrzennego obszaru, nie są zaś ścisłym przesądzeniem o formie oraz granicach zainwestowania i użytkowania terenów. Określenia dotyczące formy użytkowania terenów dotyczą podstawowych i uzupełniających lub towarzyszących rodzajów zabudowy. Na terenach tych mogą

być realizowane także inne formy zabudowy, pod warunkiem nie pozostawiania w sprzeczności z formami określonymi w studium.

Wskaźniki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenów należy traktować jako wielkości wyjściowe. Przy sporządzaniu planów miejscowych, każdorazowo należy przeanalizować uwarunkowania przestrzenne danego terenu w odpowiednim stopniu uszczegółowienia oraz dostosować podane wielkości do zamierzeń przyjętych założeń urbanistycznych i kompozycyjnych.

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy uściślić granice terenów wyłączonych spod zabudowy, uwzględniając istniejące uwarunkowania, w szczególności istniejącą zabudowę oraz projektowane, nie określone na rysunku, ze względu na skalę opracowania oraz nie istniejące w chwili obecnej, lecz dopuszczone zapisami studium pozostałe struktury przestrzenne (np. infrastrukturę techniczną).

2. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk

Przepisy o ochronie środowiska określają wytyczne odnośnie zapewnienia warunków utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalnej gospodarki zasobami środowiska. Z tego powodu należy dążyć do eliminowania i ograniczenia zagrożeń oraz podejmowania działań, które będą temu zapobiegać. Kształtowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych powinno uwzględniać racjonalne wykorzystanie przestrzeni co wiąże się z lokalizowaniem funkcji i odpowiednim sposobem zagospodarowania terenu zgodnym z jego predyspozycjami przyrodniczymi (walorami i wrażliwością na degradację). W związku z czym, rozwój zabudowy powinien maksymalnie wykorzystywać już istniejące zainwestowanie (w szczególności sieć drogową i systemy infrastruktury technicznej) i zagospodarowanie terenów.

Ochrona środowiska wyrażona poprzez rozwiązania planistyczne, które należy uwzględnić przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ma na celu poprawę warunków życia ludzi poprzez poprawę jakości środowiska oraz proekologiczny rozwój przestrzenny oparty o minimalizację konfliktów wywołanych w skutek postępującej urbanizacji. Cele te powinny być

realizowane w szczególności poprzez ochronę niżej określonych elementów środowiska.

2.1. Zasady ochrony elementów środowiska

2.1.a. Powierzchnia ziemi

Głównymi przyczynami deformacji powierzchni ziemi są formy ukształtowane w procesach pozyskiwania surowców naturalnych. Na obszarze gminy występują zarówno eksploatowane, jeszcze nie wydobywane złoża oraz takie, na których działalność górnicza została zakończona. Obszar eksploatacji zlokalizowany jest w zachodniej części gminy, w pobliżu cegielni w Mokrsku.

W celu zminimalizowania szkód spowodowanych powierzchniową eksploatacją kopalin ustala się, że po zakończeniu eksploatacji należy zrehabilitować przedmiotowe tereny zgodnie z określonym kierunkiem w sposób zapewniający harmonijne wpisanie zdegradowanej powierzchni w krajobraz gminy.

2.1.b. Wody powierzchniowe i podziemne

W celu ochrony zasobów wodnych ustala się następujące zasady:

- zagospodarowując wskazane do zabudowy tereny należy zastosować rozwiązania techniczne eliminujące możliwość zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego,
- dążenie do niwelowania dysproporcji w długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej poprzez rozbudowę systemu kanalizacji sanitarnej i deszczowej eliminującej w maksymalny sposób indywidualne sposoby odprowadzania ścieków,
- na obszarach przewidzianych do objęcia sanitarną kanalizacją zbiorczą, do czasu jej wybudowania, odprowadzanie ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe należy traktować jako rozwiązanie tymczasowe,
- oczyszczanie ścieków w przydomowych oczyszczalniach lub odprowadzanie ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe jest dopuszczalne jedynie na obszarach, które z uzasadnionych ekonomicznie względów nie zostaną przewidziane do objęcia zbiorczą kanalizacją sanitarną, przy czym lokalizowanie oczyszczalni przydomowych ogranicza się do miejsc, na

których odprowadzanie ścieków do gruntu nie będzie zagrażało jakości wód podziemnych lub powierzchniowych (szczególnie w obrębie stref ochronnych ujęć i zbiorników wód powierzchniowych i podziemnych),

- rozwiązanie odprowadzania wód opadowych i roztopowych pochodzących z ciągów komunikacyjnych, placów i parkingów m. im. poprzez szczelny system odprowadzania wód opadowych wyposażony w urządzenia podczyszczające, czy stosowanie urządzeń odwadniających w powiązaniu z urządzeniami podczyszczającymi eliminującymi w znacznym stopniu zagrożenie zanieczyszczeniem,
- zakaz rolniczego wykorzystania ścieków w strefach ochronnych ujęć i zbiorników wód powierzchniowych i podziemnych,
- promowanie i stosowanie nowoczesnych i bezpiecznych dla środowiska wodnego technologii rolnicze,
- dostosowanie lokalizacji nowych obiektów, do struktur hydrogeologicznych,
- na terenach zurbanizowanych stosować nowe technologie, wpływające na czystość i ilość odprowadzanych ścieków, w tym budowę i modernizację urządzeń oczyszczających ścieki przemysłowe,
- zakaz przekształcania studni na zbiorniki przeznaczone do magazynowania nieczystości ciekłych,
- zachować w możliwie najpełniejszym stopniu ciągi zieleni towarzyszącej ciekom wodnym (skupiska zieleni nadwodnej, lasów łęgowych),
- zakaz lokalizacji składowisk odpadów na terenach łąk, pastwisk, w dolinach rzecznych.

Gmina prawie w całości znajduje się w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 345 Częstochowa (W). Z uwagi na dobrą izolację zbiornika przez utwory ilaste oraz odporność głównego poziomu wodonośnego na zanieczyszczenia z powierzchni terenu poziom zagrożenia zanieczyszczeniem dla wskazanego zbiornika jest bardzo niski.

Ustala się następujące zasady ochrony istniejących urządzeń melioracji wodnych:

- w przypadku przeznaczenia gruntów zdrenowanych na cele inne niż rolnicze, konieczna będzie przebudowa sieci melioracyjnej w sposób zapewniający właściwe odwodnienie terenów przyległych,
- w przypadku zmiany użytkowania terenów, na których występują urządzenia

melioracyjne, po wcześniejszym uzgodnieniu z organem właściwym w sprawie ochrony urządzeń melioracji wodnych, obowiązek przebudowy urządzeń melioracyjnych w sposób umożliwiający funkcjonowanie systemu drenarskiego.

2.1.c. System ekologiczny i walory krajobrazowe

Na podstawowy system przyrodniczy gminy, składają się: doliny rzek i cieków wraz z towarzyszącymi im terenami łąki i pastwisk, kompleksy leśne zlokalizowane w południowej części gminy, stanowiące korytarze ekologiczne i wentylacyjno – klimatyczne. Utrzymanie otwartości i ciągłości systemu wymaga pozostawienia w użytkowaniu rolniczym dolin o ukierunkowaniu na użytki zielone. Doliny należy bezwzględnie wykluczyć z zabudowy, wyklucza się lokalizację przegród przestrzennych w poprzek dolin, za wyjątkiem budowli służących gospodarce wodnej. Ochrona potencjału ekologicznego powinna nastąpić poprzez utrzymanie zieleni lęgowej wzdłuż koryt rzek i cieków.

W celu ochrony systemu przyrodniczego i walorów krajobrazowych należy:

- ograniczyć możliwość lokalizacji nowej zabudowy na terenach charakteryzujących się wysokimi walorami przyrodniczymi,
- naturalne tereny zielone znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów zurbanizowanych, w razie zaistnienia takiej potrzeby, zagospodarowywać na tereny: sportu, rekreacji, wypoczynku, które będą charakteryzować się dużą powierzchnią biologicznie czynną i będą w niewielkim sposób zniekształcać tereny przyrodnicze przez co utrzymają one ciągłość systemu ekologicznego,
- zachować naturalne ukształtowanie dolin z systemem zadrzewień i zakrzewień,
- ograniczyć rozpraszanie i lokalizowanie zabudowy na terenach otwartych,
- stosować zieleni izolacyjną dla terenów szczególnie uciążliwych dla środowiska i negatywnie wpływających na krajobraz gminy.

2.1.d. Surowce naturalne

Do kopalin eksploatowanych na obszarze gminy należą złoża iłów, zlokalizowane w północnej części gminy. Zasady i warunki ich ochrony w związku z wykonywaniem prac geologicznych i wydobywaniem kopalin muszą uwzględniać zapisy prawa geologicznego i górniczego. Warunki zagospodarowania złoża, sposób i wielkość wydobywania, granice obszaru i terenu górniczego oraz kierunki rekultywacji powinny być zgodne z wydanymi koncesjami górniczymi.

Na terenie gminy zabrania się wydobywania kopalin wykonywanego inaczej niż jako koncesjonowana działalność gospodarcza, a przy eksploatacji surowców należy stosować technologie, które mają najmniejszy negatywny wpływ na środowisko.

Na terenie gminy nie występują obiekty lub obszary dla których wyznacza się z złożu kopaliny filar ochronny.

2.1.e. Powietrze atmosferyczne

W celu poprawy jakości powietrza, należy zmniejszyć emisję zanieczyszczeń poprzez następujące działania:

- minimalizację emisji u źródła jego powstawania, poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii grzewczych,
- utrzymanie urządzeń infrastruktury technicznej w dobrym stanie technicznym,
- stosowanie urządzeń ochronnych oraz wprowadzanie zmian technologicznych w zakładach przemysłowych,
- ograniczenie zanieczyszczeń pochodzących z tzw. „niskiej emisji”, czyli emisji pyłów i szkodliwych gazów, pochodzącej z domowych pieców grzewczych, w których spalanie węgla odbywa się w nieefektywny sposób, poprzez:
  - ograniczenie stosowania wysokoemisyjnych paliw na rzecz paliw gazowych, olejowych i źródeł odnawialnych,
  - stosowanie energooszczędnych materiałów budowlanych,
  - wykonywanie termomodernizacji budynków,
  - edukację ekologiczną społeczeństwa w zakresie potrzeb i możliwości ochrony powietrza, w tym oszczędności energii i stosowania odnawialnych źródeł energii,
- tworzenie preferencji dla lokalizacji nowych podmiotów gospodarczych, wykorzystujących przyjazne środowisku technologie wytwarzania,
- preferencje dla szerszego wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- wprowadzenie pasów zieleni wzdłuż tras komunikacyjnych.
- preferencje dla stosowania technologii eliminujących szkodliwe emisje.

2.2. Obszary ochrony przyrody

Na obszarze gminy Mokrsko ochronie prawnej podlegają:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Prośny”,
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Wzgórza Ożarowskie”,

- użytki ekologiczne,
- pomniki przyrody.

Projektowane formy ochrony przyrody:

- „Załęczański Obszar Chronionego Krajobrazu”,
- korekta granic OCHK „Dolina Proсны”.

Obszary Chronionego Krajobrazu

We wskazanym na rysunku studium – „Kierunki zagospodarowania – polityka funkcjonalno - przestrzenna” zasięgu obszaru chronionego krajobrazu wszelkie działania w zakresie gospodarowania przestrzenią muszą być podporządkowane naczelnej funkcji jaką jest ochrona wyróżniających się krajobrazowo terenów o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowych w szczególności ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem. Zagospodarowanie terenów musi uwzględniać wymogi ustanowione w rozporządzeniu ustanawiającym dany obszar, w szczególności wprowadzone zakazy. Kierunkiem zmian dotyczącym OCHK „Dolina Proсны” jest korekta jego granic wyznaczona na rysunku Studium. Zmiana polegać ma na zwiększeniu obszaru w rejonie miejscowości Motyl oraz Ożarów, celem włączenie do granic obszaru wartościowych kompleksów leśnych. Zakres zmian obejmuje jedynie przesunięcie jego granic bez modyfikacji przepisów obowiązujących.

W odniesieniu do projektowanego „Załęczańskiego OCHK” Studium ustala przebieg jego granic. Ustalenia szczegółowe dla wskazanego obszaru określone zostaną w akcie prawnym ustanawiającym przedmiotową formę ochrony w oparciu o przepisy ustawy o ochronie przyrody.

Pozostałe obszary i obiekty chronione

Zagospodarowanie terenów zlokalizowanych w granicach ZPK, w bezpośrednim sąsiedztwie drzew pomnikowych oraz użytków ekologicznych powinno być zgodne z ustaleniami zawartymi w aktach prawnych, na mocy których obszary i obiekty te uznano za chronione.

Dla roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową ustala się zasady ochrony wynikające z przepisów odrębnych dotyczących ochrony przyrody.

Zasady ochrony obszarów i obiektów objętych formami ochrony przyrody będą opierały się na wskazaniu form ochrony w opracowywanych planach miejscowych oraz sformułowaniu nakazów, zakazów i dopuszczeń w oparciu o przepisy odrębne.

2.3. Zagrożenia środowiska

2.3.a. Hałas

Na terenie gminy ustala się następujące zasady ochrony akustycznej:

- na terenach chronionych akustycznie (zgodnie z przepisami o ochronie środowiska) obowiązuje zakaz przekraczania norm hałasu,
- w przypadku natężonego hałasu wywołanego ruchem komunikacyjnym należy przewidzieć realizację m.in. ekranów akustycznych,
- lokalizacja nowej zabudowy mieszkaniowej powinna uwzględniać strefy ochronny akustycznej związane z występowaniem obiektów o zwiększonej uciążliwości akustycznej: np. urządzenia infrastruktury technicznej, tereny eksploatacji powierzchniowej.

2.3.b. Promieniowanie elektromagnetyczne

Do głównych działań jakie należy podjąć w zakresie ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym na terenie gminy jest zakaz lokalizowania nowych obiektów przeznaczonych na pobyt ludzi w strefach ochronnych wyznaczonych wzdłuż projektowanej linii elektroenergetycznej 110 kV oraz istniejących linii 15 kV. Ustala się szerokość stref dla poszczególnych linii:

- 36 m dla linii 110 kV (po 18 m na każdą stronę od osi linii),
- 15 m dla linii 15 kV (po 7,5 m w obie strony od osi linii).

Na terenach, na których występuje przekroczenie dopuszczalnego poziomu promieniowania elektromagnetycznego (rzeczywiste zmierzone poziomy promieniowania elektromagnetycznego), ustala się obowiązek dostosowania zabudowy i zagospodarowania terenu do rzeczywistych, zmierzonych poziomów promieniowania elektromagnetycznego oraz zakazuje się realizacji pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi. Dopuszcza się skablowanie napowietrznych linii elektroenergetycznych w przypadku wystąpienia takich możliwości technicznych.

2.3.c. Zagrożenie powodzią

W granicach gminy nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. W celu przeciwdziałania ewentualnym lokalnym podtopieniom, zgodnie z „Wojewódzkim Programem Małej Retencji” dla województwa łódzkiego, na terenie gminy przewiduje się w południowej części gminy budowę zbiornika retencyjnego

„Motyl” na zasadach przewidzianych w planach zarządzania ryzykiem powodziowym oraz planach przeciwdziałania skutkom suszy.

2.3.d. Osuwanie się mas ziemnych

Na terenie gminy nie występują obszary narażone na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych.

3. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Atrakcyjność krajobrazu naturalnego, obszary leśne, rozległe użytki zielone oraz pola czy doliny rzeczne stanowią dobro gminy, o które należy zadbać w odpowiedni sposób. Dbłość o ład przestrzenny należy do zadań samorządu terytorialnego, a uporządkowanie przestrzeni rolno-leśnej powinno polegać na docelowym określeniu na terenie gminy sposobu użytkowania gruntów o kierunku rolnym lub leśnym, poprzez wyznaczenie linii rozgraniczającej lasy oraz grunty przewidziane do zalesienia, od gruntów przeznaczonych wyłącznie na cele rolne. Przebieg granicy rolno-leśnej powinien być wyznaczony w oparciu o warunki glebowo-przyrodnicze oraz naturalne granice fizjograficzne i wprowadzone do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

3.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego terenów rolniczych:

- ograniczenie się do minimum przeznaczania gleb chronionych i zmeliorowanych na cele nierolnicze,
- poprawianie wartości użytkowej gleb oraz zapobieganie obniżania ich produktywności,
- rozwój rolnictwa ekologicznego, szczególnie na gruntach najwyższych klas,
- zmianę struktury agrarnej (zwiększenie średniej wielkości gospodarstw),
- dopuszcza się lokalizację rozproszoną zabudowy zagrodowej oraz adaptację istniejących siedlisk z możliwością budowy, rozbudowy, przebudowy i nadbudowy budynków,
- dopuszcza się lokalizację niezbędnych urządzeń z zakresu gospodarki wodnej

i rolniczej,

- dopuszcza się lokalizację obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej,
- ochrona przyrodniczej struktury zieleni wysokiej, średniej i niskiej, cieków, w tym wszystkich terenów stanowiących lub mogących stanowić system lokalnych węzłów i korytarzy ekologicznych, mających wpływ na funkcjonowanie przyrody i odtwarzanie jej zasobów poprzez zdecydowane ograniczenie zabudowy,
- utrzymanie istniejących kompleksów zadrzewień śródpolnych wraz z możliwością ich powiększenia,
- przy budowie, rozbudowie lub modernizacji obiektów związanych z działalnością rolniczą, a także innych obiektów budowlanych, należy stosować takie rozwiązania, które ograniczają skutki ujemnego oddziaływania na grunty,
- utrzymanie tras komunikacyjnych i ciągów infrastruktury technicznej z dopuszczeniem ich uzupełnień w niezbędnym zakresie,
- zakaz zrzutu ścieków do rowów melioracyjnych i bezpośrednio do gleby,
- zachowanie istniejącej sieci rowów i systemów drenarskich zapewniających prawidłowe funkcjonowanie odwodnienia i odbioru wód; przy zmianie ich przeznaczenia konieczna jest kompleksowa przebudowa sieci drenarskich, pod nadzorem organu właściwego w sprawie ochrony urządzeń melioracji wodnych,
- zwiększenie zasobów wodnych obszarów poprzez realizację zbiorników wodnych,
- wykorzystywanie dla funkcji rekreacyjnej przy zachowaniu następujących zasad:
  - ruch turystyczny powinien być ograniczony do wyznaczonych i odpowiednio urządzonych tras,
  - dopuszcza się urządzenie punktów widokowych i miejsc odpoczynku.

3.2. Leśna przestrzeń produkcyjna

Tereny leśne, bez względu na formę własności, pełnią w gminie funkcje gospodarcze, rekreacyjno-wypoczynkowe i ochronne. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego dla terenów leśnych (lasów państwowych i prywatnych):

- ochronę i utrzymanie istniejących ekosystemów leśnych wraz z możliwością ich powiększenia,
- prowadzenie gospodarki leśnej z uwzględnieniem ostoi gniazdowania i bytowania ptactwa,
- dopuszcza się tworzenie polan śródleśnych i niewielkich zbiorników wodnych, oraz cieków melioracyjnych,
- zachowanie i adaptacja istniejących siedlisk (leśniczówek) z możliwością budowy, rozbudowy, przebudowy i nadbudowy budynków,
- do czasu zalesienia, użytkowanie gruntów zgodnie z obecnym użytkowaniem terenu,
- promocja programu zalesiania i zadrzewiania obejmującego sukcesywne zwiększanie gruntów leśnych lub zadrzewianych na terenach o małej przydatności rolniczej i nie użytkowanych rolniczo,
- dopuszcza się przeprowadzenie, w razie braku innych możliwości, obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej (najlepiej z wykorzystaniem istniejących dróg, duktów i przecinek),
- zachowanie w stanie naturalnym i ochrona użytków ekologicznych, tj. bagien śródleśnych,
- ograniczenia stosowania środków chemicznych,
- wykorzystanie terenów dla potrzeb turystyki i wypoczynku, z wykluczeniem rozwoju funkcji osadniczych, przy zachowaniu następujących zasad:
  - ruch turystyczny powinien odbywać się na wyznaczonych trasach, z określeniem rejonów swobodnej penetracji terenu,
  - dopuszcza się urządzenie punktów widokowych i miejsc wypoczynku,
  - rozwój urządzeń związanych z turystyką, wypoczynkiem i sportem, a także niezbędnych urządzeń z zakresu gospodarki leśnej oraz komunikacji i infrastruktury technicznej warunkuje się spełnieniem wymogów w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu.

Powyższe ustalenia mają za zadanie wesprzeć ochronę terenów wartościowych oraz zobowiązania właścicieli do zachowania odpowiedniej równowagi w ekosystemach, kształtowania ich równowagi i naturalnej odporności. Realizacja powyższych celów ma prowadzić do wyrównania i ujednolicenia stanu systemów lasów prywatnych do lepszych jakościowo lasów państwowych.

4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

4.1. Cele i przedmiot ochrony

Przepisy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakazują wszystkim obywatelom ochronę dóbr kultury oraz zobowiązują samorząd terytorialny do stworzenia prawnych, organizacyjnych i finansowych warunków, które je zapewnią.

Uwzględniając uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w studium gminy Mokrsko uwzględnia się ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru,
- zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków
- stanowisk archeologicznych.

Ponadto studium określa zasady ochrony konserwatorskiej mających na celu głównie:

- zachowanie istniejących walorów historycznych,
- zachowanie śladów osadnictwa wiejskiego jako świadków historii przestrzennej i kultury materialnej tego terenu,
- eliminacje elementów zagrażających ochronie i eksponowaniu zabytków.

Ustalenia Studium dotyczące zasad zagospodarowania poszczególnych terenów, wraz z określeniem parametrów i wskaźników zabudowy zalecanych do wprowadzenia w planach miejscowych w połączeniu z otoczeniem prawnym dotyczącym ochrony zabytków, zapewniają właściwą i wystarczającą ochronę wartości kulturowych i obiektów zabytkowych.

Na terenie gminy nie występują obszary pomników zagłady i ich strefy ochronne oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej.

4.2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

W stosunku do obiektów wpisanych do rejestru zabytków wskazanych w studium w części dotyczącej uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego ustala się:

- obowiązek trwałego zachowania historycznej formy architektonicznej i substancji budowlanej, z zachowaniem tradycyjnych form, faktur oraz rozwiązań

materiałowych,

- utrzymanie otoczenia obiektu zabytkowego zgodnie z historycznym zagospodarowaniem, w tym ochronę walorów ekspozycyjnych,
- wykorzystanie zabytku wpisanego do rejestru na cele użytkowe może odbywać się wyłącznie w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- wszelkie działania przy zabytku wpisanym do rejestru wymagają postępowania zgodnego z przepisami odrębnymi.

4.3. Zabytki nieruchome znajdujące się w ewidencji zabytków

W stosunku do obszarów i obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków wskazanych w części studium dotyczącej uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego ustala się:

- obowiązek zachowania historycznej formy w zakresie bryły, kształtu, geometrii oraz zastosowanych rozwiązań materiałowych,
- ograniczenie działań w zakresie zmiany gabarytów, zmiany dyspozycji i artykulacji elewacji, które mogących mieć wpływ na stan zachowania lub zmianę wyglądu zabytku,
- w sprawach dotyczących uzyskania pozwolenia na budowę lub rozbiórkę obowiązek postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi.

4.4. Stanowiska archeologiczne

Wszelkie działania związane z robotami ziemnymi lub zmianą zagospodarowania w obszarze wskazanych w studium stanowiska archeologicznych wymagają postępowania zgodnego z przepisami odrębnymi odnoszącymi się do zabytków archeologicznych.

4.5. Strefa ochrony konserwatorskiej „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej

W Gminie Mokrsko strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej objęto:

- otoczenie kościoła parafialnego p.w. św. Idziego Chotowie w granicach trwałego ogrodzenia przykościelnego,
- otoczenie kościoła parafialnego p.w. Narodzenia NMP w Komornikach w granicach trwałego ogrodzenia przykościelnego,

- otoczenie kościoła parafialnego p.w. św. Piotra i Pawła w Krzyworzece w granicach trwałego ogrodzenia przykościelnego,
- otoczenie kościoła parafialnego p.w. św. Stanisława w Mokrsku w granicach trwałego ogrodzenia przykościelnego,
- zespół dworski w Ożarowie,
- otoczenie zabytkowego wiatraka w Kocilewie.

Na terenach objętych strefą obowiązuje:

- zachowanie i konserwacja zabudowy zabytkowej i posiadającej walory kulturowe,
- zachowanie komponowanych układów terenowych i zaprojektowanej zieleni,
- usunięcie dysharmonizujących nawarstwień.

4.6. Strefa ochrony konserwatorskiej „E” – ochrony ekspozycji

Strefa ochrony konserwatorskiej ekspozycji obejmuje następujące obszary:

- przedpole zabytkowego zespołu dworsko-parkowego w Ożarowie
- przedpole i otwarcie na kościół p.w. św. Marii Magdaleny w Ożarowie,
- otoczenie wiatraka w Kociewie,
- otoczenie i otwarcie na kościół parafialny p.w. śś. Piotra i Pawła w Krzyworzece.
- otoczenie i otwarcia na kościół parafialny pw św. Marcina w Chotowie,
- otoczenie i otwarcie na zabytkowe założenie parkowe w Chotowie,
- otoczenie i otwarcia na kościół parafialny pw św. Stanisława B.M. w Mokrsku,
- otoczenie i otwarcie na zabytkowe założenie parkowe w Mokrsku,
- otoczenie i otwarcie na kościół parafialny pw narodzenia N.P. Marii w Komornikach,
- otoczenie i otwarcie na zabytkowe założenie parkowe w Komornikach.

Zasięg granic wskazanych stref wyznaczony został na rysunku Studium.

W granicach strefy ustala się:

- obowiązek porządkowania terenów z przypadkowych obiektów degradujących otoczenie zabytków,
- gabaryty i forma zabudowy, a także gabaryty zieleni oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej muszą uwzględniać ekspozycję zabytkowej dominanty przestrzennej wsi oraz jej historycznej zabudowy,
- ograniczenie lub zakaz lokalizacji urządzeń reklamowych,
- ograniczenie nowych nasadzeń zielenią wysoką.

4.7. Strefa ochrony konserwatorskiej „OW” – obserwacji archeologicznej

Strefa ochrony konserwatorskiej obserwacji archeologicznej obejmuje obszary skupisk stanowiska archeologicznych.

W granicach strefy ustala się:

- dopuszcza się przekształcenia ograniczone uwarunkowaniami ochrony i obserwacji archeologicznej,
- ze względu na możliwość odkrycia obiektów mogących stanowić zabytki archeologiczne roboty ziemne wymagają nadzoru archeologicznego,
- w przypadku odkrycia obiektów mogących stanowić zabytki archeologiczne należy podjąć badania archeologiczne.

Poza wskazanymi wyżej strefami ochrony konserwatorskiej zespół dworski w Ożarowie wytypowany został do uznania za pomnik historii. Studium zakłada również utworzenie Parku Kulturowego w Krzyworzece obejmującego zespół kościoła w Krzyworzece.

4.8. Szlaki turystyczne

W celu odpowiedniej promocji walorów gminy na jej obszarze wyznaczono następujące szlaki turystyczne:

- Szlak konny im. mjr Henryka Dobrzańskiego "Hubala" ma liczyć ponad 1300 kilometrów i otaczać województwo łódzkie i aglomerację łódzką. PO wytyczeniu i zagospodarowaniu wszystkich tras będzie to najdłuższy szlak konny w Polsce. Na terenie województwa łódzkiego jest obecnie ok. 200 miejsc, gdzie hoduje się konie, oferuje przejażdżki w siodle lub bryczką czy naukę jazdy konnej. Wśród tych miejsc są stadniny, ale także gospodarstwa agroturystyczne, w których konie trzyma się dla rekreacji i które dysponują bazą noclegową. Trasę szlaku konnego im. Hubala wyznaczono przez atrakcyjne widokowo i turystycznie miejsca. Wzięto też pod uwagę bazę dla jeźdźców i koni.
- Szlak Bursztynowy (rowerowy) wchodzący w skład Europejskich Szlaków Kulturowych w województwie łódzkim jest trasą turystyczną nawiązującą do starożytnego, dalekosiężnego szlaku handlowego, którym kupcy z Cesarstwa

Rzymskiego podążali na piaszczyste wybrzeża Bałtyku po „złoto północy”, czyli bursztyn. Droga łączyła północne wybrzeża Adriatyku z południowym wybrzeżem Bałtyku. Liczne badania archeologiczne, a także źródła historyczne potwierdzają, iż obecny obszar województwa łódzkiego między Prosną i Wartą znajdował się na bursztynowym szlaku. Przebieg, charakterystykę oraz walory przedstawiono w „Syntezie funkcjonalno-przestrzennej Europejskich Szlaków Kulturowych dla Województwa Łódzkiego”.

- Szlak Romański (samochodowy) składa się z szeregu ponadregionalnych tras kulturowych powstałych nie tylko na obszarze Polski, ale również innych państw europejskich. Obok Szlaku Cysterskiego i Drogi Św. Jakuba jest jedną z najważniejszych tras turystycznych. W województwie łódzkim Szlak Romański stanowi zamkniętą pętlę łączącą zabytki polskiego romanizmu. Projekt szlaku zakłada jednak pozostawienie łączników doprowadzających turystów do zabytków romańskich zlokalizowanych w innych województwach. Poza możliwością poznania wielu obiektów dziedzictwa kulturowego dodatkową zaletą szlaku jest przyroda parków krajobrazowych i dolin rzecznych, przez które wiedzie jego trasa.
- samochodowe turystyczne trasy tematyczne „Szlaku Dworów i Pałaców” oraz „Szlaku Budownictwa Drewnianego”,
- szlak rowerowy Ożarów – Skomlin – Mokrsko – Ożarów - Trasa szlaku przebiega głównie przez tereny równinne o niewielkich wzniesieniach. Południowa część szlaku w większości odcinków prowadzi przez tereny leśne, z przewagą lasów mieszanych (liściasto-iglastych). Północna część trasy wiedzie głównie przez tereny rolne oraz miejscowości z interesującymi zabytkami zarówno architektury drewnianej jak i murowanej. Do najciekawszych zabytków na trasie szlaku w granicach gminy należą Muzeum Wnętrz Dworskich w Ożarowie, kościoły w Mokrsku (pw. św. Stanisława) i Komornikach (pw. św. Mikołaja) oraz wiele kapliczek i metalowych, charakterystycznych krzyży przydrożnych, które często przyozdobione są symbolami Męki Pańskiej (drabiny, włócznie, młoty, obcęgi).

Przebieg szlaków turystycznych pokazany został na rysunku Studium.

5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej

Istotnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego jest odpowiednia

infrastruktura. Stanowi ona podstawę dla życia mieszkańców oraz prowadzenia wszelkiej działalności gospodarczej. Infrastruktura warunkuje rozwój, a w niektórych przypadkach może nawet go stymulować. Niewystarczające wyposażenie infrastrukturalne wpływa niekorzystnie na:

- zainteresowanie potencjalnych inwestorów zarówno w dziedzinie przemysłu, jak i usług,
- powstawanie inicjatyw lokalnych, dotyczących tzw. małej przedsiębiorczości,
- możliwości wykorzystania walorów turystycznych i rekreacyjnych,
- produkcję rolną, jej jakość i wykorzystanie surowców rolniczych oraz zasobów pracy na wsi.

5.1. Układ komunikacyjny

Gmina Mokrsko dysponuje dobrze rozwiniętym układem komunikacyjnym, na który składa się sieć dróg powiatowych uzupełniona przez sieć dróg gminnych. Oprócz tego dostęp do większych ośrodków miejskich i krajowego systemu komunikacyjnego zapewnia droga krajowa Nr 45 przebiegająca w południowo-wschodnim fragmencie gminy.

W ramach istniejącego układu, w celu poprawy płynności ruchu i zwiększenia bezpieczeństwa, przewiduje się:

- przebudowę i modernizację dróg powiatowych i gminnych do wymaganych przepisami parametrów,
- budowę sieci dróg dojazdowych wewnątrz nowo wyznaczonych terenów zabudowy mieszkaniowej,
- przebudowę skrzyżowań w celu zwiększenia poziomu bezpieczeństwa,
- budowę ścieżek rowerowych.

Studium określa następujące klasy dróg publicznych:

- droga główna (G) dla drogi krajowej,
- drogi zbiorcze (Z) lub lokalne (L) dla dróg powiatowych,
- drogi lokalne (L) lub dojazdowe (D) dla dróg publicznych gminnych.

Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami, sieć drogowa powinna zostać sparametryzowana. Wytyczne studium w tym zakresie dotyczą w szczególności szerokości pasa drogowego uzależnionego od klasy drogi. W uzasadnionych przypadkach studium dopuszcza przyjęcie innej (również niższej) niż określona na

rysunku klasy drogi dla poszczególnych kategorii dróg.

Poza drogami wskazanymi na załączniku graficznym studium, w zależności od potrzeb społeczności lokalnej, możliwa jest realizacja nowych dróg, których przebieg zostanie ustalony w drodze decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej lub w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Uzupełnienie sieci dróg publicznych stanowi struktura dróg wewnętrznych przeważnie o nawierzchniach gruntowych i zmiennej szerokości pasa drogowego pełniących drugorzędną rolę w układzie komunikacyjnym gminy, najczęściej jako dojazdy do pól oraz pojedynczych siedlisk.

5.2. Infrastruktura techniczna

5.2.a. Zaopatrzenie w wodę

Gmina Mokrsko jest w całości zwodociągowana. Wydajność eksploatowanych ujęć jest wystarczająca dla zaspokojenia potrzeb gminy. Wraz z przeznaczaniem nowych terenów pod zabudowę konieczne jest podjęcie działań zmierzających do zapewnienia dostaw wody, zwiększania niezawodności sieci wodociągowej, obniżania jej awaryjności i strat ilości wody oraz zapewnienia odpowiedniej ilości wody dla celów przeciwpożarowych, określonej w przepisach dotyczących zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych. Kolejne inwestycje wodociągowe na terenie gminy zakładają modernizację i wymianę wyeksploatowanej sieci.

5.2.b. Gospodarka ściekowa

Rozwój przestrzenny gminy w najbliższych latach pociągnie za sobą zwiększone zapotrzebowanie na wodę, a tym samym proporcjonalny będzie wzrost wytwarzanych ścieków. W związku z tym konieczny jest harmonijny rozwój sieci kanalizacji sanitarnej dostosowany do zachodzących zmian. Najważniejszymi inwestycjami z zakresu gospodarki ściekami będzie rozbudowa istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej oraz rozbudowa oczyszczalni ścieków w Mokrsku.

W miejscach gdzie budowa zbiorczych systemów będzie technicznie lub ekonomicznie nieuzasadniona zakłada się, że odprowadzanie ścieków odbywać się będzie do przydomowych oczyszczalni lub szczelnych zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe.

5.2.c. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Rozbudowa elementów układu energetycznego powinna następować równocześnie z przeznaczaniem nowych terenów pod zabudowę. Na terenach, których walory estetyczne powinny być podkreślone, studium rekomenduje wykonanie nowych sieci rozdzielczych w wersji kablowej. Należy także podejmować działania zmierzające do systematycznej modernizacji i rozbudowy infrastruktury elektroenergetycznej, mającej na celu zaspokojenie potrzeb, ujawniających się wraz z sukcesywnym rozwojem przestrzennym gminy i jej aktywizacją gospodarczą.

Wzdłuż napowietrznych linii elektroenergetycznych ustala się strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie i zagospodarowaniu terenu o szerokości:

- 36 m (po 18 m w obie strony od osi linii) dla projektowanej linii EE 110 kV,
- 15 m (po 7,5 m w obie strony od osi linii) dla linii 15 kV,

w stosunku do których wszelkie ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenu zostaną określone po uprzednim uzgodnieniu danej inwestycji z właścicielem linii.

Ważną inwestycją dla systemu elektroenergetycznego projektowaną w studium jest realizacja urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii. Studium wyznacza obszary rozmieszczenia projektowanych ogniw fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW, wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. Wskazane przedsięwzięcia pociągną za sobą wzbogacenie systemu energetycznego oraz spowoduje wzrost udziału czystej energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych. Planowane inwestycje wymuszą rozbudowę istniejących sieci, a jej zakres będzie odpowiadał planowanej mocy przyłączeniowej ww. źródeł. Na obszarze gminy nie przewiduje się rozmieszczenia elektrowni wiatrowych.

5.2.d. Zaopatrzenie w gaz

Podstawowym źródłem zaopatrzenia mieszkańców gminy Mokrsko w gaz są butle gazowe bądź zbiorniki z gazem. Dodatkowo część podmiotów gospodarczych zaopatrywanych jest w przedmiotowy nośnik energii z istniejącej sieci rozdzielczej. Stan infrastruktury gazowej jest dobry i prorozwojowy, ze względu na dobre warunki lokalizacyjne regionu, co sprzyja dalszej jego gazyfikacji, przy czym za główny kierunek jej rozwoju należy przyjąć rozbudowę sieci o kanały dystrybucyjne zapewniające dostarczanie paliwa gazowego dla odbiorców indywidualnych.

5.2.e. Zaopatrzenie w ciepło

Na obszarze gminy nie przewiduje się budowy scentralizowanego systemu produkcji, przesyłu i dystrybucji ciepła. Zakłada się utrzymanie oraz modernizację i ewentualną rozbudowę funkcjonujących systemów ogrzewania.

Sposób ogrzewania zabudowy opierający się na wykorzystaniu indywidualnych źródeł ciepła zasilanych tradycyjnymi nośnikami energii powinien być systematycznie modernizowany, a istniejące kotłownie węglowe należy stopniowo wymieniać na zasilane paliwem ekologicznym.

Ponadto zakłada się sukcesywne zwiększanie ilości energii cieplnej pozyskiwanej z indywidualnych odnawialnych źródeł energii, w szczególności wykorzystujących w procesie przetwarzania energię geotermalną i energię promieniowania słonecznego.

5.2.f. Gospodarka odpadami

Najważniejszym zadaniem gminy w zakresie gospodarki odpadami jest ograniczenie do minimum negatywnego oddziaływania odpadów na środowisko oraz maksymalny wzrost ich gospodarczego wykorzystania. Służyć temu ma szereg przedsięwzięć, w tym:

- zapobieganie powstawaniu odpadów realizowane poprzez stosowanie czystych technologii produkcji oraz selektywną zbiórkę odpadów i powtórne wykorzystanie,
- program działań edukacyjnych, którego celem będzie stworzenie kontaktu ze społeczeństwem i przekazanie mu obrazu potrzeb, zachowań i celów, jakim jest reorganizacja i wdrożenie nowoczesnej gospodarki odpadami,
- rozbudowa istniejącego systemu gospodarki odpadami.

Za główne cele gospodarki odpadami realizowanymi na terenie gminy jest:

- objęcie wszystkich mieszkańców gminy zorganizowaną selektywną zbiórką odpadów komunalnych,
- wdrożenie na obszarze gminy przydomowych metod kompostowania odpadów kuchennych ulegających biodegradacji oraz odpadów zielonych,
- organizacja i rozwijanie systemu zbierania odpadów wielkogabarytowych,
- organizacja i rozwijanie systemu zbierania odpadów budowlanych,

- wdrażanie nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym metod termicznego przekształcania odpadów,
- utworzenie ponadgminnych struktur gospodarki odpadami komunalnymi, dla realizacji wspólnych przedsięwzięć (we współpracy z powiatem).

5.2.g. Telekomunikacja

Wraz z rozwojem terenów zabudowy przewiduje się rozwój sieci teleinformatycznych realizowany przez inwestorów indywidualnych, w oparciu o istniejące sieci światłowodowe oraz systemy bezprzewodowe.

Studium dopuszcza lokalizowanie inwestycji celu publicznego z zakresu łączności publicznej, jeżeli taka inwestycja jest zgodna z przepisami odrębnymi.

6. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji

Na terenie gminy nie wyznacza się terenów wymagających rehabilitacji.

Do obszarów wymagających przekształceń zaliczono grunty rolne i leśne, które znajdują się w ramach nowo wyznaczonych obszarów zurbanizowanych i wymagają zmiany przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne.

W Studium nie wskazano obszarów wymagających rekultywacji. Na obszarze gminy funkcjonuje jeden zakład górniczy. Wraz z zakończeniem działalności i w przypadku jego likwidacji przedsiębiorca zobowiązany będzie do przeprowadzenia rekultywacji gruntów i zagospodarowania terenów po działalności górniczej. Rekultywacja powinna być prowadzona zgodnie z kierunkiem określonym w decyzji właściwego organu. Studium rekomenduje leśny i rolniczy kierunek rekultywacji dla wyznaczonych na rysunku terenów eksploatacji powierzchniowej. Ponadto prace rekultywacyjne powinny zmierzać do przywrócenia pierwotnego ukształtowania rzeźby terenu niwelując zmiany wynikające z prowadzonej działalności górniczej.

7. Polityka planistyczna

Na terenie gminy nie występują tereny zamknięte i ich strefy ochronne. W studium nie wskazuje się obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości. Studium wskazuje natomiast obszar rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², dla którego

obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

7.1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Cały obszar gminy jest objęty ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Założenia polityki przestrzennej w zakresie planowania przestrzennego zakładają, iż opracowanie planów będzie postępowało etapowo. Gmina nie przewiduje sporządzenia zmiany planu obejmującej cały jej obszar jednorazowo, wybierając wariant sukcesywnego uchwalania planów dla poszczególnych miejscowości, w wyniku uruchamiania nowych terenów pod zabudowę (w tym obszarów wymagających zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne) lub korekty przeznaczenia zgodnie z kierunkiem określonym w niniejszym studium.

7.2. Obszary przestrzeni publicznej

Przestrzeń publiczna to obszar mający szczególne znaczenie dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne. Wspólnie użytkowana i kształtowana przestrzeń przez lokalną społeczność jest podstawą jej istnienia, integracji oraz rozwoju sąsiadujących z nią terenów.

W studium wyznaczono jeden obszar przestrzeni publicznej zlokalizowany w centrum miejscowości gminnej obejmujący swoim zasięgiem park wiejski.

7.3. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego

Planowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- modernizacja dróg powiatowych,
- lokalizację projektowanego zbiornika retencyjnego „Motyl” w oparciu o „Wojewódzki Program Małej Retencji” dla województwa łódzkiego wraz z aneksem,
- realizacja projektowanych szlaków turystycznych o znaczeniu regionalnych wynikających z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa

Łódzkiego.

Planowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym:

- rozbudowa infrastruktury turystycznej, w tym zagospodarowanie wyrobisk pocegielnianych na funkcje rekreacyjno-sportowe,
- rewitalizacja parków wiejskich w miejscowościach Mokrsko i Chotów wraz z budynkami podworskimi,
- budowa i modernizacja systemu wodno – kanalizacyjnego wraz z budową oczyszczalni,
- rozbudowa i przebudowa dróg gminnych,
- rozbudowa i przebudowa obiektów użyteczności publicznej
- budowa kompleksu boisk wielofunkcyjnych
- rozwój bazy lokalowej dla kultury
- budowa lub przebudowa mieszkań socjalnych.

7.4. Wymogi obronności i ochrony cywilnej

Wymogi obronności i obrony cywilnej zabezpiecza się poprzez:

- realizowanie zadań związanych z zapewnieniem ochrony i dostaw wody, produktów żywnościowych oraz płodów rolnych na terenie gminy uwzględniających sytuacje szczególne,
- zapewnienie ochrony sanitarnej w strefach ujęć wody pitnej,
- uzbrojenie istniejącej sieci wodociągowej w hydranty naziemne lub odpowiednie zbiorniki wodne z możliwością wykorzystania tych elementów w sytuacji szczególnej i dla celów przeciwpożarowych,
- zapewnienie stosownej strefy ochronnej wzdłuż projektowanej linii elektroenergetycznej 110 kV,
- powiązanie sieci dróg tworzących podstawowy układ drogowy gminy z siecią dróg zewnętrznych,
- rozwijanie łączności informatycznej i radiowej pomiędzy wszystkimi służbami technicznymi i ratowniczymi na terenie gminy,
- utrzymanie w gotowości do użycia specjalistycznego sprzętu, materiałów i środków technicznych w razie zaistnienia potencjalnego ryzyka,

- współpracowanie komórek organizacyjnych Urzędu Gminy ze służbami, inspekcjami, strażami, instytucjami oraz organizatorami w celu zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych.

7.5. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym

Na terenie gminy nie występują obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym.

IV Podsumowanie

1. Polityka funkcjonalno-przestrzenna

Sporządzenie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest niezbędnym ogniwem procesu planowania przestrzennego, który ustawowo jest procesem ciągłym. Studium, jako etap poprzedzający plany miejscowe, wskazuje pełen zakres możliwości realizacji przedsięwzięć planistycznych, idei i zamierzeń rozwoju oraz ograniczeń czy ochrony, w bliskiej i dalszej perspektywie czasowej.

W trakcie opracowywania przedmiotowego dokumentu kierowano się zasadą zrównoważonego rozwoju. Niniejszy dokument spełnia jego podstawowe kryteria:

- cele społeczne realizowane przez takie kształtowanie struktur przestrzennych, aby umożliwić społeczeństwu stopniowe osiągnięcie poprawy jakości życia, poprzez proporcjonalne rozmieszczenie ludności w stosunku do miejsc pracy i układów osadniczych, zachowanie prawidłowych relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami zamieszkania, pracy, odpoczynku, usług i administracji, wskazanie korzystnego techniczno-przestrzennego standardu środowiska człowieka, kształtowanie środowiska przestrzennego kreującego nowe jakościowo potrzeby i wartości społeczne,
- cele kulturowe osiągnięte przez takie kształtowanie struktur przestrzennych, które chronią istniejące dziedzictwo kulturowe przed zniszczeniem lub dewastacją, poprzez powiązanie obiektów historycznych z krajobrazem naturalnym i wkomponowanie ich we współczesne struktury funkcjonalno-przestrzenne oraz poprzez tworzenie nowych istotnych wartości kulturowych,
- cele ekologiczne osiągnięte przez kształtowanie struktur przestrzennych oddziałujących hamująco na dewastację środowiska i tworzących warunki umożliwiające jego aktywną ochronę poprzez zgodność charakteru i struktury zagospodarowania przestrzennego z cechami i walorami środowiska przyrodniczego, zgodność intensywności zagospodarowania z naturalną

chłonnością środowiska oraz jego odpornością na zniszczenia, eksponowanie wartości krajobrazowych i ich harmonijne łącznie z zagospodarowaniem, tworzenie warunków zapewniających ochronę unikatowych wartości środowiska oraz umożliwiających odzyskanie utraconej równowagi ekologicznej,

- cele ekonomiczne osiągnięte przez kształtowanie struktur przestrzennych tworzących warunki wzrostu efektywności gospodarowania poprzez racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i istniejącego majątku, kształtowanie elastycznych struktur przestrzennych, podatnych na dalszy rozwój, kształtowanie układów przestrzennych, których struktura zwiększa sprawność i niezawodność funkcjonowania.

Po przeprowadzeniu analiz uwarunkowań i dokonaniu waloryzacji obszaru gminy określona została polityka funkcjonalno-przestrzenna. Plansza „Kierunki zagospodarowania, polityka funkcjonalno-przestrzenna”, przedstawia lokalizację terenów wraz z przypisanymi do nich funkcjami. Szczegółowe ustalenie przeznaczenia danego terenu nastąpi w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego z wymaganą w tych opracowaniach precyzją i stopniem dokładności. Wszelkie działania przestrzenne na obszarach nie objętych tzw. obowiązkiem sporządzenia planu, wymagają również wyprzedzających działań planistycznych obejmujących obowiązkowo obszar docelowy wraz ze strefą kontekstu przestrzennego.

2. Objaśnienie zmian w nowym opracowaniu w stosunku do poprzedniej edycji studium

Różnice pomiędzy niniejszą edycją Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mokrsko, a poprzednią, zatwierdzoną uchwałą Nr XLVI/258/10 Rady Gminy Mokrsko z dnia 21 czerwca 2010 r. wynikają przede wszystkim z konieczności uaktualnienia zawartych danych oraz zakresu problematyki jaka powinna zostać uwzględniona w w/w opracowaniu zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Do najważniejszych zmian należy zaliczyć:

1. weryfikacja istniejących oraz wyznaczenie nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę,

2. weryfikacja terenów przeznaczonych do zalesienia,
3. uwzględnienie istniejącej zabudowy zagrodowej zlokalizowanej na terenach rolnych,
4. weryfikację obszarów lokalizacji odnawialnych źródeł energii,
5. aktualizację informacji dotyczących uwarunkowań środowiskowych, kulturowych oraz infrastrukturalnych.

3. Wpływ uwarunkowań na ustalenie kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego

Przy opracowaniu Studium kierowano się kryteriami wynikającymi ze istniejącego stanu zagospodarowania gminy, uwarunkowań środowiskowych, oraz przepisów odrębnych - szczególnie w zakresie ochrony środowiska, ochrony przyrody, dóbr kultury, ochrony kompleksów gleb oraz zapewnieniem bezpieczeństwa mieszkańców w związku z ograniczeniami wynikającymi m.in. z lokalizacji na obszarze gminy dróg o znaczeniu ponadlokalnym. Decyzje planistyczne podjęte w niniejszym Studium uwzględniają wymogi ładu przestrzennego przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Oznacza to, że poszerzone tereny budowlane wyznaczone zostały w poszanowaniu wartości środowiska, przyrody, środowiska kulturowego, a przede wszystkim walorów krajobrazowych. Przy sporządzaniu Studium uwzględniono, w możliwie szerokim zakresie, dotychczasową politykę przestrzenną wynikającą z opracowań planistycznych.

Przy projektowaniu poszczególnych terenów jako zasadę przyjęto ochronę i rozwój oraz przekształcenia i intensyfikację istniejących walorów i zjawisk. Jako wartości rozwojowe wprowadza się: stopniowe przekształcanie rozproszonej zabudowy w zwarte zespoły w obrębie miejscowości, wspieranie różnych form aktywności gospodarczej wspomagające rozwój społeczno-gospodarczy oraz uaktywnienie gospodarcze wyznaczonych terenów usługowych. Realizacja zadań powinna obejmować różne perspektywy czasowe, niejednokrotnie determinowane czynnikami będącymi poza władzą samorządu gminy.

4. Interpretacja zapisów i ustaleń studium

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199 z późn. zm.) studium uwarunkowań i

kierunków zagospodarowania przestrzennego jest dokumentem określającym politykę przestrzenną gminy, nie ma zaś statusu aktu prawa miejscowego. Ustalenia zawarte w tekście i załącznikach graficznych studium wyrażają kierunki zagospodarowania przestrzennego obszaru, nie są zaś ścisłym przesądzeniem o formie i granicach zainwestowania i użytkowania terenów. Pomimo tego, są one wiążące dla gminy przy sporządzaniu planów miejscowych. Określenia dotyczące sposobu użytkowania terenów dotyczą podstawowych i uzupełniających/towarzyszących rodzajów zabudowy. Na wskazanych terenach można wszakże realizować inne formy zabudowy bądź zagospodarować je w sposób inny od wskazanego w studium, pod warunkiem, że owo zagospodarowanie nie będzie stało w sprzeczności z formami określonymi w studium. Przy opracowywaniu planów miejscowych dla terenów przeznaczonych pod zabudowę należy przewidzieć zielen publiczną, stwarzającą warunki do wypoczynku i rekreacji, a jednocześnie stanowiącą o estetyce danego terenu. Poza drogami wskazanymi na załączniku graficznym studium, w zależności od potrzeb społeczności lokalnej, możliwa jest realizacja nowych dróg gminnych, których przebieg zostanie ustalony w drodze decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej lub w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Nowe obiekty winny spełniać wskaźniki i kierunki określone w niniejszym opracowaniu.

5. Uzasadnienie przyjętych rozwiązań i synteza ustaleń projektu zmiany studium

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego to opracowanie strategiczne dla rozwoju przestrzennego gminy. Stanowi ono podstawowy dokument strategiczny systemu planowania przestrzennego na poziomie gminy, pomimo że nie posiada statusu prawa miejscowego.

W opracowanym dokumencie znalazły się informacje wynikające z:

- rozpoznania aktualnej sytuacji gminy, istniejących uwarunkowań oraz problemów związanych z jej rozwojem,
- konieczności integrowania polityki przestrzennej państwa z interesami gminy, a także wpływanie na formułowanie zadań rządowych, wojewódzkich i powiatowych, związanych z priorytetami rozwoju gminy,
- zbiorów informacji stwarzających warunki dla promocji przestrzennych walorów

gminy w celu lokowania działalności związanej z preferowanymi formami aktywności gospodarczej i społecznej.

Podczas kolejnych etapów realizowania opracowania analizie poddane zostały istniejące opracowania planistyczne i branżowe oraz wnioski złożone przez zainteresowanych. W ten sposób określone zostały potrzeby i oczekiwania strony społecznej, samorządowej i przedsiębiorców, a także zjawiska wpływające na samą przestrzeń gminy. Ustalono zostały:

- stan środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- stan i faktyczne wyposażenie w infrastrukturę techniczną, transportową i społeczną,
- potencjał demograficzny,
- potencjał ekonomiczny i gospodarczy gminy,
- sytuacja na rynku pracy oraz problemy związane z bezrobociem.

Zebrane informacje posłużyły do przeanalizowania ich pod kątem możliwości przestrzennego kształtowania gminy. Wyniki przeprowadzonych badań stanowią bazę do określenia kierunków rozwoju gminy oraz rozpoznania jej predyspozycji i możliwości z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego. Wyznaczone tereny inwestycyjne w pełni wystarczają na zabezpieczenie potrzeb gminy w zakresie terenów budownictwa mieszkaniowego, działalności usługowej i gospodarczej, przy jednoczesnym poszanowaniu walorów środowiska naturalnego.

Realizacja ustaleń studium, wynikająca z przeprowadzonych analiz opiera się przede wszystkim na:

- stymulowaniu rozwoju gminy,
- tworzeniu infrastruktury dla istniejących i planowanych inwestycji,
- zapewnieniu współdziałania samorządu gminy z samorządem powiatowym i wojewódzkim w kwestii prowadzonych analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, zagadnień jego rozwoju, styków pomiędzy gminą a gminami sąsiednimi,
- analizie i kontrolowaniu stopnia wykorzystania gruntów.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że dotychczasowe kierunki rozwoju i istniejące funkcje gminy mogą być kontynuowane, pod warunkiem zwrócenia większej uwagi na zrównoważony rozwój wszystkich z nich oraz na aktywizację mniej

znaczących dotychczas funkcji, do takiego stopnia, aby stały się czynnikami napędzającymi rozwój gminy.